

Institutt for pedagogikk

Mastergradavhandling

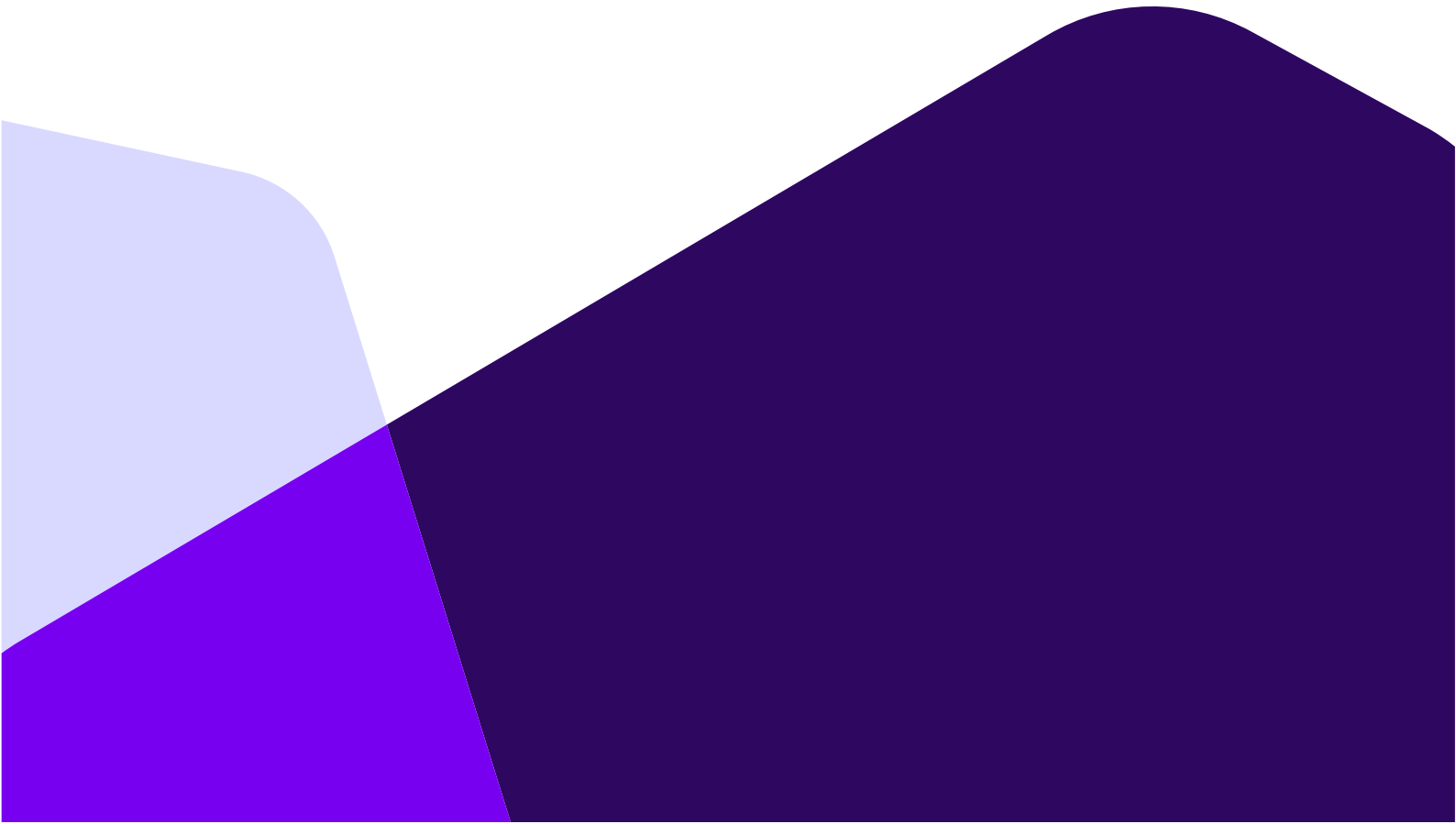
Masteroppgave i pedagogikk / MPOPGH-1 23H

2024 - Vår

Karen Louise Edland Gustavsen / 9031

Kjønnsinkongruens

Barn som bryter med kjønnsnormen i møte med skole og barnehage

Universitetet i Sørøst-Norge

Fakultet for humaniora, idrett- og utdanningsvitenskap

Institutt for pedagogikk

Postboks 4

3199 Borre

<http://www.usn.no>

© 2024 Karen Louise Edland Gustavsén

Denne avhandlingen representerer 30 studiepoeng

Sammendrag

Forekomsten av personer med kjønnsinkongruens har hatt en stor økning i Norge de siste 20 årene. I klassifikasjonssystemet ICD-11 fra 2019 ble kjønnsinkongruens flyttet til seksuell helse, der det tidligere lå innunder psykisk lidelse. Det er likevel en stor andel av de unge som søker behandling som opplever tung mental belastning. Kjønnsinkongruens er et omstridt felt innenfor medisinsk behandling, men hvordan er det innenfor opplæringsinstitusjonene?

Denne oppgaven tar derfor for seg: *Hvordan har en familie med et barn som bryter med kjønnsnormen opplevd støtte i barnehage og skole?*

Hensikten med oppgaven er å øke kunnskapen i barnehage og skole når det gjelder å lette på hverdagen for barn og unge som opplever å være et annet kjønn enn det som var fysisk tildelt ved fødsel. Øke kunnskap og kompetanse, så vi ikke har så stramme kjønnsbokser eller idealer de føler de må passe inn i, samt senke forventninger som er knyttet til kjønn, og ha søkelys på individet.

Metoden som er anvendt i denne oppgaven er en casestudie av en familie der jeg har samlet inn empiri ved hjelp av semistrukturert intervju. Intervjuene er deretter drøftet i lys av relevant teori. Rammeplan, læreplan og barnekonvensjonen er benyttet for å få et overblikk over hva de skriver om kjønn og mangfold. Intervjuguiden har utgangspunkt i en sosialkonstruktivistisk tankegang, der språk og kommunikasjon er tillagt stor vekt. Spørsmål som går på barnets opplevelse av dette og hva som har blitt sagt og gjort og hvordan dette har blitt opplevd av intervjupersonene er helt sentralt her.

Det som er viktig å skrive frem etter mange leste historier fra barn og unge som har opplevd kjønnsinkongruens, er at historien gjentagende handler om at de ikke finner sin plass. Slik jeg ser det kan vi som pedagoger være mer nysgjerrige på hvorfor det er tilfellet og heller hjelpe de ut fra der de står.

Innhold

Sammendrag	2
Forord	6
1 Innledning	7
1.1 Bakgrunn for valg av tematikken	7
1.2 Problemstilling og avgrensning	8
1.3 Relevante lov skrifter for oppgaven	10
1.3.1 Rammeplan	10
1.3.2 Læreplan	10
1.3.3 Barnekonvensjonen	11
1.3.4 Lov om likestilling og forbud mot diskriminering	12
2 Begrepsavklaring	12
3 Teoretiske modeller og konsepter	15
3.1 Utvikling	15
3.2 Signifikante andre	16
3.3 Early onset Late onset	17
3.4 Pedagogers arbeid med kjønn, seksualitet og mangfold	18
3.5 Flytende kjønn og transfobi	20
3.6 Kjønnsuttrykk, kjønnsidentitet og mangfold	22
3.7 Tidligere forskning	23
3.7.1 Alskens folk	23
3.8 Styringsdokumenter	25
3.8.1 NOU 2019:19	25

3.8.2 Regjeringens handlingsplan	26
4 Metode	27
4.1 Sosialkonstruktivistisk ståsted	27
4.2 Casestudie	28
4.3 Innsamling av empiri	31
4.4 Intervju og transkribering	33
4.5 Analyse av funn	33
4.5.1 Analyse av kvalitativ data Inspirert av Kvale & Brinkmann 2015	34
4.6 Etske vurderinger	36
4.7 Reliabilitet og validitet	40
5 Funn	41
6 Diskusjon	48
6.1 Early onset	49
6.2 Bevissthet rundt hvordan åpne opp for større mulighetsrom i praksis	51
6.3 Pedagogers rolle i arbeidet med kjønn	54
6.4 Opplevelse av møte med skolen	56
6.5 Barnets opplevelse av skolen	58
6.6 Signifikante andre	58
6.7 Språkets makt	59
6.8 Kunnskap og forståelse	61
7 Avslutning	63
Referanser/litteraturliste	66
Vedlegg	70
Vedlegg 1 – Intervju barn	70
Vedlegg 2 – Intervju mor	78

Vedlegg 3 – Intervjuguide barn	89
Vedlegg 4 – Intervjuguide mor	93

Forord

Å skrive om kjønnsinkongruens ble enda mer spennende enn først antatt. Det er et utrolig interessant felt og mil på mil med teori, podkaster og dokumentarer har virkelig gitt et innblikk i hvor dårlig vilkår denne gruppen har hatt helt frem til nylig. Det gir ekstra stort håp om at denne oppgaven gir ny innsikt i et viktig tema.

Så vil jeg gjerne takke mine informanter som stilte opp for at denne oppgaven i det hele tatt skulle la seg gjennomføre. Uten deres opplevelser og kunnskap på området, hadde ikke denne oppgaven sett dagens lys.

Så vil jeg gjerne takke veileder Stine Cathrine Hasle som heiet frem prosjektet, da jeg ble frarådet tema. Du sørget for at jeg ikke lot meg skremme, slik at disse barnas stemmer blir hørt.

En stor takk rettes til veileder Michael Weiss, som har kommet med forståelig oppmuntrende og godt veiledet rettesnorer for fine mer utfyllende endringer.

Viktigste takken av alle, er kanskje til min kjære familie som har ventet, vært tålmodig, heiet meg frem og vært en helt fenomenal støtte i en ellers ensom prosess.

Larvik, 28. mai 2024

Karen Louise Edland Gustavsen

1 Innledning

«Tenk hvis jeg bare kunne blitt tiltalt som meg? De roper gutter hit og jenter dit! Ganske ofte, hvis du først begynner å legge merke til det. En dag håper jeg de tør å spørre hva jeg vil bli tiltalt som, eller hvilken gruppe jeg kunne foretrukket å være i. Det virker som de nærmest har berøringsangst for hele meg. Det hadde vært veldig hyggelig hvis de gjorde det, for jeg føler meg veldig ensom når jeg ikke blir inkludert verken som den ene eller den andre.»

1.1 Bakgrunn for valg av tematikken

Etter loven trådte i kraft 1. juli. 2016 har over 2000 personer endret sitt juridiske kjønn (Elnæs, 2023). Flertallet av disse er mellom 18 og 29 år, det er størst andel som går fra kvinne til mann og for unge under 18 år var det 486 som fikk innvilget søknaden på endring av juridisk kjønn. Et anslag mellom 20 000 og 260 000 personer i Norge er knyttet opp mot enten kjønnsdysfori eller ambivalens rundt kjønn ifølge Bufdir (Elnæs, 2023). I media er kjønnsinkongruens omdiskutert, både om behandling og årsak til denne økningen.

I Læreplanen er begrepet kjønn bredt definert, sosialt kjønn, psykologisk kjønn, juridisk kjønn og biologisk kjønn (Utdanningsdirektoratet, 2019). Kjønnsideidentitet forstås veldig ulikt, men er helt grunnleggende for hvordan vi forstår oss selv ut fra våre omgivelser. I store norske leksikon står det at en persons subjektive opplevelse av hvilket kjønn man tilhører, er det som kalles kjønns identitet (Wæhre, Jessen & Simonsen, 2024). Læreplanen trekker frem ikke – binær, kjønnsfri, interkjønn, intersex, kjønnsinkongruens og ciskjønn når det kommer til kjønnsidentitet (Utdanningsdirektoratet, 2019). I boken til Aaserud skriver han at vi vet alt for lite om kjønnsidentitet og at nyere forskning rundt kjønnsidentitet leder an til at dette er vår opplevde følelse av kjønn og at den er subjektiv (2021, s. 43). Videre skriver Aaserud at identitetsopplevelsen er mer flytende en vi kanskje først hadde trodd (s. 43).

Tema kjønnsinkongruens ble tidlig relevant i mitt nærmeste interessefelt, da jeg i oppveksten opplevde flere i omgangskretsen som strevde med å finne sin plass når det kommer til kjønnsidentitet. Kjønnsinkongruens fortsatte som en økende interesse, da jeg senere i jobbsammenheng møtte på flere tilfeller. Et utbredt synspunkt i Norge, er at vi har kommet

langt når det kommer til kjønn. Likevel opplever jeg kjønnsinkongruens som et kontroversielt tema i noen sammenhenger, mens det på andre arenaer nærmest er berøringsangst. Ikke én gang i løpet av mine studieår, har dette vært et tema på skolen. Det har fått meg engasjert til å undersøke hvordan et barn som bryter med kjønnsnormen opplever å bli møtt av samfunnet, og først og fremst av barnehage og skole.

I begynnelsen av dette prosjektet hadde jeg begrenset bakgrunnskunnskap og forskning på området. Det var likevel en rekke hypotetiske spørsmål jeg håper er med på å øke bevisstheten til pedagoger og lærere, spørsmål til refleksjon rundt egen praksis på egen arbeidsplass.

Hvorfor praktiserer mange skoler og barnehager fremdeles jente og guttetoalett, når hen liker å kle seg som jente og har langt hår, men føler seg som gutt?

I min praksis ble det sagt, hvis vi bare overser at han kler seg sånn (i kjoler), så går den fasen over, hva er deres tanker rundt om det er greit å overse et barn eller deres oppførsel?

Hva kommer det av at vi i 2024 fremdeles adresserer enkelte oppførslar som typisk jente eller typisk gutt?

At garderobe valg i svømming og gym blir «skapt» til en utfordring?

At vi ønsker «lik» sammensetning av like mange gutter og jenter i de ulike gruppene?

1.2 Problemstilling og avgrensning

Denne masteroppgaven tar for seg hvordan det er for et barn å bryte med kjønnsnormen i barnehage og skole. Feltet som nærmere bestemt heter *kjønnsinkongruens*. Tidligere lå kjønnsinkongruens innenfor psykiske lidelser og var kalt transseksualisme (Lie & Slagstad, 2018). I dag er kjønnsinkongruens definert som en medisinsk diagnose og er nærmere forklart som manglende samsvar med det kjønn man er født med, også kalt biologisk kjønn (Store medisinske leksikon, u.å.).

Som forsker vil jeg skrive inn i sosialkonstruktivismen. Det å forstå mennesket ut ifra de sosiale relasjonene og kulturen de er en del av, samt også hvordan språket påvirker, hva vi tenker om verden og hvordan det som er naturlig eller vanlig i den kulturen man er en del av legger indirekte føringer. Ifølge vel dokumenterte undersøkelser både nasjonalt og internasjonalt er det større psykisk belastning og stigma knyttet til kjønnsinkongruens (Store medisinske leksikon, u.å.). Rapporten skriver også frem at det er en stor økning av barn som opplever kjønnsinkongruens, i 2021 var over 200 henvist, mot et fåtall på begynnelsen av 2000- tallet (Store medisinske leksikon, u.å.).

Regjeringen har gått sammen for å lage en samarbeidsplan for å styrke oppfølging og samarbeidet rundt personer med kjønnsinkongruens, slik at samarbeid og koordinering på tvers av organisasjonene blir bedre (Kultur og likestillingsdepartementet, 2023, s. 30). Ifølge rapporten er det behov for økt kompetanse, forskning og mer kunnskap. Fagmiljøene er små, så det krever et samarbeid på tvers av landegrensene (Kultur og likestillingsdepartementet, 2023, s. 30). Som nevnt innledningsvis er det hvordan det er for barnet som subjekt, å bryte med kjønnsnormen, jeg har søkelys på gjennom denne masteroppgaven. Uavhengig av barns kjønnsidentitet og debatten rundt hva som er rett eller galt så skal vi i profesjonen møte individet der hen er. Temaet har faglig relevans for å øke kunnskapen rundt hvordan kjønnsinkongruens oppleves for det enkelte barnet. Det er per dags dato manglende forskning på denne utsatte gruppen og ulike rapporter om barn og unge viser at det er økt risiko for uhelse blant barn med kjønnsinkongruens. På denne måten håper jeg at min forskning kan bidra til økt kunnskap og et nytt perspektiv inn i barnehage og skole. Det er også viktig i et samfunnsperspektiv da den generelle folkehelsen angår oss alle.

I denne oppgaven har jeg gjennomført et semistrukturert intervju med mor og barn for å finne svar på oppgavens forskningsspørsmål «*Hvordan har en familie med et barn som bryter med kjønnsnormen opplevd støtte i barnehage og skole?*». Slik jeg ser det er denne problemstillingen samfunnsnyttig i forhold til om det er samsvar mellom det intervjupersonene sier og det rammeplan, læreplan og barnekonvensjonen sier vi skal gjøre.

Avgrensningen i denne oppgaven ble satt til denne familien og deres opplevelse av kjønnsinkongruens i møte med profesjonen. Etter hvert som intervjuene var gjennomført

forstod jeg at til tross for at det var tidlig debut i kjønnsinkongruens, var det på barneskolen barnet først fortalte om disse uoverensstemmelsene. Problemstillingen er likevel ikke endret, begrunnelsene for det valget er først og fremst fordi relevansen er like stor for begge faggrupper slik jeg ser det. Det som skjedde siste året i barnehagen, er en fin måte og en god oppsiktsvekker for hvordan man kan møte barnets klare signaler og være nysgjerrige på disse.

1.3 Relevante lov skrifter for oppgaven

1.3.1 Rammeplan

I rammeplan for barnehager står det at barnehagen skal fremme mangfold og gjensidig respekt. I dette legger de blant annet at en skal vise barna at det er mange ulike måter å leve på, tenke på og handle ut ifra (Utdanningsdirektoratet, 2017). Videre står det at barnehagen skal hjelpe barna i å fremme deres nysgjerrighet og undring over at vi mennesker både er forskjellige og like og sørge for at alle barn føler seg anerkjent og sett (Utdanningsdirektoratet, 2017). I arbeidet til barnehagen skal de benytte mangfold som en ressurs og følge opp hvert barn ut fra deres forutsetninger (Utdanningsdirektoratet, 2017). Barnehagen skal sørge for at alle barn får deres familie speilet i barnehagen og synliggjøre et mangfold av ulike former en familie kan ha (Utdanningsdirektoratet, 2017). I Rammeplanen står det at barnehagen skal reflektere over egne holdninger slik at de på best mulig måte skal kunne fremme likestilling og likeverd. Barnehagen skal fremme nestekjærlighet, kjønnsuttrykk, likeverd og likestilling uavhengig av kjønn og bidra til at barna skaper og møter et likestilt samfunn (Utdanningsdirektoratet, 2017).

1.3.2 Læreplan

I læreplanen kan vi lese om biologisk kjønn, psykologisk kjønn, sosialt kjønn og juridisk kjønn og hvordan ulike normer for kjønn er med på å definere kjønnsstereotyper i et samfunn (Kunnskapsdepartementet, 2020).

«Elevene bør lære om hvordan kjønnsroller, normer og stereotype oppfatninger av kjønn og seksualitet i samfunnet kan påvirke elevenes selvbilde, selvbestemmelse, seksualitet, og

muligheter og valg i livet.» (Kunnskapsdepartementet, 2020). Videre står det at elevene bør ha reflektert over hvilke forventninger til kjønn og seksualitet som kvinner og menn blir møtt av, som igjen kan ha betydning for forståelse av egen kropp, seksuell helse, seksualitet og likestilling (Kunnskapsdepartementet, 2020). Det finnes noen som definerer seg utenfor gutt og jente og elevene trenger å lære om og forstå verdien av variabelen av kjønnsuttrykk (Kunnskapsdepartementet, 2020). Et bredt utvalg av begreper på kjønnsidentitet blir listet opp, kjønnsinkongruens, ikke binær/kjønnsfri, cisperson/ciskjønn, variasjon i kroppslig kjønnsutvikling, interkjønn/intersex (Kunnskapsdepartementet, 2020). Det er også begreper knyttet til seksuell orientering og en klar oppfordring om at skolen skal være en arena der elevene møter aksept for ulike måter å organisere en familie på (Kunnskapsdepartementet, 2020). Når det kommer til kjønn og seksuell helse oppfattes fortsatt de stereotype forventningene som begrensende (Kunnskapsdepartementet, 2020).

1.3.3 Barnekonvensjonen

I barnekonvensjonen finner vi helt eksplisitt barns rettigheter i Norge, det er flere her som kan legges direkte inn mot barns rett til å få være det uttrykket hen har. Barnekonvensjonen har blant annet nummer 1, 2, 3, 4, 6, 8, 12 og 42 som angår viktig kunnskap rundt deres rettigheter i forbindelse med og få være det kjønnet de identifiserer seg som (Barnekonvensjonen, 1989). Enten implisitt eller eksplisitt. Nummer 42 angår jo eksempelvis at de har krav på å vite om sine rettigheter, mens nummer 8 går helt eksplisitt på retten til sin egen identitet. Nummer 3 løfter frem at barnets beste alltid skal være helt grunnleggende, for å sikre at barnets trivsel er ivaretatt, men også at omsorg og beskyttelse er gitt. I den samme artikkel står det skrevet at institusjonene barnet er i skal sikres at de har tilstrekkelig kunnskap og kvalifiserer seg for tilsyn (Barnekonvensjonen, 1989). Nummer 6 og 12, slik jeg ser det bør sees i sammenheng, både retten på å få utvikle seg og uttrykke meninger i saker som angår dem er særs viktig når det kommer til barn med kjønnsinkongruens. Det kommer jeg tilbake til i drøftelsen.

1.3.4 Lov om likestilling og forbud mot diskriminering

Denne loven har som formål å hindre all form for diskriminering på alle samfunnsformer. I den sammenheng har de alder, kjønnsuttrykk, religion, livssyn, kjønn, at alle mennesker har retten til å bli behandlet ut fra deres egne individuelle egenskaper og ikke basert på gruppekjennetegn (Likestillings- og diskrimineringsloven, §51).

2 Begrepsavklaring

Definisjonen av kjønn er bredt referert til i vår læreplan med sosialt kjønn, psykologisk kjønn, juridisk kjønn og biologisk kjønn (Utdanningsdirektoratet, 2019). Kjønnsideidentitet kan forstås veldig ulikt, men er helt grunnleggende i forhold til hvordan vi forstår oss selv i forhold til våre omgivelser. Når det kommer til kjønnsideidentitet er det flere begreper som blir trukket frem i læreplan og ulike eksempler på dette er, *ikke - binær/kjønnsfri*, *interkjønn/intersex*, *kjønnsinkongruens* og *ciskjønn* (Utdanningsdirektoratet, 2019). Læreplanens beskrivelse av kjønnsideidentitet, er en person som har en vedvarende følelse av at kjønnside man ble født med, ikke samsvarer med opplevd kjønn. Videre står det i læreplanen at seksuell orientering og kjønnsideidentitet ikke har en sammenheng (Utdanningsdirektoratet, 2019). Kjønn, hva vi legger i begrepet og mangfoldet innenfor kjønn er et bredt felt. Aaserud har et viktig poeng rundt det at kjønn er noe som berører oss alle, vår menneskehjerne er skapt slik at vi kategoriserer og holder oversikt, så når noe bryter med det vi vanligvis setter i de ulike båsene våre, reagerer vi (Aaserud, 2021, s. 19). Hans oppfordring om å utvide disse boksene, slik at flere kan tilkalle de som ikke er i de satte boksene med riktig pronomen er et perfekt utgangspunkt å innlede denne begrepsavklaringen med (Aaserud, 2021, s. 19). Denne begrepsavklaringen har derfor med begrepene i forhold til hvilken tolkning jeg har lagt til grunn for hvordan jeg bruker de i oppgaven. Trans, interkjønn, kjønnsidefori, og ikke-binær er begreper som ikke er med i begrepsavklaringen. Begrunnelsen for dette er at hovedpersonen ikke identifiserer seg med disse uttrykkene.

Kjønnsinkongruens

Når kjønnsidentiteten ikke har samsvar med det biologiske kjønnnet man er født med og som går over i en tilstand der man har et ønske om en transisjon (Wæhre, Jessen & Simonsen, 2024).

Early onset

Når man oppdager tidlig at det er uoverensstemmelse med fødselskjønn, gjerne helt ned til 2-3 års alder, men før pubertet kalles det early onset (Aaserud, 2021, s. 22).

Biologisk kjønn

Biologisk kjønn er først og fremst et veldig diskutert begrep, men absolutt relevant for denne oppgaven (Aaserud, 2021, s. 21). Da kombinasjonene i biologisk kjønn kan være kombinasjoner som xxxy, xxy, xo, xx og xy ser man at det biologiske kjønnnet har mange muligheter (Aaserud, 2021, s. 21). Det er særlig interessant når man ser på tvillingpar der begge barna får tilsvarende oppdragelse, men den ene tvillingen bytter kjønn allerede ved 2-3 års alder. Det er vesentlig og ha med i denne oppgaven i forhold til at jeg skriver om kombinasjonen av det biologiske og det sosiale.

Kjønnsidentitet

Den vedvarende følelsen av og være den man er, det kan være alt fra ingen kjønn til mann eller kvinne (Aaserud, 2021, s. 26). Store norske leksikon sin definisjon er at man er et bestemt kjønn ut fra egen subjektive opplevelse (Jessen, 2023).

Kjønnsuttrykk

Kjønnsuttrykk er hvordan mennesker eksternaliserer kjønnnet sitt ut til omverden, det uttrykket en viser gjennom klær, handling og kommunikasjon i ulike sosiale og kulturelle settinger (Jessen, 2023).

Juridisk kjønn

1.juli. 2016 kom loven som gjorde at man kunne endre sitt juridiske kjønn, uten å ha foretatt noen sterilisering eller lignende. Det innebærer at du kan endre ditt juridiske kjønn til det opplevde kjønn (Bahus, 2024).

Tokjønnsmodellen

Den biologiske versjonen at det finnes mann og kvinne, eller reproduksjonsmodellen (SNL). Eksempler der tokjønnsmodellen er uttrykt i det sosiale, er spørsmål som hva heter han når en jente har sagt at hun har fått seg kjæreste, eller kan du ikke spørre mamma og pappa til barnet?

3 Teoretiske modeller og konsepter

Det vitenskapelige ståstedet i denne masteroppgaven er sosialkonstruktivismen, i den forbindelse vil det teoretiske utgangspunktet omhandle det sosiale rundt kjønnsinkongruens og hvordan språk og den virkelighet vi selv er en del av, er med på å forme vår virkelighet sann i alle kontekster av hverdagen (Collin, 2021, s. 24). På den ene siden kan man si at kjønnsinkongruens er et tema som har hatt mye mediefokus og vært mye omtalt på ulike arenaer. Helt fra Emma Ellingsen brøt ut med dokumentaren *Født i feil kropp* i 2014 åpnet det opp for en større åpenhet rundt tema kjønnsinkongruens. På den annen side kan det oppleves som et kontroversielt tema å åpne opp for i barnehage og skole, der underforståtte holdninger og fordommer fremdeles har en grobunn, til tross for at samfunnet ellers har fått et større kjønns mangfold.

De utvalgte teoriene går på hvordan barns kjønnsidentitet blir møtt og anerkjent av miljøet. Et sosialkonstruktivistisk ståsted gjør det relevant å se hvordan ytre påvirkninger og føringer fra samfunnet legger ulike rammer for dagens barn og unge, implisitt og eksplisitt. Et eksempel på ytre føringer fra samfunn forøvrig er hvordan diagnosen blir satt. Kjønnsinkongruens har gått fra å være en psykisk diagnose kalt transseksualisme til og bli en medisinsk diagnose kalt kjønnsinkongruens (Bolstad, 2019). Lie & Slagstad påpeker at den nye diagnosen favner bredere og er med på å gjøre hverdagen bedre for en stigmatisert gruppe (Lie & Slagstad, 2018). Videre skriver Lie og Slagstad at diagnoser er med på å definere samfunnets oppfatninger, samtidig som det ligger en makt over dem i forhold til hvem som får hjelp og hvem de skal motta hjelpen fra (Lie & Slagstad, 2018). Dette kommer jeg nærmere tilbake til.

3.1 Utvikling

Frønes (2016) påpeker hvordan barnet allerede i 4-6 års alderen utvikler en evne til å skille mellom psykologiske forhold og atferd, det vil si at barnets forestillingsverden blir stabilisert og det klarer skille mellom atferd og personlighetstrekk (Frønes, 2016, s. 33). Videre står det at barns utvikling er en vekselvirkning mellom biologisk modning og læring (s.33). Aaserud sin definisjon når det kommer til opplevd kjønn vil også være relevant her, det er først når barnet har fått språk og selv kan fortelle oss, at vi vet hvilket kjønn barnet betrakter seg som

(Aaserud, 2021, s. 38). Sosiologisk teori vil være mest opptatt av hvordan samfunnet påvirker individet, likevel ser den mennesket som en som handler, reflekterer og planlegger slik at individet igjen er med på å påvirke hvordan egen historien fortsetter (Frønes, 2016, s. 33). Frønes skriver at hvilket livsløp vi får er også påvirket av kjønn, men i hvilken grad og på hvilken måte kommer ann på den tiden man er født inn i og samfunnet rundt (s. 41). I en historisk sammenheng kan vi se dette både i forhold til hvordan kjønnsroller har forandret seg gjennom tidene, både i form av jobb og utdanning. I enda større grad kan vi se det i forhold til dette med friheten rundt hvilket kjønn en selv definerer seg som. Noe som tilbake på 1970-tallet var tilnærmet utenkelig. Dokumentarfilmen Disclosure er bare et av mange eksempler på hvor brutal behandling mennesker med annen kjønnsidentitet en tokjønnsmodell har måtte finne seg i. I dokumentaren ser man tydelig eksempler på hvordan språk og holdninger sprer seg og gir en form for en sosial aksept for tillatelse til mobbing og diskriminering. I denne dokumentaren gir de også et godt bilde av hva slags private anliggende spørsmål folk spør om i det daglig, noe som ville vært nærmest uhørt hvis samme spørsmål var stilt noen innenfor «tokjønnsmodellen» eller det hegemoniske kjønn.

3.2 Signifikante andre

I forhold til identitet skriver Frønes at når barnet har lært seg å forstå andre, har det lettere for å forstå seg selv (Frønes, 2016, s. 49). Frønes forklarer hvordan disse sosiale interaksjonene som oppstår mellom ulike mennesker man møter på veien, blir med oss som meningsinnhold i det vi gjør videre (s. 49). Han trekker her inn Mead og signifikante andre, hvordan den signifikante andre gir et meningsinnhold som blir med oss som en positiv forsterker i livet (Frønes, 2016, s. 55). Definisjonen til Mead på denne signifikante andre er en barnet faktisk har en relasjon til og at denne personen påvirker hvordan barnet ser på verden gjennom det de har internalisert i relasjonen med den signifikante (Frønes, 2016, s. 55). Med Meads perspektiv i bakhodet går jeg her over til pedagoger, og hvordan deres betydning har endret seg de siste årene når det kommer til pedagogers betydning i barns liv. Barn - pedagog relasjoner har endret seg til en likeverdig kommunikasjon mellom lærer og elev og pedagoger har fått en primærbetydning for mange barnehagebarn (Frønes, 2016, s.58). Frønes skriver videre at det handler om tettere kontakt, men også økt betydning av disse rollene, grunnet at vi er mer avhengig av institusjonenes bruk en tidligere (s. 59). Statistisk sentralbyrå opplyser

at i 2023 var det 93,8 % av barn mellom 1 og 5 år som benytter seg av barnehage (SSB), og i skolen er det 637 051 elever per 2023 (Utdanningsdirektoratet, u.å). Videre i rapporten kan vi se at det er jevne tall når det kommer til elev antall, men det er færre skoler, noe som betyr større skoler og en økning på 490 flere årsverk i skolen. 6 % av disse innehar ikke tilstrekkelig utdanning for stillingene de er tilsatt i (Utdanningsdirektoratet, u.å).

3.3 Early onset Late onset

Aaserud skriver om det som kalles *early onset* og *late onset* kjønnsinkongruens (Aaserud, 2021, s. 50). Det er kun *early onset* kjønnsinkongruens man har forskning på at kjønnsbekreftende behandling har gode effekter på (Aaserud, 2021, s. 51). Mens *late onset* er de som først opplever uoverensstemmelser ved pubertet og her er sykdomsbildet langt mer komplekst (Aaserud, 2021, s. 51). I denne oppgaven vil jeg forholde meg til *early onset* kjønnsinkongruens, da det er det som er relevant i forhold til min case.

Det er relativt strenge krav for å stille diagnosen hos barn, nettopp for å unngå at barn som kanskje senere ønsker å gå tilbake skal unngå å bli feil diagnostisert, det som er felles for å sette diagnosen i alle aldre er at kropp og identitet ikke har samsvar i en eller annen form (Aaserud, 2021, s. 54). Når det kommer til kjønnsinkongruens i barndom skriver Aaserud at det ofte er en vedvarende følelse der man ønsker å være et annet kjønn en det en fikk tildelt ved fødsel, at de har et interessefelt i alt fra lekekamerater til leker som ikke har samsvar med det som er «stereotypisk» fødselskjønn og en motvilje mot egne kjønnsorganer (Aaserud, 2021, s. 54). Da det som er beskrevet ovenfor har vedvart i 2 år, kan diagnosen stilles (Aaserud, 2021, s.54). I en tabell i boken til Aaserud kan en se en rekke erfaringer forbundet med et vedvarende ønske om og at kjønnsinkongruens vedvarer, noen av disse er bekymring for kroppslige endringer i pubertet, større sannsynlighet dersom fødselskjønnet er jente, hvis kjønnsdysforien startet tidlig, lengsel etter en annen kropp og en oppstående sterk følelse av at man er mer og mer forskjellige fra det kjønnnet en var født som (Aaserud, 2021, s. 56).

Når det kommer til den sterke økningen av tilfeller som henvises i dag, tror flere forskere dette henger sammen en større åpenhet og at de føler det tryggere å søke hjelp (Aaserud, 2021, s. 60). Uavhengig av hva som er årsaksfaktorer, skriver Aaserud frem hvordan vi som

hjelperne må være nysgjerrige på hva som er årsaken for det enkelte barnet, slik at vi kan bruke den informasjon til deres fordel i møte med barna (Aaserud, 2021, s. 65). Aaserud nevner en rekke flere grunner til å være nysgjerrige på barnets kjønnsidentitetshistorie, noen av grunnene han nevner er blant annet at barnet blir mer bevisst selv av å snakke om det, at behandlere eller andre som er i kontakt med barnet skal kunne sette seg inn i dybden i deres historie, og få et innblikk i hvor følsomt dette er for barnet (Aaserud, 2021, s. 108). Han foreslår også at den som snakker med barnet bør være nysgjerrige på hvilket pronomen barnet bruker selv, hva det definerer seg som og hvilke ord de syns det er greit at andre bruker (Aaserud, 2021, s. 109). I en podkast jeg hørte nylig på Utdanningsnytt (Ukast, 2024), ga de tilsvarende beskjed, at de satte veldig pris på at folk spurte hvilket pronomen de ønsket bli tilkalt som. Det var ikke så farlig hvis de trakk feil, men den følelsen av aksept og at de var nysgjerrige veide opp for hvis de skulle glemme seg ved noen tilfeller.

3.4 Pedagogers arbeid med kjønn, seksualitet og mangfold

Margrethe Hjerrild pedagog og lektor som jobber med pedagogers arbeid med kjønn, er redaktør i boken *Like Muligheter*, om pedagogers arbeid med kjønn, seksualitet og mangfold sammen med ulike forfattere som er engasjert på samme området. Dalgaard skriver frem i boken at pedagoger kan gjøre et oppmuntrende inntrykk i barnet, men det kan også være motsatt at pedagoger kan også hemme, begge deler uten å være bevisst (Hjerrild, 2016, s. 12). Dalgaard belyser hvordan vi som individer sosialiserer oss inn i det samfunnet vi er en del av, via å lese de sosiale kodene og oppføre oss deretter (s. 15). Et eksempel hun gir er hvordan barn som vokste opp i Norge for 200 år siden tok det som en selvfølge å bli slått dersom de ikke oppførte seg og det andre eksemplet fra 2016 er hvordan alle barn vet at de vil bli plassert i en barnehage og at der skal de oppholde seg det meste av sin våkne tid, begge tilfellene like normalisert for sin tid (s.15). Det samme gjelder eksemplene hun trekker frem rundt kjønn, at vi følger gitte handlingsrom knyttet til jente og gutt (s. 16). Når det kommer til kjønn sånn rent spesifikt, viser Dalgaard skille mellom sex og gender på engelsk, der sex tar for seg det biologiske og de kroppslige forskjellene, tar gender for seg det opplevde sosiale og hvordan en oppfører seg etter de stereotypiske forventningene (s.16).

Dalgaard gir et eksempel på hvor stor forskjellsbehandling det kunne blitt, dersom man skulle behandlet barna etter det biologiske (s.17). Eksemplene hun gir er hvis man kun tilbyr jenter jentespesifikke aktiviteter og det samme med guttene (s.17). Hun retter heller fokus til at vi ser kjønn og deres muligheter ut fra et sosiokulturelt perspektiv, der man er mer opptatt av hvordan de ulike identitetene får se mange ulike måter å gjøre kjønn på (s. 18). Dette perspektivet inn mot praksis vil ha fokus på hva den eller den har lyst til og ikke begrensene i forhold til at en ikke tilbyr like aktiviteter til begge kjønn. Dalgaard poengterer at det trenger ikke bare være aktivitetene vi tilbyr, det kan være ulike handlemåter, toneleie og ordvalgene en velger å bruke, disse tingene kan være vanskelig få øye på i egen praksis (s. 18).

Et viktig utgangspunkt for resten av boken er det sosiokulturelle perspektivet som ser inn på hvilke normer og verdier vi har i samfunnet, som fremdeles opprettholder ulike forventinger knyttet til det spesifikke kjønn (s. 19). Dalgaard illustrer historisk forskjell på sosialt kjønn ved å referere til forståelse av kjønn for 200 år siden, der gutter og jenter, menn og kvinner hadde opplagte forventede mønster rundt deres biologiske utgangspunkt (s. 20). Historisk sett var altså ikke identitet et tema slik det er i dag. Når Dalgaard referer til kjønn og identitet i dag, er dette noe som skapes via de sosiale relasjonene vi er en del av (s. 20). At identitet er den vi forstår oss selv som, i de ulike møtene vi er en del av (s. 20). Sosial identitet blir her forklart som vår identitet som noen andre, altså hvordan vi eksempelvis identifiserer oss med og være en student eller danser, altså hvordan vi kategoriserer oss til en tilhørighet (s. 21).

Når det kommer til personlig identitet, handler dette om hvordan man har sin helt egen væremåte og personlighet (s. 21). For å bli bevisst at vi har et ekstra ansvar som pedagoger og at vi ikke skal sette de ulike kjønn i bås, minner Dalgaard om forpliktelsen som ligger i FNs artikkel *alle mennesker er født frie og like i verdi og rettigheter. De er utstyrt med fornuft og samvittighet, og de bør handle mot hverandre i en broderlig ånd* (Forenede Nationer, 1948, gjengitt i Hjerrild, 2016, s. 33). Dalgaard utdyper at dette ikke handler om at gutter og jenter skal bli like, men at de får utfolde seg i retninger som tiltaler de, fremfor at man styrer de inn i gitte båser (s. 33). Teorien til Dalgaard danner et viktig rammeverk for drøftelsen rundt det sosiale kjønn i denne oppgaven.

3.5 Flytende kjønn og transfobi

Professor Sally Hines har skrevet en bok om kjønn og hvorvidt det er mer flytende inn i det 21. århundre? (Hines, 2022). Boken har illustrasjoner og beskrivelser som går på forståelser av kjønn, både rundt det sosiale og biologiske. Kjønn som biologisk og sosialt er svært komplekst og Hines gir oss detaljerte eksempler for å forklare oss hennes forståelse av det (Hines, 2022, s. 8). Hines skriver frem at hvordan vi tenker om kjønn og hvordan vi klassifiserer oss selv og andre, er noe helt grunnleggende (s. 12). Videre skriver hun rundt måten vi har praktisert kjønn og at kjønnspraksiser har stadig vært i endring (s. 12).

Som Hines belyser er kjønn og deres feminine eller maskuline side noe som er kulturelt, historisk og sosialt betinget. Noe som kan være forbudt i et land, kan være helt fritt i ett annet (s.13). Hines skriver frem at de med et sosialkonstruksjonistisk syn, mener at samfunnet og kulturen vi lever i, i like stor grad er med på å påvirke hva slags kjønnsroller en lever ut, vel så mye som biologien (s.48). Et eksempel på dette, er sosialkonstruksjonister som hevder at vår forståelse av sosial virkelighet skjer i et felleskap og ikke er hentet fra «denne naturlige sannheten» (s. 48). Hines refererer til Judith Butler sin forståelse av kjønn, der Butler mener kjønn er en diskurs vi gjør, at det er roller vi trer inn i, grunnet forventningene fra det miljøet vi er en del av (s.68). Allerede på sykehuset blir det bestemt hvilket kjønn en skal fylle forventningene, normene og verdiene til (s.69).

Hines ser nærmere på kjønnsroller som faller utenfor den tradisjonelle binærmodellen og ser at ulike land har hatt ulike kjønne systemer i et historisk perspektiv, et av landene hun trekker frem er India (s.79). Et eksempel på dette er hijra- folk som var aseksuelle og som i 2014 ble anerkjent juridisk som er tredje kjønn (s.79). India råder ikke alene som eksempel, kjønns mangfold er noe vi kan finne i Thailand, Indonesia, Nepal, Sør- Korea og Vietnam (s. 80). Det praktiseres på ulike måter, der eksempelvis Indonesia trekker frem gruppen som ble født som gutt og endret til kvinne (s. 80), mens Latin – Amerika har i likhet med India lang tradisjon med et tredje kjønn (s. 80). Når man snakker om kjønns mangfold, er det viktig å se på kjønns mangfoldet i den kulturen og samfunnet den er en del av (s. 81). Til tross for at kirurgiske inngrep ble lettere inn i 1960 årene, ble ikke konstruksjonen av at det var noe «galt» med denne gruppen borte (s. 94). Transforfatter Jason Cromwell forteller at han måtte

si at han hadde et sykkelig sinn, som innebar schizofreni, psykose, depresjon, perversitet, paranoia og nevrose dersom han skulle få mulighet til hormoner og operasjon (s. 94).

Sosiologene Garnets og Peplaus har forsket på kvinners seksualitet og publiserte i 2006 at kvinners seksualitet ikke ligger fast, den er fleksibel og endrer seg etter miljøet rundt (s.97). I likhet med deres identitet og erfaring, kan seksuell identitet og begjær endre seg alt ettersom man bytter jobb, status og sosiale og kulturelle livserfaringer (s.97). Det er en økende bevissthet rundt kjønnskompleksiteten rundt kjønn og dens flytende form, en som taler for at rammene for kjønn må få større bredde, er artisten Miley Cyrus som ikke liker at man blir satt i bås (s.99). En som støtter Cyrus sin uttalelse er skuespilleren Tilda Swinton, som har vært usikker på om hun var jente, da hun følte seg som en slags gutt, men synes det hele har vært veldig flytende (s.100). Også den australske skuespilleren Ruby Rose, har våknet på morgen som kjønnsnøytral og mener hun har en ustabil kjønnsidentitet (s. 100).

Alt overfor tatt i betraktning, oppleves kjønns mangfold som et kontroversielt tema og spesielt barn og unge som bryter med kjønnsnormen kan oppleve utestenging og irettesettelse av samfunnet rundt (s. 101). Hines løfter frem at i utgangspunktet er barn født kjønns mangfoldig av natur, men at de blir sosialisert inn i et kjønnsbinært system (s.103). Den økende grad av barn som blir henvist i dag, kan derfor bare anses som at de endelige tør og ta den plassen de fortjener (s.103). Dette kjønns mangfoldet kommer ikke uten diskusjon. Professor i pediatri John Whitehall mener at du utsetter barnet for barnemishandling dersom barnet blir diagnostisert med kjønnsdysfori, og dommerkandidaten til Trump uttalt at transbarn er en del av «satans plan» (s. 104).

Flere leketøyselskaper har tatt ansvar for å utfordre kjønnsstereotypiske salgsbilder, enkelte barnehager i Sverige har blitt kjønnsnøytrale og flere land har fått kjønnsnøytrale toalett (s.116,117). Samtidig som enkelte åpner opp for et bredere kjønns mangfold, har transfobiske gjort et inntog på den andre siden, 325 drap på trans- og kjønns mangfoldige mennesker i verden ble registrert på under et år fra 2016 til 2017 (s. 123). Det er en mistanke om underrapporterte tall, da ikke alle land har like god oversikt (s. 123). Aktivismen for et større kjønns mangfold har funnet veien sin frem, i media, på tv skjermen, i magasiner og på universiteter i London har de fått kjønnsnøytrale toalett (s. 126). Hines reiser spørsmålet, er vi

på vei mot en kjønnsløs verden? Verden er langt fra kjønnsnøytral i tiden vi er inne i nå, store deler av verden har fremdeles ikke rettigheter knyttet til deres kjønnsidentitet (s.134). Enkelte blir fremdeles utsatt for vold, både fra familiemedlemmer og øvrige samfunnsborgere (s. 135). Vi vil fremdeles finne de som mener kjønn er fastlåst i en tokjønnsmodell på den ene siden og dem som mener kjønn er flytende på den andre siden (s. 137). Et ord som er viktig merke seg er egalitære der en mener alle fortjener å behandles likt, uavhengig av politisk tilknytning, rase, religion, seksualitet, kjønn, funksjonsevne eller klasse (s. 137).

3.6 Kjønnsuttrykk, kjønnsidentitet og mangfold

I 2022 ble det utgitt en metodebok som går på kjønn og seksualitetsmangfoldet i skolen der kompetanseenheten for kjønns- og seksualitetsmangfold ved Universitetet i Agder ser inn på levekårsundersøkelser og hvordan skolen som institusjonen ivaretar de som ikke er inne i tokjønnsmodellen (Litchi, 2022). Denne boken som er basert på forskning og undersøkelser tar indirekte og direkte for seg hvordan det står til med levekårene til LHBGT personer (Litchi, 2022). Det er manglende kompetanse og skjev behandling av denne marginaliserte gruppa i skole og helsevesen (Litchi, 2022).

Hensikten med boken slik jeg ser det er et kunnskapsløft der begreper og opplevelser blir løftet frem i lyset, samtidig belyse lover som alle som jobber i disse institusjonene skal forholde seg til. Innledningsvis i dette prosjektet skrev jeg frem begrunnelsen for denne oppgavens avgrensning til Norge, det handler om at det er veldig ulike tanker rundt kjønnsmangfold avhengig av hvilket land en kommer til. Denne boken poengterer avgrensningen ved et regnbuekart der de viser hvordan situasjonene er rundt om i Europa. I regnbuekartet ser en at en trenger ikke lenger enn til Polen, før en finner flere byer der det faktisk er forbudt for LHBGT personer, samt også mye hat og vold mot samme gruppe i de andre byene (Litschi, 2022, s. 36-37).

I boken skriver Litschi om norm kritisk pedagogikk, hvordan skolen bør utfordre elevenes tanker i forhold til satte tanker rundt «*sånn har vi alltid gjort*» (Litschi, 2022, s. 42-43). Målet med dette er at det skal bli et mindre skille mellom majoritet og minoritet og at en åpner opp for en varig endring for et større kjønnsmangfold (Litschi, 2022, s. 42-43). Forfatteren skriver

frem reflekterende spørsmål som kan stilles rundt egne undervisningsopplegg, så man kan bli bevisst om man er med på å skape mer mulighetsrom. Eksempler på dette kan også være rundt språket vårt. I boken gir forfatteren eksempler på mer inkluderende språk, blant annet at en som lærer ikke bruker kjønnet språk (Litchi, 2022, s. 46-47). Heldigvis har endringen når det kommer til språk gått over til og bli mer nøytralt de senere årene, noe som er med på å skape mindre avstand imellom minoritet og majoritet (Litschi, 2022, s. 48-49). Slik jeg illustrerte i innledningen i forhold til at enkelte ikke blir inkludert dersom en bare roper på gutter og jenter.

I dette kapitlet har jeg skrevet frem det jeg anser som relevant i forhold til min tematikk, forskning som går direkte på pedagoger eller barn når det kommer til kjønnsinkongruens har ikke jeg per nå funnet. Likevel ser jeg denne forskningen som relevant for oppgaven, som ønsker å øke kunnskapen rundt hvordan vi kan fremme mangfold og sikre inkludering og anerkjennelse av individuelle identiteter i barnehage og skole. Det å øke bevisstheten rundt hvordan vi snakker, tenker eller som Judith Butler ville sagt det: *Hvordan vi gjør kjønn*.

3.7 Tidligere forskning

Kjønnsinkongruens som gjelder barn i skole og barnehage har lite forskning bak seg. Delvis grunnet at det er relativt nytt, eller relativt ny lovgivning som gjør at det muligens har åpnet opp for en litt mer åpen dialog rundt det. I neste avsnitt vil jeg presentere noen av de funnene jeg har ansett som relevant i forhold til min problemstilling. Ikke nødvendigvis direkte, men slik jeg ser det får dette konsekvenser for disse barnas mulighetsrom når det kommer til å være deres egen kjønnsidentitet. Derfor vil jeg i neste avsnitt se på tidligere forskning i forhold til tema, der noe anses som begrensende og noe berikende for denne oppgavens problemstilling «*Hvordan et barn og deres familie opplevd støtte i barnehage og skole*».

3.7.1 Alskens folk

I *Alskens folk* kan vi lese om ulike barn og unge som har opplevd normførende kommentarer i forhold til hvordan de bør se ut eller opplevd press i forhold til føringar rundt hvordan en bør oppføre seg (Van der Ros, 2013). I artikkelen kan vi lese ulike historier i forhold til hvordan

de har «kommet frem» eller strevd med sin egen kjønnsidentitet, det som er felles er at alle savner god informasjon om kjønnsidentitet og noen de kan kontakte for å snakke med (Van der Ros, 2013). Det er enkelte som definerer seg i de ulike gruppene og enkelte som helst foretrekker å ikke bli definert inn i noen grupper (Van der Ros, 2013). Mange innen kjønnsidentitetstematikken opplever et ubehag rundt dette med og ha manglende samsvar når det kommer til kroppslig kjønn og psykologisk kjønn (Van der Ros, 2013). Det er skrevet frem i artikkelen at det er avgjørende for hva slags hjelp man kan forvente og få i forhold til om man lar seg diagnostisere eller ikke (Van der Ros, 2013).

Mange av de som trenger hjelp trenger bare hjelp til små justeringer, de ønsker seg ikke nødvendigvis kjønnsbekreftende behandling (Van der Ros, 2013). I artikkelen får vi innblikk i en privat aktør innenfor tematikken, som har vært grunnlagt siden 1996 og er et lavterskeltilbud for de som ønsker bli trygg i eget uttrykk. Stensveen ressurscenter er et tilbud til alle som ønsker å bli trygg i eget uttrykk. De tilbyr samtaler, økt kunnskap, fysisk og psykisk støtte, hjelp i prosessen med å komme ut eller bare bistand i en ellers vanskelig livssituasjon der en kanskje ikke vet hvordan man skal komme ut eller ikke er sikker på egen identitet (Van der Ros, 2013). Ressurssenteret tilbyr også støtte til familien dersom det er behov for det (Van der Ros, 2013). På Stensveen ressurscenter sine egne nettsider ligger det er bredt utvalg av seminarer, kurs, mangfolds kafé og fagdager (Stensveen, u.å) Marion Arntzen som er driver av stedet holder forelesninger rundt trygg i eget uttrykk. Med denne beskrivelsen av hva ressurscenteret jobber for, vil jeg nå belyse noen av funnene i Alskens rapport som sier noe om nødvendigheten av Stensveen.

Hovedfunnene i Alskens folk går på at det er manglende forståelse og lite kunnskap i alle arenaer, alt fra familie, skole og andre offentlige institusjoner og at dette kan ha uheldige følger som intoleranse og transfobiske holdninger (Van der Ros, 2013). Dette igjen kan gjøre at enkelte ikke tør å komme ut og lever et liv i strid med seg selv (Van der Ros, 2013). Det andre hovedfunnet går på helsevesenet direkte, der det ikke er tilstrekkelig kompetanse på transkompetanse (Van der Ros, 2013). Som igjen fører til at det er flere som ikke blir diagnostisert og eller ikke får riktig behandling (Van der Ros). Det ser ut til at det var bedre for de yngste informantene, der de opplevde bedre støtte og informasjon, mens dette var en mangel hos de eldre informantene (Van der Ros, 2013).

3.8 Styringsdokumenter

3.8.1 NOU 2019:19

I NOU rapporten Jenterom, gutterom, mulighetsrom fra 2019 skriver de frem hvordan det fremdeles er veldig trange kjønnsnormer i samfunnet. Både når det gjelder reklame eller i skole og barnehage, målet er ikke at alle skal bli like, men at alle skal kunne ha sitt mulighetsrom til et mer mangfoldig uttrykk (NOU 2019:19). Judith Butler sitt begrep *at kjønn er noe vi gjør* er også skrevet frem i rapporten, hun er opptatt av at vi går i et sånn gjentakende mønster både i vår væren i kroppen og gjennom språket, som er det som gjør hvilket kjønn mennesker tillegger oss (NOU 2019:19, s. 51). Videre står det at kjønn er diskutert gjennom alle tider, eksempler på dette er en diskusjon mellom Platon og Aristoteles der Platon på den ene siden mener det ikke er biologiske forskjeller mellom kjønn, mens Aristoteles satte de biologiske kjønnsforskjellene som et grunnlag for forskjellsbehandling (NOU: 2019:19, s. 53). I den historiske sammenheng kan vi trekke paralleller til det som blir skrevet i rapporten og rammeplan og læreplanen, der en ser historiske endringer når det kommer til hvordan vi omtaler kjønn, men også mulighetene en oppfordrer til å gi de ulike kjønn, eller begrensinger om du vil. Jacques Rousseau er også nevnt i rapporten for sine sterke tanker rundt at kjønn skulle oppdras forskjellig, grunnet deres medfødte forskjeller (NOU:2019:19, s. 53). Rapporten skriver frem hvordan språket vårt er med på å opprettholde trange kjønnsstereotyper, der vi tillegger jenter og gutter ulike tradisjonelle forventninger (NOU: 2019:19, s. 52). Når dette fremdeles skjer i barnehager og skoler, er det vanskeligere for de som ikke finner plassen sin innenfor disse rammene å kjenne på en tilhørighet. Bilde innledningsvis i rapporten er et bilde av *It is a boy* og *It is a girl*, å feire kjønn til babyen før babyen har blitt født har blitt mer populært i Norge enn noen gang. En ser det florerer av bilder av fester der det er krydret med blått eller rosa tema lenge før barna er født. Lignende som mor i oppgaven forteller rundt hvordan hun kledde opp jenta si også. Alt veldig jente-jente som hun sa. Så disse tydelige kjønnede utfordringene er fremdeles til stede. I både hjem og institusjoner (NOU 2019:19). I neste avsnitt skal vi se litt på tidligere forskning når det kommer til kjønnsuttrykk, kjønnsidentitet og mangfold.

3.8.2 Regjeringens handlingsplan

Regjeringens nye handlingsplan som skal fungere på nasjonalt og internasjonalt nivå er en strategi for å bidra til bedre vilkår for et større seksualitets og kjønns mangfold, sikre livskvaliteten til skeive og sikre deres rettigheter (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2023). Den innehar 49 ulike tiltak for å utvide aksept for kjønn og seksualitets mangfold. Rapporten skriver frem hvordan det fremdeles er dårlig psykisk helse blant skeive og at flere fremdeles både opplever marginalisering og diskriminering (regjeringen). Idretten som skal være en trygg arena for alle, er dessverre ikke det, da det fremdeles er tilfeller av transfobi og homofobi (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2023). I handlingsplanen kan vi lese om SSB sine tall på at det fremdeles er mye uhelse blant skeive, særlig da trans og bifil som fremdeles blir utsatt for mye hets og hatkriminalitet (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2023). Undersøkelsen SSB hadde gjort i 2022 rapporterte så mye som 48% med psykisk helse utfordringer blant ikke- heterofile, når det kommer til heterofile var det kun 25%. Tallene i rapporten viser så mye som 40% som er utsatt for hat kriminalitet de siste par årene, derimot kun 8 % som har meldt det til politiet, en rekke grunner til det, men den viktigste årsaken er at de ikke tror det vil nytte (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2023). En positiv melding vi tar med oss fra rapporten er at det har blitt betraktelig bedre holdningsendringer til skeive de 15 siste årene, samtidig viser dessverre en levekårsundersøkelse fra 2022 at transpersoner fremdeles er gruppen som er mest utsatt for psykisk uhelse, vold og diskriminering (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2023). Så mye som 1 av 4 hadde opplevd direkte trusler om vold, 1 av 3 oppga at de hadde prøvd og ta sitt eget liv og at helsetilbudet til denne gruppen har vært mangelfullt (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2023).

4 Metode

I denne delen gjør jeg rede for begrunnelsen for metodevalg og prosessen fra start til slutt. Forskningstema har gjort at dette ble en kvalitativ casestudie i forhold til at jeg ønsker dybde i en families opplevelse av hvordan det er å bryte med kjønnsnormen. Problemstillingen i denne oppgaven «*Hvordan har en familie med et barn som bryter med kjønnsnormen opplevd støtte i barnehage og skole?*».

4.1 Sosialkonstruktivistisk ståsted

Denne masteroppgaven tar utgangspunkt i et sosialkonstruktivistisk ståsted. I forhold til at vår virkelighet skapes ut fra den omverden vi er en del av til enhver tid. Sett ut fra et sosialkonstruktivistisk ståsted er det stor forskjell på om du bryter ut av kjønnsnormen i Norge i 2024, en i eksempelvis Yemen (Hestvik,2022). Bare innad i Norge, er det mange ulike konstruerte sannheter som påvirker våre levevaner og også hva som er av aksept utenfor det normative som er på akkurat det stedet. I boken til Wennerberg skriver han at virkelighetene blir til, fordi vi tror på de sannheter som blir presentert for oss eller gir god nok overbevisning (Wennerberg, 2002, s. 103). Han skriver videre hvordan sannheten eksisterer, fordi noen tror på dem (Wennerberg, 2002, s. 104). Denne oppgaven vil også være inspirert av enkelte deler av sosialkonstruksjonismen. Lock & Strong gir gode eksempler på hva språket gjør, meningsdannelsen som blir mellom to mennesker som snakker samme språk, sammenlignet med to som ikke snakker samme språket (Lock & Strong, 2014, s. 31). Jeg deler Lock & Strong sine tanker rundt hvordan en skaper mening gjennom interaksjon med andre, eller hvordan tid og sted påvirker de sosiale prosessene, dersom en kanskje forstår de annerledes hvis en ikke var til stede akkurat der og da (Lock & Strong, 2014, s. 32). Et annet vesentlig poeng fra Lock & Strong er viktigheten av et våkent blikk når det gjelder å se hvilken makt som ligger under ulike holdninger og sosiale interaksjoner (Lock & Strong, 2014, s. 33). Det er mer komplekst enn som så, man kan være en del av den samme kulturen, men likevel oppleve en og samme situasjon på to ulike måter, det vil jeg vise eksempler på i min oppgave.

4.2 Casestudie

Denne oppgaven er en casestudie, som tar utgangspunkt i en families opplevelse av å bryte med kjønnsnormen inn mot skole og barnehage. Fordeler med en slik metode, er slik jeg ser det at man kan få en persons dybde opplevelse av hvordan denne tematikken blir håndtert. Hvordan det følte, hva som var viktig at ble sagt, hva som kjentes betydningsfullt, hva man anbefaler blir med videre. Oppgaven benytter semistrukturert intervju for å samle inn deres tanker rundt tematikken. Intervjuguide, samt informasjon om deltakerne er søkt forhåndsgodkjenning hos sikt (Sikt). Begge deltakerne er funnet grunnet deres åpenhet rundt tematikken. Akkurat deres deltakelse var verdifull i forhold til at barnet brøyt ut så tidlig som det gjorde og har flere års erfaringer i forhold til tematikken. At jeg kun har denne familien handler om at jeg ønsket å gå i dybden på deres opplevelse og ikke noe sammenligning ellers. I etterkant mener jeg som forsker at den absolutt er anvendbar på samfunnsnivå. Jeg begrunner det med at det er mange gode forslag fra dette barnet som viser noen helt grunnleggende ting vi mennesker alle har behov for, anerkjennelse, respekt og bli sett for den vi er. Til tross for manglende kunnskap på akkurat dette området har disse pedagogene likevel klart å møte familien på en god måte. Når det er sagt, håper jeg det er et tema fler og fler pedagoger setter seg inn i, slik at en slipper i fremtiden å stå i helt enkle situasjoner som kunne vært unngått.

Casestudie kommer opprinnelig fra det latinske ordet *casus* og betyr helt enkelt eller enkelt tilfelle (Andersen, 2013, s. 14). Casen i min oppgave er en familie som går på en skole i en annen kommune enn den jeg jobber i. I etterkant av at jeg hadde hentet inn intervjupersonene, flyttet barnet til en ny skole i en annen kommune, noe som ble en ny tilføyelse til min oppgave. I forhold til indre validitet håper jeg ved studiens transparens at denne casen kan fremstå som sterk, der dens ytre validitet trolig hadde trengt flere funn for å være generaliserbar (Andersen, 2013, s. 14). Derimot når det kommer til å få detaljert beskrivelse av intervjupersonens opplevelse av oppgavens problemstilling, er case godt egnet. Andersen skriver at vi får et sammensatt inntrykk, meningsfullt innhold og får med oss det som er viktig for intervjupersonene via en case (Andersen, 2013, s. 14). Problemstillingens formål: *Hvordan har en familie med et barn som bryter med kjønnsnormen opplevd støtte i barnehage og skole?* Kan best svares på av intervjupersonene selv, slik jeg ser det.

Casestudie utforsker et eller flere tilfeller, som kan være alt fra en hendelse, deler av en organisasjon, hele organisasjon, en diskurs, en handling eller et utsagn (Andersen, 2013, s. 14). Det er en fortolkningsstilnærming som er brukt innen en rekke fagområder, den er likevel omdiskutert både når det gjelder hvilke analysemetoder og hvor vidt det er en vitenskapelig akseptert metode (Andersen, 2013, s. 15). Andersen lister opp en rekke tilfeller der casestudier har brakt viktig bidrag på bordet når det kommer til ny kunnskap, blant annet eksempler som Webers byråkratimodell (s. 15). En casestudie gir muligheten til å sette seg inn i en rekke detaljer som omhandler et tema eller fenomen.

I denne oppgavens tolkningsramme går det på detaljer rundt hvordan de opplever kjønnsinkongruens i møte med barnehage og skole, hva den og den sa, tilbakeblikk og det å forstå helheten av den konteksten de har vært en del av. Videre er case analysert for så drøfte det i lys av relevant forskning og teori. Andersen skriver frem at det kan være en utfordring, dersom en som forsker ikke behersker kunnskapen som er på fagområdet selv (s. 18). Fortolkningsrammen som er benyttet i dette caset, legger noen føringer for hva som er interessefeltet som forsker. Det gir leser et innblikk i hvilke forskningsbriller som har vært på, og at hoved fokus er på deres opplevelser, forståelser og de interaksjonene de er en del av og hvordan det har vært med på å forme de ulike prosessene. Det er også viktig i forbindelse med analyse, at man vet hvilke fortolkningsrammer forsker har.

Flyvbjerg (2001) lister opp 5 ulike misforståelser forbundet med casestudier, Flyvbjerg sammen med Yin har et bredt perspektiv når de studerer case (Andersen, s. 26). Den første misforståelsen handler om at kontekst spesifikk kunnskap ikke er like verdifull kunnskap som kontekstuavhengig (s. 26). Flyvbjerg er ikke enig i denne misforståelsen da en ikke har forstått verdien av de teoriene som kan komme ut av et sosialt fenomen (s. 26). Misforståelse nummer to er at kunnskap som er utviklet i det ene caset ikke er overførbart utover det ene caset, Flyvbjerg argumenterer for at vi kan trekke gyldige slutninger ut av en case, når forskeren kan argumentere for at dette er gyldig kunnskap for det gitte fenomenet (s.26). Misforståelse nummer tre går ut på at ikke casestudiet kan teste og konfrontere den teorien vi allerede har, men kun kan generere ny, nok en misforståelse der de bruker falsifikasjonsprinsippet som argumentasjon (s. 27). Måten en kunne brukt falsifikasjons eller verifikasjonsprinsippet i en case er eksempelvis for å bekrefte eller avkrefte en hypotese, la

oss si om solfaktor 50 kan forhindre solskader, hvis en avgrenser til to utvalg, samme solforhold, samme tid, placebo på det ene utvalget og solfaktor 50 på det andre. Som Flyvbjerg argumenterer for at hvis alle forutsetninger er gjort rede for, kan denne ene observasjon være signifikant (s. 27). Den fjerde misforståelsen går på at verifiseringsbiaset er større i casestudies en øvrige metoder, noe Yin argumenter for at ikke nødvendigvis trenger være et tilfelle så lenge forsker er nøye med kodingsregler, analyse, bearbeiding av data og hvilke valg forsker har lagt til grunn (s. 27). Casestudie kan gi dybde og innsikt i et eller flere forhold som gir gode muligheter for et kritisk blikk på informasjonen og omstendighetene rundt (Andersen, 2013, s. 27). Misforståelse nummer fem går ut på hvor generaliserbar en casestudie er, for at en case skal være troverdig, er det viktig at forsker synliggjør kontekst uavhengigheten (s. 27). Når det er sagt er det viktig få frem at til tross for at ikke en case nødvendigvis er generaliserbar, betyr det ikke at vi ikke kan lære av den.

Forskningsspørsmålet legger i stor grad opp til hva slags metode en skal bruke. Så er det opp til forsker å vise hvilke tolkningsrammer og teori caset er drøftet opp og imot, det trengs en vellykket avgrensning, og en rik mengde data for å drøfte forskningsspørsmålet i lys av empirien (s.26).

Dette casestudiets fokus er basert på å øke forståelsen for hvordan opplevelsen av å bryte med kjønnsnormen kan oppleves i møte med barnehage og skole. En egnet måte for å øke innsikten i et omdiskutert begrep, er og høre opplevelsen fra barnet selv slik jeg ser det. Det samme gjelder for mor, at de kan få sette ord, å snakke ut om deres opplevelse i møte med barnehage og skole. Andersen skriver at det er viktig at man skriver frem hvilke fortolkningsrammer en har og at man behersker kunnskapen i faget (Andersen, 2013, s. 19). Videre skriver Andersen at en skal ha satt seg godt inn i den teorien og forkunnskapen som er på feltet før en skal studere egen case (s.18). I forkant av en slik case med denne tematikken, kan det innebære å sette seg inn i debatten som foregår ute i samfunnet. Hva rører seg, hva frykter de, hva er argumentene, basert på det sosialkonstruktivistiske ståstedet så er det en fordel å sette seg inn i språket, kulturen og samfunnet for øvrige som dette caset er en del av konteksten av. Hvorfor? De ulike diskursene som rører seg ute i feltet kan være en fordel å ha kunnskap om, når en tolker og analyserer caset i etterkant.

I boken til Andersen, kan vi se at det er omdiskutert hvor vidt en skal være forberedt i forkant eller ikke (s. 127). Der en på den ene siden har de som mener man bør møte opp i en case relativt uvitende om tema, slik at en ikke møter med forutinntatte holdninger, mens på den andre siden kan man miste masse viktig informasjon ved at man feiltolker grunnet manglende forståelse av tema (s.127). Som forsker er det viktig å være observant i forhold til hvordan man bruker den forkunnskapen en tilegner seg, at dette ikke er med på å formulere spørsmålene i en bestemt retning. Som Andersen skriver frem, det er viktig at en får frem troverdige svar (s. 128). I denne casen sitt tilfelle er det viktig med utdypende spørsmål rundt hva som var viktig at pedagoger gjorde, slik at kunnskapen er overførbar for de som leser oppgaven for å øke egen kunnskap. Som Andersen skriver frem kan det være en fordel å dele med informanten hva slags bakgrunn en har som intervjuer og hva som er formålet, for å oppnå denne troverdige, gjensidig interaksjon (Andersen, 2013, s. 129).

4.3 Innsamling av empiri

For å samle inn empiri anvendte jeg semistrukturert intervju. Semistrukturert intervju er en mye anvendt metode når en ønsker intervjupersonene sitt ståsted eller opplevelse av tematikken, Kleven og Hjordemaal skriver at det krever at intervjuer er godt forberedt faglig i semistrukturerte intervjuer (Kleven & Hjordemaal, 2023, s. 44). Et eksempel på dette er når en har lest seg godt opp på fagstoff i forkant, så er det lettere å fange opp der en trenger mer informasjon eller tilleggsspørsmål. Det krever at en som intervjuer er til stede i samtalen, lyttende, klar for å sette inn et fordykningsspørsmål eller gå mer i dybden på noe en ikke var forberedt på at skulle dukke opp. Dette utgangspunktet har også Kvale & Brinkmann for hva som kan være forutsetningen for et godt intervju, jo bedre forberedt man er i forkant med de 7 fasene jo bedre intervjuutførelse vil det være (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 134).

Deres 7 faser går ut på tematisering, planlegging, intervjuing, transkribering, analysering, verifisering og rapportering (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 137). Tilnærmingen min til planleggingsfasen gikk veldig på å forberede meg som intervjuer på å bli vant med rollen på å intervju barn i sensitive tema. Måten jeg gjorde dette var at jeg hadde ulike intervjuer på egen arbeidsplass med barn i andre temaer, men som var viktige for dem. På denne måten fikk jeg trening i å sitte i denne en til en intervjuform, som gjorde meg tryggere i denne rollen.

Inspirert av forberedelsene til Kvale & Brinkmann synes jeg det var nyttig med forberedelse i forkant av intervju (s. 349-353). Fordelen med denne metoden er at det er rom for intervjupersonens innspill på hva som er viktig å få frem. Ifølge Kleven & Hjordemaal er en forutsetning for å bruke denne metoden intervjuer sine kvaliteter (Kleven & Hjordemaal, 2023, s. 44). Som Kleven & Hjordemaal peker på avhenger det av hvorvidt intervjuer klarer få intervjupersonen til å åpne seg eller ikke, som legger grunnlag for hva som kommer ut av denne formen for intervju (Kleven & Hjordemaal, 2023, s. 44).

På grunn av friheten denne metoden gir, til å tillegge spørsmål underveis, var dette en godt egnet metode for dette temaet. Svakheter ved bruk av metoden var at jeg som intervjuer hadde lest så mye i forkant at jeg til tider ble bekreftende underveis i intervjuet. Det at jeg jobber på skole muligens virke begrensende når det gjelder å åpne seg opp rundt forhold som angår skolen, men forhåpentligvis har mitt sterke ønske om å skape mer kunnskap på området gjort at intervjupersonene har følt friheten til å svare ærlig. Utfordrende rundt denne typen intervju var også at jeg måtte holde igjen i siste intervjuet for og ikke være supplerende med det mor hadde sagt i det første. På grunn av intervju med mor og barn på hver sin kant, ga denne metoden en spennende dybde da det dukket opp ulike spørsmål i de to intervjuene, til tross for relativt lik intervjuguide ved start. For å kunne undersøke om min case er generaliserbar, kunne en utvidelse hentet inn flere intervjupersoner fra ulike skoler og distrikt. Metoden gir derfor ikke pålitelig resultat i forhold til om dette er en generaliserbar måte og håndtere barn som opplever kjønnsinkongruens. Når det er sagt sier Kvale & Brinkmann, hvorfor generalisere? (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 289). Her vil jeg legge stake (2005) sin forståelse av casestudie til, at denne casen hadde som et bestemt formål og forstå tematikken som var i fokus bedre (Stake i Kvale & Brinkmann, 2015, s. 290). Begrensingen i denne oppgaven ble satt til denne familien da de har hatt en lang reise innenfor denne tematikken, på to ulike skoler og en barnehage. Jeg støtter meg til Kleven & Hjordemaal om at resultatene denne oppgaven har gitt, ikke er ment som en pedagogisk oppskrift (Kleven & Hjordemaal, 2023, s. 149). De skriver frem hvordan man heller kan se på det som hypoteser, eller kunnskap man kan prøve ut i egen praksis (s. 149). I dette casets tilfellet vil det være økt bevissthet rundt kjønnsinkongruens, og kjønn i egen praksis.

4.4 Intervju og transkribering

Intervjuene varte rundt 1,5 times tid, så det tok lang tid med transkriberingen.

Transkriberingen var først gjort av nettskjema sin egen transkriberer, deretter gikk jeg gjennom alt og sjekket at det var det som faktisk ble sagt underveis i intervjuet. Rettet opp transkriberingen sine feilhørte setninger og ord og hørte deretter på lydopptak etter egen rettet transkribering. I etterkant av dette gikk jeg gjennom en prosess der jeg fjernet eksempelvis stedsnavn, kodet navn og endret andre opplysninger som kunne gjøre intervjupersonene identifiserbare. Intervjuet ble derfor transkribert til bokmål av etiske hensyn. Et annet eksempel på etiske overveininger er at jeg har gitt alle vennene fiktive navn. Størrelse på trinnet han gikk og annen info som jeg som forsker opplevde at kunne være gjenkjennbart er fjernet. Grunnet mitt sosialkonstruktivistiske ståsted var intervjuguiden min utformet på en slik måte at den skulle få frem hvordan det følte, sosiale reaksjoner, eller helt eksplisitt en følelse i den eller den situasjonen. Spørsmål som «Hvordan følte du skolen var forberedt på tematikken?» Eller «Hva fra årene i barnehagen husker du best i forhold til tematikken?» I intervjuguiden hadde jeg også lagt inn spørsmål som går på veien videre, som «Hva slags råd vil du gi i fremtiden til de ansatte i skolen når det kommer til å møte barn som bryter med fødselskjønn?». Avslutningsvis i begge intervjuene hadde jeg spørsmålet «Før vi oppsummerer, er det andre ting som burde vært med her som ikke jeg fikk tak i?» Jeg har gjort ulike typer begrensinger, dette for å holde meg til problemstillingen. Eksempler på dette er for eksempel det barnet opplevde med svømmehallen og garderoben, som er særs interessant, men da jeg opplevde at det gikk bort fra problemstillingens tematikk valgte jeg at det uteble. Skolen, venner og det som har skjedd i forbindelse med kjønnsinkongruens har derfor fått størst plass i min oppgave.

4.5 Analyse av funn

Analyse av funn har jeg som forsker valgt å gjøre uten automatiske analyseprogrammer, begrunnelsen min for det handler om mitt sosialkonstruktivistiske ståsted der jeg mener interaksjonen mellom de menneskene som var der spiller en sentral rolle. Et analyseverktøy ville kanskje utelatt viktig pauser, stemning eller andre detaljer som kun vi mennesker kan oppfatte. Eksempler på dette er når han forteller om hun ene i klassen som kommer hoppende

ut i gangen, måten han lyste opp i ansiktet når han fortalte om denne viktige opplevelsen i forbindelse med hans endring av navn er viktig og få med i forhold til mitt forskningsspørsmål. Det kan tenkes at et analyseverktøy ikke hadde fått med seg viktigheten av dette. Etter kategorisering av ulike hendelser, sammenhenger, sortering i henhold til hva som var relevant i forhold til forskningsspørsmålet.

4.5.1 Analyse av kvalitativ data Inspirert av Kvale & Brinkmann 2015

Analyse av kvalitativ data er en gjentakende prosess, Kleven & Hjordemaal skriver frem hvordan forsker må bruke sin kompetanse i møte med innsamlet data for å danne seg et bilde familiens opplevelse, slik at man får et helhetsbilde (Kleven & Hjordemaal, 2023, s. 49). I forhold til analyse sier jeg inspirert av, da denne analysen har ulike elementer fra flere analyseteknikker for å forstå helheten (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 263). Denne måten å jobbe på, har likhetstrekk med den hermeneutiske spiral, en forstår først delene når en forstår helheten og en forstår helheten når en forstår delene (Kleven & Hjordemaal, 2023, s. 189). Underveis har dette vært en vekselvirkning mellom lyd og skrift for og være sikker på at det ikke er utelatt avgjørende informasjon. Å stadig pense innom forskningsspørsmålet er nærende for å holde fokus i mengde data, det er mye som er spennende i et slikt tema, for å holde seg til forskningsspørsmålet er det helt avgjørende å sette en avgrensning. Ut fra denne oppgavens vitenskapelig ståsted i sosialkonstruktivismen, er det benyttet et semistrukturert livsverden intervju. Et semistrukturert livsverden intervju i denne forbindelse betyr at intervjuet er utformet slik at en skal få intervjuers opplevde erfaring av opplevelsene eller tema (Kvale & Brinkmann, s. 2015). For og kun konsentrere meg om intervjupersonene på intervjudagen, benyttet jeg lydopptak for å få med meg alle detaljer i intervjuet. Lydopptaket er deretter transkribert av nettskjema sin automatiske transkriberer. Som en nybegynner i transkripsjon, er jeg glad jeg hadde hatt test intervjuer i forkant. På den måten kunne jeg være obs på ulike elementer Kvale & Brinkmann hadde økt bevissthet rundt i forkant, eksempler på dette er og være bevisst hvor jeg hadde opptaker for at lyden skulle være best mulig, formulere spørsmålene på en mest mulig forståelig måte så ikke intervjuperson misforstod hva jeg var ute etter, være følsom for det sansbare, oppfølgingsspørsmål på interessante uttalelser (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 88). Kvale og Brinkmann skriver frem at det er ikke mulig å si at det er noe som heter korrekt transkripsjon, de oppfordrer heller til å ha fokus på hva som er nyttig informasjon for ens egen tematikk og forskningsspørsmål (s. 212).

Gjøre om lyden til tekst, er ikke helt uproblematisk. Det har også sine etiske sider, der en skal nøye ivareta, beskytte og faktisk gjengi det som ble sagt underveis i intervjuet (s.213). Når dette tekstdokumentet sendes intervjupersonene i etterkant, er det viktig at dette er gjengitt på en god måte, med det samme innholdet de ønsker å formidle fra egne opplevelser, men med en god skriftlig fremstilling av det som faktisk ble sagt (s. 213).

I forhold til analysemetoden er Kvale & Brinkmann klare på at man finner først ut forskningsspørsmål, deretter metoden (s. 217). Han gir en god fremstilling av en måte å tenke på rundt metodisk vektlegging *Hvordan kan intervjuene hjelpe meg til å utvide mine kunnskaper om fenomenene jeg undersøker?* (s. 218). Når det kommer til forholdet rundt lyd og tekst, har jeg benyttet meg av begge gjennom hele oppgaven. I de tilfellene jeg har vært i tvil rundt egen koding og analyse, har jeg hørt lydfil igjen og igjen. Kvale & Brinkmann er nøye med at man ikke skal tenke på transkripsjon som transkripsjon, men heller se på det som en levende samtale mellom de som var til stede (s. 218). Når det gjelder tidsbruk til analyse, er Kvale & Brinkmann klare på at den ikke kan ta en for stor del av prosjektet, men at man er nøye på at en husker at det resultatet en sitter med til slutt er skapt sammen i intervjuprosessen (s. 219). Kvale og Brinkmann skriver også frem at det er viktig at en ikke leter i materiale etter å finne utsagn som støtter egne meninger (s.239). At man selv forstår i etterkant hvilken kontekst utsagnene eller fortellingene ble sagt i, som kanskje handler om legitimitet i forhold til noe som ble sagt eksempelvis. Igjen kommer denne vekselvirkningen mellom lydfil og skrevet tekst. Dataen i denne oppgaven blitt gått igjennom mange ganger, på ulike måter, skrevet inn i meldingsbøker på jobb, lest inn på joggetur, våknet på natta med nye tanker

Analysen forutsetter at jeg som forsker klarer å tolke deres opplevelser som de opplevde dem. Analyse og tolkning er en strategi i kvalitativ analyse og det er viktig at en går frem og tilbake i egne tolkninger og rådata for å se om egne tolkninger er riktig. Intervjuet er strukturert i ulike temaer, eksempelvis skole, samfunnet rundt, helsesøster. Det er en rekke spørsmål en kan stille seg selv når det kommer til denne typen undersøkelser, Kleven & Hjordemaal stiller spørsmål en kan stille rundt oppgavens gyldighet (Kleven & Hjordemaal, 2023, s. 155). Denne oppgavens gyldighet i andre land, vil avhenge av en rekke faktorer, det første er deres praktisering rundt kjønn, lovverk og organisering i skoler. Det finnes jo fortsatt flere land som

praktiserer jente og gutteskoler, da er utfordringene langt større en gutte- og jente toalett som er en av utfordringene som er diskutert i denne oppgaven.

4.6 Etiske vurderinger

Det er en rekke etiske fordringer som melder seg når en skal intervjuet et barn på et sensitivt tema. En av de etiske overveielser i forkant av intervjuet, var søknaden til sikt. Kleven & Hjordemaal skriver frem at så lenge det handler om mennesker en skal intervjuet, er det viktig å passe på god forskningsetikk (Kleven & Hjordemaal, 2023, s. 29). God forskningsetikk innebærer at en sørger for at intervjupersonene er godt ivaretatt, at en respekterer deres integritet, medbestemmelse og frihet (Kleven & Hjordemaal, 2023, s. 29). Det er gjort nøye gjennomgang av hvordan man skulle anonymisere, kontrakt med intervjupersoner muntlig og skriftlig. Det ble også gitt tydelig beskjed om at de kunne trekke seg ved umiddelbar virkning og at de kunne velge la være å svare dersom spørsmålene ble for inngripende.. I forkant av intervju, fikk intervjupersonene samtykkeerklæring og deres rettigheter både skriftlig og muntlig. Barnet fikk også beskjed om at det ikke måtte bli med i forskningen, selv om forelderen hadde samtykket (Kleven & Hjordemaal, 2023, s. 29).

Kvale & Brinkmann retter spesielt fokus mot det skjeve maktforholdet som kan oppstå når man intervjuer barn og at det er spesielt viktig at man er oppmerksom på at man ikke stiller ledende spørsmål som er ute etter en ønsket sannhet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 175). De forskningsetiske retningslinjene presiserer også viktigheten av å ivareta menneskeverdet i intervjusammenheng og trekker frem tre grunnleggende prinsipper som skal ivaretas for forskningens forsvarlighet (NESH, 2021). Det ene prinsippet går ut på at vi som forskere skal sørge for at ikke intervjupersonen blir utsatt for noen urimelig belastning eller skade, nummer to går på frihet og selvbestemmelse og det tredje er respekt for likeverd (NESH, 2021). At forskningen skal foregå på en forsvarlig måte etter de forskningsetiske normene handler også om forskningens etterprøvbarehet, saklighet og etterrettelighet (NESH, 2021).

Når det gjaldt barnet i denne sammenheng, var det ekstra viktig å passe på hvordan forskningsspørsmålene var stilt, slik at det ikke lå noen ledende spørsmål i intervjuguide. Intervjusituasjonen var fra min side, lagt opp slik at barnet skulle få fortelle om sin

livsverden, med spørsmål som kun var rettet mot hvilke felt jeg gjerne ville høre om. I forhold til at riktig informasjon blir formidlet er intervjuene sendt til begge intervjupersonene i etterkant, slik at de kan etterse at min tolkning av intervjuet er forgått på samme måte som de har oppfattet det. I forhold til at det er en rekke ting i intervjuene som ble fjernet under transkriberingen, slik som stedsnavn, alder, navn, skolenavn, venners navn, læreres navn og endring av alt til bokmål, er det slik jeg ser det særs viktig at intervjupersonene får innsikt i endringene. På den måten slipper de bli sjokkert, dersom det for dem skulle virke u gjenkjennbart. Det er mye strengere krav når en skal intervjuet barn, gode retningslinjer hos NESH ga klare instruksjoner for hvilke forbehold det var viktig og ta, samt var det nøye gjennomgang og gode forslag frem og tilbake under min søknadsprosess hos Sikt (NESH, 2021). I et gjensidig samarbeid med Sikt, min utdanningsinstitusjon og veileder er forskningsetikken godt ivaretatt. Informasjonsskriv er tilpasset deltakere med nøye presisering rundt forskningens formål og deres krav til å trekke seg dersom de skulle angre.

I oppstarten av prosjektet oppfattet jeg meg selv som en objektiv forsker, så langt det er mulig å definere seg selv som en objektiv forsker. Dette er svært omdiskutert, Kleven & Hjordemaal skriver at vi tolker det vi oppfatter i lys av vår forforståelse (Kleven & Hjordemaal, 2023, s. 171). Så la oss heller si at min forforståelse ikke hadde noen forventninger til hva jeg kom til å finne. I etterkant ser jeg at det kan ha hatt påvirkning på intervjuene alt jeg leste i forkant, i henhold til at jeg nikket bekreftende på ting jeg akkurat hadde satt meg inn i. Resultatet slik jeg ser det, er fremdeles ikke påvirket av dette, da intervjupersonen allerede hadde svart, da jeg nikket bekreftende. Begge intervjupersonene har fått tilsendt intervjuet renskrevet med det som skal benyttes i oppgaven, slik at de kunne bekrefte at jeg hadde forstått dem korrekt.

Casestudie utforsker et eller flere tilfeller, som kan være alt fra en hendelse, deler av en organisasjon, hele organisasjon, en diskurs, en handling eller et utsagn (Andersen, 2013, s. 14). Det er en fortolkningstilnærming som er brukt innen en rekke fagområder, den er likevel omdiskutert både når det gjelder hvilke analysemetoder og hvor vidt det er en vitenskapelig akseptert metode (Andersen, 2013, s. 15). Andersen lister opp en rekke tilfeller der casestudier har brakt viktig bidrag på bordet når det kommer til ny kunnskap, blant annet eksempler som Webers byråkratimodell (s. 15). En casestudie gir muligheten til å sette seg inn i en rekke detaljer som omhandler et tema eller fenomen. Andersen skriver frem at det kan

være en utfordring, dersom en som forsker ikke behersker kunnskapen som er på fagområdet selv (s. 18). Fortolkningsrammen som er benyttet i dette caset, legger noen føringer for hva som er interessefeltet som forsker. Det gir leser et innblikk i hvilke forskningsbriller som har vært på, og at hoved fokus er på deres opplevelser, forståelser og de interaksjonene de er en del av og hvordan det har vært med på å forme de ulike prosessene. Det er også viktig i forbindelse med analyse, at man vet hvilke fortolkningsrammer forsker har.

Flyvbjerg (2001) lister opp 5 ulike misforståelser forbundet med casestudier, Flyvbjerg sammen med Yin har et bredt perspektiv når de studerer case (Andersen, s. 26). Den første misforståelsen handler om at kontekst spesifikk kunnskap ikke er like verdifull kunnskap som kontekstuavhengig (s. 26). Flyvbjerg er ikke enig i denne misforståelsen da en ikke har forstått verdien av de teoriene som kan komme ut av et sosialt fenomen (s. 26). Misforståelse nummer to er at kunnskap som er utviklet i det ene caset ikke er overførbart utover det ene caset, Flyvbjerg argumenterer for at vi kan trekke gyldige slutninger ut av en case, når forskeren kan argumentere for at dette er gyldig kunnskap for det gitte fenomenet (s.26). Misforståelse nummer tre går ut på at ikke casestudiet kan teste og konfrontere den teorien vi allerede har, men kun kan skape ny, nok en misforståelse der de bruker falsifikasjonsprinsippet som argumentasjon (s. 27).

Måten man kunne brukt falsifikasjons eller verifikasjonsprinsippet i en case er eksempelvis for å bekrefte eller avkrefte en hypotese, la oss si om solfaktor 50 kan forhindre solskader, hvis en avgrenser til to utvalg, samme solforhold, samme tid, placebo på det ene utvalget og solfaktor 50 på det andre. Som Flyvbjerg argumenterer for at hvis alle forutsetninger er gjort rede for, kan denne ene observasjon være signifikant (s. 27). Den fjerde misforståelsen går på at verifiseringsbiaset er større i casestudies en øvrige metoder, noe Yin argumenter for at ikke nødvendigvis trenger være et tilfelle så lenge forsker er nøye med kodingsregler, analyse, bearbeiding av data og hvilke valg forsker har lagt til grunn (s. 27). Casestudie kan gi dybde og innsikt i et eller flere forhold som gir gode muligheter for et kritisk blikk på informasjonen og omstendighetene rundt (Andersen, 2013, s. 27). Misforståelse nummer fem går ut på hvor generaliserbar en casestudie er, for at en case skal være troverdig, er det viktig at forsker synliggjør kontekst uavhengigheten (s. 27). Når det er sagt er det viktig få frem at til tross for at ikke en case nødvendigvis er generaliserbar, betyr det ikke at vi ikke kan lære av den.

Forskningsspørsmålet legger i stor grad opp til hva slags metode en skal bruke. Så er det opp til forsker å vise hvilke tolkningsrammer og teori caset er drøftet opp og imot, det trengs en vellykket avgrensning, og en rik mengde data for å drøfte forskningsspørsmålet i lys av empirien (s.26).

Dette casestudiets fokus er basert på å øke forståelsen for hvordan opplevelsen av å bryte med kjønnsnormen kan oppleves i møte med barnehage og skole. En egnet måte for å øke innsikten i et omdiskutert begrep, er og høre opplevelsen fra barnet selv. Det samme gjelder for mor, at de kan få sette ord, å snakke ut om deres opplevelse i møte med barnehage og skole. Andersen skriver at det er viktig at man skriver frem hvilke fortolkningsrammer en har og at man behersker kunnskapen i faget (Andersen, 2013, s. 19). Videre skriver Andersen at en skal ha satt seg godt inn i den teorien og forkunnskapen som er på feltet før en skal studere egen case (s.18). I forkant av en slik case med denne tematikken, kan det innebære å sette seg inn i debatten som foregår ute i samfunnet. Hva rører seg, hva frykter de, hva er argumentene, basert på det sosialkonstruktivistiske ståstedet så er det en fordel å sette seg inn i språket, kulturen og samfunnet forøvrigt som dette caset er en del av konteksten av. Hvorfor? De ulike diskursene som rører seg ute i feltet kan være en fordel å ha kunnskap om, når en tolker og analyserer caset i etterkant.

I boken til Andersen, kan vi se at det er omdiskutert hvor vidt en skal være forberedt i forkant eller ikke (s. 127). Der en på den ene siden har de som mener man bør møte opp i en case relativt uvitende om tema, slik at en ikke møter med forutinntatte holdninger, mens på den andre siden kan man miste masse viktig informasjon ved at man feiltolker grunnet manglende forståelse av tema (s.127). Som forsker er det viktig å være observant i forhold til hvordan man bruker den forkunnskapen en tilegner seg, at dette ikke er med på å formulere spørsmålene i en bestemt retning. Som Andersen skriver frem, det er viktig at en får frem troverdige svar (s. 128). I denne casen sitt tilfelle er det viktig med utdypende spørsmål rundt hva som var viktig at pedagoger gjorde, slik at kunnskapen er overførbart for de som leser oppgaven for å øke egen kunnskap. Som Andersen skriver frem kan det være en fordel å dele med informanten hva slags bakgrunn en har som intervjuer og hva som er formålet, for å oppnå denne troverdige, gjensidig interaksjon (Andersen, 2013, s. 129). Hvorfor en case?

En case setter en ramme for tema, en tydelighet, en avgrensning og en kan fokusere på akkurat det en ønsker å kunnskapsnivået på. Dybdeintervjuer, eller semistrukturert intervju er ansett som hoved metoden innenfor case (Andersen, 2013, s. 119), og er den metoden jeg har benyttet i denne casen for å samle inn empiri. Det er kun disse informantene som besitter denne verdifulle kunnskapen, som forhåpentligvis skal frembringe ny kunnskap på vegne av de som står i samme problematikken i barnehage og skole den dag i dag (s. 119).

Basert på tabellen på s. 61 er dette caset er teoretisk fortolkende case, der en gjennom relevant teori med god tolkning og forklaring kan frembringe muligheter (Andersen, 2013, s. 61). Der en forklarer, beskriver og tolker i lys av relevant teori (s. 61). Andersen skriver frem at det er viktig at teorien en velger å bruke i casen, ikke er for generell, på den måten kan det bli vanskelig å fange opp den empiriske delen (s.73). Bruke teori som gjør at en får tolket empirien ut fra ulike forståelsesrammer (s. 74). En må reise spørsmål om relabilitet og validitet i forhold til hva som kjennetegner en god case studie (Andersen, 2013, s. 14). Der troverdighet og kvalitet dreier seg om indre validitet, er det kjent som casen sin styrke (s. 14). Om funnene i casen er representativt for flere enn bare den gruppen den er studert i dreier seg om ytre validitet (s. 14). Casestudier stiller svakere på den empiriske biten, siden omfanget på empirien ofte er smalere (s.14).

4.7 Reliabilitet og validitet

Validitet brukes for å beskrive om forskningsprosjektet anses for å være gyldig. Reliabilitet handler om å gjøre rede for at funnene er sanne og troverdige. Kvale & Brinkmann sammenligner validitet med og være djevelens advokat, der en er kritisk til egne funn (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 279). Det er viktig at en får tolket empirien ut fra ulike forståelsesrammer (s. 74). En må reise spørsmål om relabilitet og validitet i forhold til hva som kjennetegner en god case studie (Andersen, 2013, s. 14). Der troverdighet og kvalitet dreier seg om indre validitet, det er kjent som casen sin styrke (s. 14). Om funnene i casen er representativt for flere enn bare den gruppen den er studert i dreier seg om ytre validitet (s. 14). Casestudier stiller svakere på den empiriske biten, siden omfanget på empirien ofte er smalere (s.14). Hvorvidt avhandlingen er reliabel eller ikke, handler om overbevisning rundt dokumentasjon (s.14). Det er en rekke spørsmål en kan reise for å sjekke avhandlingens

reliabilitet, hva kan ha påvirket, I hvilken grad er svarene påvirket av dem som stilte dem, I hvilken grad er empirien formet av hvordan spørsmålene ble formulert (Kleven & Hjordemaal, 2023, s. 101). Kleven & Hjordemaal forklarer at reliabilitet er et teoretisk begrep vi ikke helt sikkert kan måle, det er bare mulig ut fra visse forutsetninger å gi en mulig antagelse av avhandlingens reliabilitet (s. 102). Kvale & Brinkmann skriver frem at validitet er ikke noe en bare gjør avslutningsvis, men en prosess en er igjennom hele prosjektet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 79). Det innebærer at en har et kritisk blikk på egne funn og tolkninger underveis i hele prosessen. Kvale & Brinkmann skriver frem at det er et ønske om høy reliabilitet, likevel ønsker en at intervjuer skal kunne beholde sin kunstneriske frihet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276). Hvorvidt avhandlingen er reliabel eller ikke, handler om overbevisning rundt dokumentasjon (s.14). Det er en rekke spørsmål en kan reise for å sjekke avhandlingens reliabilitet, hva kan ha påvirket, I hvilken grad er svarene påvirket av dem som stilte dem, I hvilken grad er empirien formet av hvordan spørsmålene ble formulert (Kleven & Hjordemaal, 2023, s. 101). Kleven & Hjordemaal forklarer at reliabilitet er et teoretisk begrep vi ikke helt sikkert kan måle, det er bare mulig ut fra visse forutsetninger å gi en mulig antagelse av avhandlingens reliabilitet (s. 102).

5 Funn

I denne casen er det mor og barn som er intervjuet. Foreldrene skilte seg tidlig i barnets liv og til dags dato har barnet bodd 80 % hos mor og 20 % hos far. Barnet er ungdom når jeg intervjuer og gikk fra født jente til gutt ved 6 års alder. Ifølge både mor og barn var det mange tegn tidlig. Barnet erindrer stolt at han hadde hatt både caps og kule gutteklær flere år tidligere og husker fortsatt følelsen hvor kul han var. Mor fortalte at han hadde lyst opp i barnehagen da han endelig fikk være en skikkelig guttekarakter, og når det kommer til lek har han alltid lekt med det de karakteriserer som typisk gutteleker. Barnet forklarer at det var en veldig deilig følelse den dagen han endelig kunne gå i de klærne han ville på skolen. Han og bestekameraten elsket å kle seg i skjorte og sløyfe på skolen også. [...] *Gå ned og ta på deg de klærne du egentlig vil, altså gleden i hans ansikt [...]*. Det var mors kommentar når han fikk ta på seg gutteklær. Hun utdyper videre: *Han er en av de guttene jeg har som elsker pentøy, han elsker å kle seg opp i dress, hans store drøm er en ordentlig dress* (hentet fra intervju med mor).

Mor har en varm, utadvendt og tydelig fremtoning, man kan likevel merke sårbarheten rundt tema og hvordan det har vært å stå i noe nytt og fremmed helt alene. Samme utstråling som mor ser jeg igjen hos barnet, da jeg intervjuer barnet noen uker senere. Han er trygg, tydelig og veldig klar for å dele hans historie hvis den kan hjelpe andre.

Jeg får si som barnet sa da han hadde vært på vikingleir: *Hadde jeg ikke visst at han i utgangspunktet hadde vært født som jente, hadde det aldri vekket noe tvil om hans kjønn hos meg, det er en GUTT.* Vikingleiren jeg referer til her er en samling for det barnet kaller LGBTQ pluss community people. *En leir av regnbuen* (hentet fra intervju med barnet). På denne leiren er det mange i samme situasjon som kan møtes, for å snakke om usikkerheter, spørre hverandre spørsmål og ikke minst få prøve både ulike proteser og annet utstyr som kan være nødvendig frem til de har lov til å starte annen type behandling. Denne leiren er det Stensveen ressurscenter som arrangerer. Hva Stensveen ressurscenter er går jeg mer innpå senere i oppgaven. Barnet forklarer at han da han kom dit, så skjønte han ikke hva andre var. Det var barn med familier der og han forklarte at han plutselig følte seg veldig usikker hvem som hadde byttet eller endret kjønn. Det var en spesiell opplevelse at det nå var han som stod i den situasjonen.

Mor og barn forklarer begge rundt episoder fra både barnehage og skole start der de skjønte at han ikke var kjønnet han var født med. Barnets kommentarer var veldig direkte, både ifølge mor og barn. Det er naturlig at barn og mor husker det første møte med skolen ulikt. Der barnet erindrer den stolte følelsen han hadde der han kom inn med flosshatt, dress og kort hår og vennene hans synes det var kult. Mens mor husker hvordan hun gruet seg sånn for reaksjonene, hun husker at hun gråt. Mor ble så varm i hjertet da flere foreldre hadde kommet bort til henne og fortalte at de synes hun var tøff som hadde stått i det. Kommentarer som: *så tøft! Og dette er kjempebra!* Mor forklarer at det hjalp veldig at hun fikk støtte i den delen av prosessen, siden det var nytt og uvisst om hva som var riktig å gjøre i denne situasjonen. *Jeg som mor måtte bare si at jeg ikke kunne ta høyde for hva som kunne skje, men at jeg måtte ta vare på barnet her og nå. Jeg så stor forskjell på barnet når han fikk lov til og være den han ville være, og det var det som gjorde meg mer åpen for forandringen* (hentet fra intervjuet med mor).

Helt uproblematisk var allikevel ikke møte med skolen. I starten hadde det kommet flere kommentarer. Da var far veldig kjekk å ha, han talte foran alle på foreldremøte. Han var tydelig og forklarte at han skjønnte at kommentarene ikke kom fra barnemunn. Barnet på sin side tok samtalen foran klassen sin. Mor forklarer at barnet alltid har vært veldig god med ord, og at det at han er flink til å snakke for seg, gjør det enklere å forsvare seg. Han forklarte klassen at det kan godt hende at dette endrer seg, men sånn det er nå så er han bare gutt, og sånn har han alltid følt det egentlig.

Når det kommer til barnets opplevelser rundt selve kjønnsinkongruensen forklarer han at det kan være veldig vanskelig når hodet og kropp ikke er samstemt. [...] *Man blir ganske forvirra, og da blir man litt sånn ... Litt lei seg, litt sur, litt sånn ... Hvorfor er jeg ikke det jeg er i hodet? Ganske annerledes. Jeg har ikke noe problem med det jeg ser, men det er jo noen ganger sånn ... kan jeg ikke bare starte på medisinerne snart? Så jeg får et bedre syn, men jeg må vente til neste år før jeg starter på medisiner* (hentet fra intervju med barnet) *Jeg er bare gutt også har jeg et lite handicap* (hentet fra intervjuet med barn).

Jeg gikk på guttedo og var med på guttelaget i kanonball hvis det var inndeling i gymmen (hentet fra intervju). Barnet forklarte at det gjaldt i utgangspunktet bare i sporten, når det kom til vennegruppe, var det bare jenter også var det bestekameraten Sigvart da. Barnet forklarer at det ble mange bytter mellom lagene i idrett. *Jeg byttet lag fordi mamma begynte å snakke om hva hvis det skjer noe eller hva hvis ... Vi skulle begynne med garderober og sånn, og da stakk det meg i hodet. Men når jeg kom til jentelaget så tenkte jeg bare at det er jo ikke så farlig, det er bare for meg å ikke dusje. Det er jo ingen som dusjer uansett!!* (hentet fra intervju med barnet). Han forklarer at siden han kjedet seg litt på jentelaget, så byttet han tilbake til guttelaget, men på guttelaget var i utgangspunktet den biologiske fysikken helt på hans side. *Det var litt mer seriøst på guttelaget [...] Fordi guttene gjorde mer avanserte ting, jentene stod bare og tøyde mens guttene drev med sånn tre criss – cross- greier* (hentet fra intervju med barn).

Når det kommer til det som var mest betydningsfullt for han på skolen, husker han spesielt episoden med da han byttet navnet. Det var måten skolen gjorde det. Måten de presenterte det og hvordan de tok meg imot på den måten. *De lærerne var de beste jeg kunne hatt, de tok meg*

som jeg var! (Hentet fra intervju). På den nye skolen han startet like før intervjuet, var ting riktig nok litt annerledes. Etter barnets ønske hadde lærerne presentert det for klassen før han kom inn. De sa: *Det begynner en ny elev i dag, han er trans, han er gutt. Det er ikke noe hokus pokus, det bare er sånn. Han var født jente og nå er han gutt. Det er ikke noe frem og tilbake, han bare er det* (hentet fra intervju med barnet). Etter denne presentasjon forklarer barnet at han kom inn klasserommet og det var ikke noe mer spesielt enn det egentlig. Barnet forklarer også at han på den nye skolen henger mest med jentene, for på denne skolen snakker ikke guttene med han. *Det er litt kjipt selvfølgelig, men jeg tror ikke det har noe med at jeg er trans å gjøre ... Egentlig. Bare at det er litt vanskelig å komme inn, ja vanskelig å komme inn i den gruppa da* (hentet fra intervju med barn). Barnet forklarer at guttene fremstår veldig unge for sin alder, men at det at de driter i han ikke er noe det hjelper å snakke med lærerne om, for det hjelper ikke.

Da barnet var 10 år fikk han endelig lov å bytte navn, ikke bare navn, men kjønn og alt i passet. Han forklarer stolt at han gikk rundt og viste passet så ofte han kunne. *Da var det sånn, se her, jeg er gutt. Det var første passet det sto male på. Det kjentes sykt herlig ut, for det er bare sånn, man vil vise det så ofte man kan. Det er bare sånn, se her, jeg er gutt* (hentet fra intervju med barn). Barnet forklarer videre at det var kjempegøy og en skikkelig god følelse. *Ja for før sto jo alltid bare navnet i parentes. Det var tungt for meg, så når det ble endret i passet snakket mamma med skolen, sånn at de fjernet det* (hentet fra intervju med barnet).

Når det kommer til transisjon på barnet, forklarer mor at hun er veldig glad for at han gikk fra jente til gutt, enn motsatt vei. Hun utdyper dette med at samfunnet fremdeles fremstiller kvinner som svake. *Det er ikke mindre synd på han, men han mottar mye mindre stigma enn gutter [...] Det ene er at gutter får slengt etter seg homo og hvis du er feminin gutt er du fremdeles veldig sett ned på. Men dersom de går fra gutt til jente i uttrykk, så blir det slengt kommentarer, de blir banka og de får juling [...]* (hentet fra intervju med mor). Videre forklarer mor at de opplever vold både på og utenfor skolen. Heldigvis opplever mor at det går riktig veien, enten det gjelder rasisme eller synet på folk. *Eller hvordan andre ønsker å leve livet sitt, så har det blitt bedre, men det kommer jo an på hvor mange hatere det er på en plass selvfølgelig. Hvis det er flertallet som er hatere, så er det selvsagt vanskelig å komme ut*

på den plassen (hentet fra intervju med mor). Mor forklarer at noen de kjenner måtte bytte skole, da de ikke ble godtatt i den gruppen de var i.

Mor forklarer først og fremst om en reell frykt, frykt for stigmatisering, frykt for mobbing, utfrysning og en reell bekymring om barnet kommer til å få et godt liv. Hun husker godt selv tilbake til skolen, da ord som homo og lesbe ble kastet rundt i rommet. Likevel, fremfor henne, står hennes eget barn som er skråsikker på at hun er et annet kjønn. Mor gikk først gjennom en form for sorgprosess over og ha mista lille jenta si. Hun finner raskt ut at hun har ikke mistet barnet sitt, hun må bare tenke annerledes. Hun bestemmer seg for at hun skal støtte barnet uansett. Det skulle vise seg at ikke alle skulle håndtere dette like godt som mor, bestemor synes dette var veldig vanskelig, og mor forklarer at hun selv den dag i dag har et bilde av barnet på Facebook som da han var jente. Dette til tross for at det er 9 år siden. Eksempler på dette er at han definerte seg selv som gutt, men bestemor skulle kle han i badedrakt i svømmehallen. Barnet derimot husker en mor som aksepterte han som han er, og at bestemor og far bare trengte litt tid på seg. Bestemor og pappaen synes det var bedre å ikke pushe det og at det var naturligere hvis han byttet kjønn senere. Når det kommer til hans eget valg, var han bare helt sikker. Det var ikke bare bestemor barnet skulle møte motstand fra. Det var en periode halvbror også. Kommentarer som: *At barnet hadde bare valgt å bytte kjønn, [...] Hvis du har depresjon, må du bare skjerpe deg! Eller hvis du tenker sånn må du bare skjerpe deg litt!* (Hentet fra intervju med mor).

Når det kommer til kunnskap om temaet, har mor vært helt selvhjulpen i dette tilfelle. Hun meldte seg ganske tidlig inn i en Facebook gruppe for foreldre med barn som hadde endret kjønn fra fødselskjønn. Hun fant også Harry Benjamin ressurscenter, men opplevde dette for stort, så det ble Stensveen ressurscenter som ble deres trygge havn. Mor synes likevel ikke internett er utelukkende positivt. Hun legger til at det er mye ekstreme tilfeller der, enkelte som gjør trans til noe helt annet enn det det er. *Det er litt synd*. Mor forklarer at media har unødvendig mye fokus på de som ønsker å reversere, hun legger til: *De burde ha fokus på de som faktisk har det bra og ikke vil reversere også* (hentet fra intervju med mor). Mor fortsetter: *Når vi vokste opp, ca. 80- tallet, så var det vi fikk se på filmer med transseksuelle stygge menn i kjoler. Det er på en måte det som ble vist frem, dette er trans [...] Kanskje*

mediene kunne vist litt andre eksempler også og ikke kun ekstreme (hentet fra intervju med mor).

Dette påvirker jo også samfunnet. Mor forteller at når hun forklarer situasjonen med sønnen, er dette noe de fleste har hørt om, men ikke nødvendigvis positivt. Det er gjerne kun pride parader og nakne mennesker, ja det som blir satt i media, på godt og vondt. Ellers opplever mor stort sett at mennesker er genuint nysgjerrige og spør masse. Det spørres litt på hvilken årgang hun møter. *Jo eldre de er, jo mer konservative* (hentet fra intervju med mor). *Jeg kan møte på unge konservative også, men da opplever det som at det er mangel på kunnskap, at det blir en frykt bakgrunn for det de sier* (hentet fra intervju med mor). Når det kommer til spørsmål og mangel på kunnskap, forklarer barnet også om ulike tilfeller der ukjente begynner å grave i spørsmål. *Jeg opplever at de får sjokk hvis jeg sier jeg er en jente. Det er nesten så de sier bevis det liksom. Når jeg var på hytta til bestemor på trampolinen sammen med noen andre jenter, så sa de bevis det liksom* (hentet fra intervju med barnet). Barnet forklarer videre at han egentlig synes det er kjempekoselig, *det booster meg og min hjerne* (Hentet fra intervju med barn). Barnet forklarer også at dersom han kan slippe, så sier han ingenting om det. Eksempelvis hvis han ikke skal treffe de igjen, så er det jo ikke noen vits å forklare, da han forklarer at alle da bare tror han er gutt.

Mor forklarer at hun har opplevd fordommer rundt tema, men hun understreker at det handler om generasjoner. Mor gir eksempler på da hun har fortalt det på jobb, så kan kollegaer svare *åh så synd*, eller *så trist, stakkars barn* (hentet fra intervju med mor). Hun understreker at dette heldigvis er hennes eldre kollegaer. *De fra 70 tallet og oppover, der er det mye lettere, men man møter fordommer ja. Jeg holder meg bevisst unna kommentarfelt for eksempel. Jeg vil ikke vite, det jeg ikke legger merke til det har jeg ikke vondt av* (hentet fra intervju med mor). Hun er derimot veldig glad for at barnet ikke har Facebook og forklarer at de er syke i kommentarfeltet. At de på en måte ikke har lært seg å filtrere tanker. *Der har en plutselig besteforelder som kan si helt absurde ting. Sånn som mamma som fremdeles har bildet av barnet i kjole på kjøleskapet* (Hentet fra intervju med mor).

Mor kommer inn på hennes mor igjen, hele omverden tok det bedre enn hennes egen mor. Hun husker spesielt godt kommentarer som *Hva om han angrer?* (hentet fra intervju med

mor). Mor forklarer videre at hun kom med sånne bemerkelser ofte. Når hun selv bare måtte gjøre det beste for barnet, hun kunne ikke ta høyde for hva barnet ville om 10 år, men hun kunne sørge for at barnet hadde det bra her og nå. Hun utdyper videre at det var stor forskjell på barnet når barnet fikk være den han ville og ikke. Mor forklarer også om tilfeller fra svømmehallen der barnet ble tvunget til å gå i badedrakt. Dette resulterte i at han vegret seg for enkelte ting og etter en stund ønsket han ikke å gå i svømmehallen med verken far eller bestemor. Situasjonen med far løste seg først når far fikk snakket med en voksen transperson, etter dette fikk far bedre innsikt i hvordan dette føltes for barnet. Det var først etter at far fikk bedre forståelse at situasjonen med far løste seg.

Mor forklarer at situasjonen med far var fin helt i starten da de gikk fra hverandre. De gikk fra hverandre ca. da barnet var to år. Hun forklarer at de hadde et godt samarbeid i starten, men at utfordringene begynte å komme da de håndterte situasjonen med endringen av kjønn hos barnet veldig annerledes. Ja, som for eksempel da far tvang barnet til å gå i badedrakt i svømmehallen. Et annet eksempel hun drar frem i forhold til at de håndterte situasjonen så forskjellige er at far hadde en kjole hengende fremme i stua, i tilfelle barnet ville ha den på seg, eller det at han ikke ville bytte navn på han.

Bestemoren på sin side er et helt annet kapittel. *Jeg spør bestemor om hun kan fjerne bildet, siden barnet ikke lenger identifiserer seg med personen som ho har avbildet, men det har hun ingen planer om* (hentet fra intervju med mor). Mor forklarer at barnet sier at han ikke bryr seg, men hun vil tro han gjør det selv om han ikke sier det. *Ho er veldig bestemt, det er gjerne den generasjonen. Ja at de ikke har forståelse for at man er mer enn det kjønnsorganet man har. Mer en innover og utover tiss rett og slett* (Hentet fra intervju med mor). Mor forklarer at de største utfordringene hun har hatt rundt dette temaet, har hun hatt med sin egen mor. Det samme kan man se igjen hos barnet. Da jeg spør barnet i intervjuet om han har møtt på noen utfordringer i forhold til dette, svarer barnet: *Nei, ikke direkte utfordringer, men det var jo det her med pappa og bestemor at de ikke var helt med på det her, at det skulle gå så fort* (hentet fra intervjuet med barnet). Han forklarer videre at bestemor og far bare hang litt igjen, men nå henger de ikke igjen. *Eller bestemor nevner det aldri lenger, jeg er ikke så mye hos bestemor heller, hun bor jo ikke her* (hentet fra intervju med barnet).

For fremtiden ønsker mor at det trengs mer kunnskap og informasjon inn i skolen. At man får mer innsikt i hvordan det er, for det vil komme barn som bryter med kjønnsnormen. Så generelt mer kunnskap og informasjon om den generelle forståelsen at det ikke er noe man velger. Hun utdyper videre, det er ikke noe verken foreldre eller barn velger. Hun utdyper videre *Det er ingen barn som går rundt og tenker at, jeg tror det ville vært kult hvis jeg bytta kjønn. Det er ikke noe man tar med letthet da (hentet fra intervju med mor).*

Basert på forskningsspørsmålet «*Hvordan har en familie med et barn som bryter med kjønnsnormen opplevd støtte i barnehage og skole?*». Studiens funn viser en glad, selvsikker og stolt gutt. Han opplever støtte fra familie, skole og venner. Han forteller gledelig om historien sin, dersom den kan hjelpe andre. Når det er sagt, er han bare GUTT. Det beste er jo når folk ikke kjenner han som jente, når han får bære den stoltheten som oser ut av han. *Når jeg er på steder der folk ikke kjenner meg og de kommenterer hvor «fresh» jeg ser ut i den dressen, blir jeg skikkelig stolt (Hentet fra intervju med barnet).* Han fortsetter, *så det gir jo mer smak til å reise til sånne steder hvor folk ikke kjenner meg fra før.* Jeg møter denne trygge, imøtekommende og glade gutten i hans kommune. Han viser gledelig veien til der vi skal ha intervjuet og han er lett i praten hele veien. Han avslutter samtalen på enden av intervjuet: *Tenk at du skal skrive en hel masteroppgave om meg da!*

6 Diskusjon

Basert på alle artikler, saker, bøker og forskning jeg har lest var min umiddelbare tanke: Så godt at ikke alt jeg har lest er det som er gjengs for alle. Situasjoner som når Pia ble truet av guttene i klassen om at de skulle ta lillesøsteren hvis hun ikke dro ned buksa på do, mens alle sto og lo mens de pekte på pikken for å spørre om de kunne ta på den, da de aldri hadde sett en jente med pikk før (Aaserud, 2021, s. 145). Eller Haakon som mangler støtte fra hele familien, og der faren hans sier han blir kvalm hvis han opererer og alle konsekvent bruker feil pronomen (Aaserud, 2021, s. 148). Et annet eksempel som går mer på samfunnsnivå, er hvordan en blir plassert i disse kjønns båsene enten av politi, i passkontroll eller ved toalett som først og fremst går på akkord med egen identitet, men som også i flere tilfeller har vært fare for egen helse (Van der Ros, 2013, s. 24). Selv om historien om barnet i min case

fremstår som en solskinnshistorie og det er det på mange vis, vil jeg fortsatt som forsker driste meg til å si at det er han som har vært heldig.

Det er all grunn til å tro at dette barnet har hatt trygghet, og gode opplevelser rundt hans bytte av kjønn, slik han har blitt møtt av sine nærmeste. I første omgang mor, slik jeg oppfatter det. I det tilfellet der bestemor og far har vært tilbakeholdne og usikre, er slik det fremstår for meg at barnet har vært skjermet for den største skepsisen. Der barnet først sier at det har gått ganske greit, er det bestemor og faren som dukker opp når han drar på det. I lys av det Frønes skriver angående at vi blir påvirket av den tiden man er født i og samfunnet rundt vil det så langt det er fremvist vise seg å ha vært en gode i intervjupersonens ståsted (Frønes, 2016, s. 41). Når det er sagt, er det fortsatt rimelig å undre seg over om han fremdeles er født inn i et ganske hegemonisk samfunn der tokjønnsmodellen har utbroderende plass. En nærliggende forklaring på min antagelse av det, handler om at både mor og barn forklarer utsagn som:

Mor: han har aldri vært særlig jente-jente, jeg var også ganske gutte-jente, han likte alltid best å leke med gutte-leker, gutte-leker i denne sammenheng var da karakterisert som Lego, skateboard og andre gutteleker, mens jenteleker var dukker, Roda og den slags. Barnet selv forklarer også: at han har alltid hatt en guttebestevenn og at de sammen elsker å gå i dress, skjorte og sløyfe og sånn. Et annet eksempel på dette, er når mor forklarer at hun alltid ellers har kledd barnet sitt i sånn ordentlig jente karakter, mens han på avslutningen i barnehagen fikk være en ordentlig guttekarakter. I et slikt perspektiv er det også rimelig å legge Frønes sine tanker om biologisk modning og læring til grunn, at selv om samfunnet påvirker individet, vil mennesket likevel handle, planlegge og reflektere over sin egen historie selv (Frønes, 2016, s. 33). Det fremstår her veldig tydelig at den biologiske modningen har styrt sine egne veier, til tross for et samfunn som vil ha han i en annen retning.

6.1 Early onset

Barnet i min case er en såkalt *early onset*. Han merket tidlig uoverensstemmelse med fødselskjønn og var ikke mer enn 6 år da han allerede hadde presentert helt sikkert at han var gutt. Barnet hadde vært på en kjøretur med mor og husker spesielt godt at han spurte:

Mamma, kan jeg bli gutt? Jeg vet at mamma godtar meg som jeg er, så da var det letere å

bare si det rett ut (hentet fra intervju med barn). Det er likevel ikke alle som tok det som mor. Han forklarer om samtaler fagfolk på BUPA der de har spurt om *det egentlig går bra med han?* Der han ikke har forstått hvorfor, for han er jo helt fin. Han forklarer likevel at han måtte møte til disse møtene, hvis ikke ville han ikke få krav på kjønnsbekreftende behandling. Etter hvert ble kravet om at han måtte møte til disse samtalene fjernet, og det var en ren befrielse. Han har aldri sett seg tilbake og kan ikke vente med å starte kjønnsbekreftende behandling. Det var derfor en stor skuffelse da han forstod at han måtte vente helt til han var 18 år. Noen av de han hadde møtt på Stensveen Ressurssenter hadde fått operasjon allerede som 16 åringer, men han forstod først i etterkant at det var fordi de hadde gjort det i utlandet.

Barnet i min case er egentlig en som kunne vært tatt rett ut av boken til Aaserud, den vedvarende følelsen av å ville være det andre kjønn, og at de har et interessefelt som går på det veldig stereotypiske motsatte kjønn og en motvilje mot egne kjønnsorganer (Aaserud, 2021, s. 54). Basert på kriteriene ovenfor har barnet i min case oppfylt kjønnsinkongruens helt fra start (Aaserud, 2021, s. 54). Økningen av henvisninger har økt betraktelig de senere årene og forekomsten av de som var født som jenter som ønsker å bli gutt har hatt sterkest økning (Aaserud, 2021 s. 60). Aaserud tror økningen generelt kan ha en sammenheng med at det er mer informasjon og åpenhet på internett, men at økningen av andelen jenter kan ha en sammenheng med at det er mindre stigma knyttet til maskulinitet hos jenter, kontra feminitet hos gutter (Aaserud, 2021, s. 60). Mor i intervjuet deler også lignende hypoteser. Et eksempel på dette er når mor sier: *Samfunnet viser fortsatt at kvinner er svakere, jeg er sånn sett glad han er født jente og blir gutt og ikke motsatt* (Hentet fra intervju). Et annet eksempel fra overlege Anne Wæhre sin side: *Mitt kliniske inntrykk er at mange "jenter født i guttekropp" fortsatt mobbes massivt i oppveksten for å være feminine gutter, Hun utdyper: - Kanskje kan man tenke seg at det er mer krevende å komme ut som "jente født i guttekropp" enn "gutt født i jentekropp", sier hun (Wammer, 2017).*

6.2 Bevissthet rundt hvordan åpne opp for større mulighetsrom i praksis

Boken til Litchi, er et kunnskapsløft for bevisstgjøring i egen praksis, ikke bare når det gjelder de ansatte, men også elever (Litchi, 2022, 2. 46-47). Litchi referer spesielt til tanker som går rundt sånn vi alltid har gjort praksis og bevisstgjøring rundt kjønnet språk (s. 42-43). Dersom vi hadde hatt et mer nøytralisert språk, er det rimelig å anta at barn ikke hadde hatt like stor trang til å definere seg selv inn i ulike kjønns kategorier. I starten av intervjuet forklarte mor at hun tidlig hadde oppfattet barnet sitt som guttejente. Der hun alltid hadde kledd han i veldig jentete bekledding, mens han hadde ønsket og bli en skikkelig guttete karakter. Slik en ser innledningsvis her er det mye kjønnet språk som går igjen, ikke bare i intervjuet, men i praksis generelt. Utfordringen, slik jeg ser det ligger sterkt knyttet til disse forventningene i språket, ubevistheten rundt implisitte forventninger knyttet til ulike væremåter, gjøremål eller språklig utsagn. *Du kaster som en jente, Du skriver som en gutt, Det er bare jenter som skriker, Det er så mye bråk på de guttene*, de språklige utsagnene er mange, og en vanlig frase å høre i gangene er: Det var jo ikke vondt ment!

Det med inndelinger i barnehage og skole generelt kan være utfordrende, dersom en opplever seg selv som et kjønn, men ser ut som et annet kjønn, kan dette skape utfordringer både i garderobesituasjoner, toalett, gym og lignende. Barnet i min case uttrykte at utfordringen ligger i hvordan ingen av lagene passet, han så ut som en gutt, men opplevde fysikken som svakere en disse på dette tidspunktet. Og på jentelaget, så han jo da ut som en gutt. *Jeg byttet lag fordi mamma begynte å snakke om hva hvis det skjer noe eller hvis ... Vi skulle begynne med garderobes eller sånn [...]* (hentet fra intervju med barnet). Det er rimelig å anta at han lettere hadde funnet sin plass, dersom det ikke var kjønnsdelt. Til tross for argumentasjonen som går rundt i de ulike mediene om disse biologiske forskjellene, så er det flere likheter mellom kjønnene en forskjeller som Hart skriver frem i Hjerrild (Hart i Hjerrild, 2016, s. 37). På den måten kan det kanskje tenkes at dersom barna hadde vært tilbudt samme utfoldelsesmuligheter fra start, er det ikke sikkert de biologiske forskjellene hadde spilt så stor rolle etter hvert og den sosiale identiteten hadde fått større spillerom. Med utfoldelsesmuligheter referer jeg til når pedagoger deler inn barna i friaktivitet på skolen og barnehage og det gjentatte ganger blir spurt om Ola vil være med på fotball og Oda i dokke

kroken, dersom en hadde endret språket til: Hva vil du leke med i dag? Kan det tenkes at de valgte mer ut fra lyst, en hvor de forventet at de burde gå.

Når Litchi snakker om den manglende kompetansen, har barnet i denne casen et godt svar til det: *Spør oss som opplever dette, vi er førstehåndskunnskap når det kommer til vår opplevelse av kjønnsinkongruens* (hentet fra intervju med barnet). Ved å jobbe mer bevisst rundt kjønn, blir en kanskje litt mer oppmerksom på bøker en presenterer og undervisningsopplegg i praksis også. Hvis barna i bøkene som blir presentert fremstår i disse trange rammene for kjønnsroller, kan det være grunnlag for å diskutere dette i klassen. Mange av disse barna, kan komme fra hjem som har tradisjonelle ubevisste holdninger rundt kjønn, så det kan være spesielt viktig for disse barna at de blir bevisst at de har et større mulighetsrom enn det de kanskje først har fått kjenne på. Eksempler på dette finner vi hos bestemor i casen, der mor forklarer at bestemor ikke ser kjønn som annet enn om de har guttetiss eller jentetiss. Eller der mor forklarer at hun har møtt fordomsfulle kommentarer av de som har litt mer konservativ tankegang. Den eldre generasjon på jobben.

Bakgrunnen for at denne kunnskapsboken er skrevet, handler om lærere som har meldt om lav kompetanse på området og levekårsundersøkelsen som har vist at det er et klart behov for kompetanseheving på feltet (Litchi, 2022, s. 5). Litchi har blant annet med forslag til lover i forbindelse med skeives rettigheter som kan drøftes i Samfunnsfag (s. 24-25). Bare det at homofili tilbake i 1990 var sett på som en sykdom, sier litt om språkets makt som jeg har vært inne på tidligere. I den/ disse diagnosene ligger det en makt i hva samfunnet skal mene om fenomenet. Tilsvarende er det barnet fortalte i intervjuet, at han måtte gå på gjentatte ganger på møtene med PPT og forklare at det var ingenting i veien med han. Slik jeg ser det, ville det vært hensiktsmessig her å se det friske barnet de hadde foran seg, fremfor hva denne diagnosen var kategorisert som. Det er rimelig å tenke at her tok det instrumentelle tok over for det relasjonelle. Poenget jeg ønsker å synliggjøre er at dersom vi flytter fokus fra om et barn ikke leker ut fra antatte forventninger, men ser på trivselen til barnet og blir kjent med det barnet og at barnet leker ut fra egne forventninger, vil kunne hjelpe barnet til å blomstre i egen støpte form.

Rammeplanen legger tydelige føringer for at vi skal hjelpe barna å fremme deres nysgjerrighet og undring over at vi mennesker både er forskjellige og like og sørge for at alle barn føler seg anerkjent og sett (utdanningsdirektoratet, 2017). Vel så viktig er det som står rundt at personalet skal reflektere over egne holdninger, slik at de på best mulig måte kan fremme likestilling og likeverd (utdanningsdirektoratet, 2017). Det kan se ut som basert på kommentarer fra mor og barn at de føler seg anerkjent. Kommentarer som: *Jeg husker spesielt godt reaksjonen til den ene læreren min, hun visste jo at jeg var gutt, men hun ble så glad når jeg kom med navnet mitt, det var så stas for henne* (hentet fra intervju med barn).

I lys av rammeplanen, kan man spørre seg om hva årsaken til at læreplanen bare bør lære om kjønnsroller, stereotype oppfatninger om kjønn og normer, når rammeplanen skal. En mulig årsak til dette kan være at det er så steile oppfatninger når det kommer til kjønn og identitet, at en er usikker på hvorvidt man tør å sette helt klare føringer rundt det. Problemet med denne fremstillingen er at vi har barnekonvensjon og Norges lover som har klartekst i forhold til hvordan vi skal møte barn og unge, så det er ikke opp til eget syn på dette i jobb sammenheng. Barnekonvensjonen artikkel 3 skriver helt eksplisitt at de institusjoner som har ansvar for barn skal sikre deres omsorg og beskyttelse og barnets beste skal være et grunnleggende hensyn (Barnekonvensjonen, 1989). En vel så interessant lov å trekke frem her er Likestilling- og diskrimineringsloven § 51, hvor formålet er å hindre all form for diskriminering enten det har med kjønnsuttrykk, livssyn eller kjønn, at alle har rettigheter til å bli behandlet ut fra individuelle egenskaper og ikke gruppevis (Likestilling- og diskrimineringsloven, § 51). Basert på kommentaren til hans første lærer: *Dette skal vi ordne, jeg skal prøve å rette på elevene hvis de sier noe feil eller sånn liksom* (hentet fra intervju med barnet), oppleves det som at de er bevisst sitt ansvar og ivareta alle, uansett om det bryter med kjønnsnorm eller ei.

I boken har Litchi skrevet frem flere funn fra nasjonale undersøkelser som er gjort på seksuell orientering, kjønns mangfold og levekår og det samme går igjen i resultatene både når det gjelder uhelse, utenforskap og her blir skolen trukket frem som et sted der mye av denne mobbingen, diskrimineringen og utenforskapet finner sted (Litchi, 2022, s. 34-45). Funnene i disse undersøkelsene viser viktigheten av økt søkelys på dette tema. Og at vi sammen går inn for å øke kunnskapen på området for denne utsatte gruppen. Det er tilstrekkelig gode grunner

til å hevde at måten læreren til barnet håndterte situasjonen hans, både fungerte som en forebyggende faktor mot diskriminering og skapte trygge rammer til og være den han ønsket i sosial sammenheng. Et av eksemplene mor trekker frem her er denne positive effekten det hadde at lærerne delte kunnskapen med hverandre, slik at flere ble bevisst situasjonen. På denne måten var det flere som møtte barnet på en forståelsesfull måte. I følgende avsnitt vil jeg se på muligheter for å arbeide forebyggende rundt tema fra start.

6.3 Pedagogers rolle i arbeidet med kjønn

Dalgaard ga oss et tilbakeblikk på hvordan kjønn ble «praktisert» og forstått for 200 år siden, noe som viser oss at dersom vi endrer syn og holdninger endrer praksisen seg med den. Bare det barnet forklarer rundt at han fikk endre lag, opptil flere ganger tyder på at vi er på vei imot en positiv endring. Poenget jeg ønsker å synliggjøre er at hvis vi går i egne holdninger og fokuserer på at vi tilbyr like muligheter for alle individ i vår praksis, kan man unngå at enkelte mangler tilhørighet. Er det rimelig å anta at det blir mindre diskriminering dersom en fjerner disse skillene en gang for alle? Ei av jentene vi har hatt disposisjon til å bruke på guttelaget gjennom en årrekke, har samme kondisjon, hurtighet og er akseptert som en av gutta. I lys av det, er det rimelig å tenke at det samme ville skjedd hvis man ikke hadde disse skillene eller praktiserte delingene i skolen? Et slikt perspektiv inn mot praksis tror jeg ville vært utvidende og skapt nye muligheter for alle. Når man ser at fysikken hennes har nådd nye høyder etter miljøet hun har vært en del av, er det også rimelig å anta at det samme mulighetsrommet ville åpnet seg for at hen og han og de enkelte individ slapp å føle på skam eller annen stigma dersom de ikke oppfylte en spesifikk rolle. På denne måten får man større mulighetsrom til å blomstre i de omgivelsene man er en del av og kan plukke fra alle hyller for å bli den beste utgaven av seg selv.

Når det kommer til sosial identitet, har de slik jeg ser det større speilingsmuligheter, en enn tokjønnsmodell har mulighet til å gi. Det forutsetter at vi som pedagoger gjør en iherdig innsats for å utvide elever og foreldres perspektiv. Der en kan få argumenter i retur som går på at det er viktig at en gutt og en jente har noe de kan speile seg i eller forstå seg selv ut ifra, er det viktig at vi viser de fordelene alle parter får av å kun kategorisere seg ut fra to kjønn. Alle skal ikke bli like av denne grunn, på ingen måte, men alle kan finne deres tilhørighet og

danne sin sosiale identitet ut fra der de føler de evner, tilhørighet og utviklingsmuligheter. Møte holdninger som mor hadde møtt i starten *har du guttetiss er du gutt, har du jentetiss er du jente!* Slike holdninger er viktig å møte uansett, men det kan være lettere å møte slike kommentarer hvis personalet har snakket litt om holdninger eller vet hvordan de skal møte diskriminerende holdninger på en saklig måte i forkant. Bare det at barnet sto opp foran klassen og fortalte hans opplevelse av dette, gir ny innsikt for alle som er rundt. Når man ser uttalelsen til Klinge *Det er ingen grunn til å rote det til: Vi mennesker har bare to kjønn, kar og kvinnfolk, på samme måte som høns består av hane og høne*, så ser man at profesjonen må øke kunnskapen inn mot stortinget også. Tale opp for dagens barn, så de får muligheten til å være trygg i sitt eget uttrykk. Uten at slike kunnskapsfattede kommentarer skal få grobunn noe sted.

Hva slags diskurser vi lar føre frem, det er vårt ansvar å sørge for at er i takt med barnas beste. Problemet med fremstillingen til både Klinge og Wigestrands er først og fremst deres fremstillinger av dette, de fremtrer svært useriøst med sammenligningene deres. Om et særdeles viktig tema. Argumentene er helt irrelevante i møte med barn og elever dersom de er noe oppdatert i dagens samfunn. Når Wigestrands skriver at det er viktig at barna kun lærer at det er to kjønn, siden det er 98- 99 prosent som passer inn i tokjønnsmodellen og at selv om resterende 1- 2 prosent ikke gjør det, så er de rent biologisk det. Da fremstår det for meg som at nummer 1, de resterende 1-2 prosentene er det ikke så nøye for han om føler de har tilhørighet eller føler seg som utskudd, nummer 2 så er det vel rimelig å anta at de som er født som jente, som føler seg som en gutt ikke synes det er oppløftende at de fremdeles skal lære at samme hva de føler seg så er de biologisk det de ikke føler seg som og nummer tre, at man kun ser kjønn ut ifra det kjønnsorganet du er født med er vel litt snevert i utgangspunktet? Slik jeg ser det fremstår disse kommentarene til Klinge & Wigestrands i samme gate som bestemoren og de eldre på mors arbeidsplass. Der mor forklarer at hun tror de snakker av manglende kunnskap og frykt for det ukjente. Som jeg tidligere har understreket så handler ikke denne oppgaven verken om å definere kjønn, eller fortelle en sannhet. Hovedpoenget mitt er å øke kunnskapen om hvordan kjønnsinkongruens blir møtt av barnehage og skole og øke kunnskapen på området, slik at denne marginaliserte gruppen får samme tilhørighet, frihet, opplevelser, anerkjennelse og respekt som øvrige i skolen og samfunnet. Det ville jo vært veldig synd hvis en sa eksempelvis i trafikken, her bygger vi ikke gangfelt for det er ikke

nok barn, 1 barn er vel nok? Det samme vil gjelde denne 1 %, selv om det er rimelig å anta at Wigestrands har hentet disse tallene i egen favør.

6.4 Opplevelse av møte med skolen

Basert på studiets problemstilling *Hvordan har en familie med et barn som bryter med kjønnsnormen opplevd støtte i barnehage og skole, så er det slik at jeg observerer en blanding rundt den opplevelsen hos mor. På den ene siden har hun opplevd at pedagoger gjør det de skal i form av at de møter mor med forståelse for situasjonen hun henvender seg til dem med. Et eksempel på dette er når hun forklarer lærerteamet om en litt uheldig situasjon som har oppstått i do situasjonen, så får han benytte toalettet i administrasjonsbygget i stedet for. På den andre siden opplever hun nøyaktig det samme som flere av intervjupersonene i Alskens folk møter på, mangel på kunnskap rundt tematikken. Et eksempel på dette er når det kommer til garderobe-situasjoner i svømming og gym, der lærerteamet er usikre på hvordan de skal håndtere det. *Vi prøvde å få barnet inn i guttegarderoben, men det ble ikke godtatt, fordi han var biologisk født jente* (hentet fra intervju med mor). Det endte med at han fikk lærergarderoben, et lite rom på ett kvadrat. -Hovedfunnene i rapporten til Alskens folk handlet om manglende kompetanse og kunnskap på området (Van der Ros, 2013).*

Mor forklarer at det hun har trengt av kunnskap, har hun fremskaffet selv. På grunnlag av det mor forklarer og Alskens rapport, kan det se ut som enighet om at det er stor mangel på tema i samfunnet generelt. Et eksempel fra barnets side når det kommer til informasjon er når jeg spør om han følte at han kunne gå til lærer eller helsesøster hvis han hadde spørsmål: *Nei, da gikk jeg til mamma, så fant hun svaret på det* (Hentet fra intervjuet med barnet). Da dette kun er sett fra barnets og morens ståsted, ville det vært interessant og gjort en undersøkelse i fremtiden som går på pedagogers erfaring med dette temaet.

Sett fra pedagogers perspektiv kan det tenkes at det er et ubehagelig felt å gå inn i, da det er så ulike meninger på området. Sterke meninger på dette området blir demonstrert i artikkelen til Utdanningsnytt, der førsteamanuensis i pedagogikk, Stig R. Wigestrands reagerer kraftig på at lærerstudentene skal lære barna om et mangfold i kjønn, mens han selv sammenligner kjønn og gran (Wigestrands, 2023). Eksemplet han bruker er *Sørpolen er ikke Nordpolen, en bjørk er*

ikke en gran, en mann er ikke en kvinne og en jente er ikke en gutt (Wigestrand, 2023). På den andre siden har Thomas Mørk Tønseth, lege, sexolog og spesialist i allmennmedisin sagt: *Jeg har sett forknytte, isolerte og ulykkelige mennesker blomstre opp og delta i samfunnet, Dette som følge av å bli sett og trodd på og blitt behandlet som den de er* (Tønseth, 2018). Som illustrert i eksemplene ovenfor, er det ikke vanskelig å se for seg at dette er et felt pedagoger kan føle som usikkert. Når det er sagt fremstår behandlingen de har gitt mor i dette case som god når hun har strukket ut armen. Mor forklarer at de har møtt henne, de har vært forståelsesfulle og de har vært åpne i tankene rundt forslagene hun har kommet med. Til tross for manglende kunnskap, forklarer mor at de alltid var med på å finne løsninger og finne ut av hva som var det beste for barnet.

På grunnlag av det vil jeg si det er tilstrekkelige grunner til å anta at de har møtt barnet og foreldrene ut fra et anerkjennende ståsted. Man kan likevel spørre seg om hvordan dette barnet hadde vært møtt dersom ikke hjemmet var like ressurssterkt? Her er det et sett foreldre som er aktive i skole/foreldresamarbeidet, som følger opp og forventer tilrettelegging på en god måte. Da referer jeg spesielt til både mors støtte, men også hvordan far har tatt tak i ting så fort de har oppstått. Eksemplet jeg trekker frem her er hvordan de talte foran hele trinnet da noen hadde slengt kommentarer. I denne situasjonen jobbet mor og far sammen og la frem masse kunnskap på området når det kom til bytte av kjønn. Et godt hjem/skole samarbeid er viktig for at skolegangen skal bli best mulig. Et støttende stillas viser godt hva som menes med hvordan omsorgspersoner kan være barns ekstra støtte der det er vanskelig for barnet å handle på egen hånd (Kvelling, 2012, s. 190). Det er likevel dessverre ikke alle som har noen som følger opp på samme måte, som igjen viser til viktigheten av å øke kunnskapen på dette området der barna er hver dag. Slik at alle barn får lik mulighet til å være seg selv i mengden. I forhold til FNs barnekonvensjon der alle har rettigheter til å leve med den identiteten, kjønnsuttrykket eller seksuelle orienteringen de har, skriver redd barna at det dessverre ikke er alle som opplever dette (Redd Barna, u.å.). Slik jeg forstår det, handler ikke dette om opplevelsen av annerledes het i seg selv, men måten de blir behandlet på av samfunnet for øvrig (Redd Barna, u.å.). I samme rapport kan vi lese at 1 av 3 ville hatt problemer med at eget barn var trans eller ikke identifiserte seg med det de kjønnet de var født som (Redd Barna, u.å.). På bakgrunn av barnekonvensjonen og tallene fra rapporten, vil jeg argumentere for behovet for å benytte kompetansen vi innehar eller skaffer oss for å videreformidle til

foreldregruppen også. Nå har vi sett på mors møte med skolen, i neste avsnitt vil jeg ta for meg barnets opplevelse.

6.5 Barnets opplevelse av skolen

Der tidligere studier har vist press i forhold til en viss oppførsel og normførende kommentarer (Van der Ros, 2013) skiller dette barnet seg ut ved å beskrive hans lærere som åpne og fine og støttende klassekamerater. Han kan ikke erindre noe motstand. Han husker godt reaksjonen til læreren hans da han for første gang etter sommerferien kom som gutt, med kort hår og dress, hun ble så glad. Den første læreren han hadde, sa at ja det her skal vi ordne, jeg skal passe på hvis noen sier noen kommentarer eller noe. Basert på kommentaren til lærer og denne oppgavens vitenskapelig ståsted kan det se ut som hun var forberedt på at det kunne skje slik de i Alskens folk hadde opplevd, i forhold til normførende kommentarer eller press rundt hvordan en bør se ut (Van der Ros, 2013). Som følge av denne kommentaren kan det tenkes at denne lærerens positive holdning og anerkjennende møte med barnet har en forebyggende effekt. For det andre kan det tenkes at det at læreren viser tydelig at hun vil slå ned på negative kommentarer hvis de skulle komme, gjør at de andre barna ikke har funnet noe rom for den type oppførsel. Ettersom dette barnet tydelig har kun positive bilder av hvordan han har blitt møtt av de jevnaldrende, kan det virke som både holdninger og støtte lærer fremviser smitter over på barna. Barnet forklarer i intervjuet at det er mulig at hans foreldre har fått kommentarer av rektor eller lignende, om dette er noe han vil, men hvis det skulle vært et tilfelle er det noe hans foreldre eventuelt har snakket om de med og ikke noe han har fått høre. Han sier: *Det kan være at det var fordi jeg var så liten, at jeg ikke var en del av det, men jeg hadde en veldig bra opplevelse!* (Hentet fra intervjuet med barn). Slik det fremstår for meg spiller den signifikante andre her en stor rolle, både fra foreldresiden og fra skolesiden. I det neste avsnittet retter jeg oppmerksomheten mot den signifikante andre, og dens betydning i et barns liv.

6.6 Signifikante andre

I boken til Kvello kan vi lese om Mead sitt begrep *signifikante andre*. Han forklarer begrepet som en viktig person i barns liv, det kan være alt fra en forelder, ansatt i barnehage,

idrettsforening eller lærer (Kvello, 2012, s. 28). Den signifikante andre er en person som blir en sterk modell for barnet, en modell barnet ser opp til og som er viktig for en, som er deres øyne en oppfatter seg selv gjennom (Kvello, 2012, s. 28). Studiet bekrefter at måten barnet snakker om sin mor, helsesøster og sine lærere at dette er sterke signifikante for barnet. Et eksempel på det rundt mor, er når barnet sier: *Jeg er på en måte selvlært, eller også mamma da, hvis jeg lurte på noe, fant hun informasjon fra dokumentarer eller internett og satte seg ned med meg for å svare på det* (hentet fra intervju med barn). Et tilfelle jeg vil trekke frem når det kommer til lærer, er når jeg spør i intervjuet hva som har vært mest betydningsfullt så svarer han: *Det er det med navnet mitt og skolen, måten de presenterte det og måten de tok meg imot, de lærerne er de beste jeg kunne hatt, de tok meg som jeg var* (hentet fra intervju med barn). Et mer indirekte eksempel på oppfølgingen fra foreldresiden er når han forklarer situasjonen rundt de månedlige møtene med helsesøster: *Jeg tror helsesøster hadde en avtale med mamma og pappa som gjorde at hun fulgte opp så bra, hvert møte spurte hun om hvordan jeg hadde hatt det denne uken eller om noen hadde sagt noe stygt til meg?* (Hentet fra intervju med barn) Sitatet ovenfor viser på den ene siden at han vet og er takknemlig for støtten som er rundt han, på den andre siden kan vi se basert på spørsmålene som er stilt han og oppfølgingen han får at det trolig nesten er forventet at han kanskje kunne møte på samme motstand som noen av de i Alskens folk sin rapport eller Aaserud sine intervjupersoner. Eksempler på det vil jeg fortsette med i neste avsnitt.

6.7 Språkets makt

Barnet i intervjuet reagerer ikke selv, til tross for at han gjentatte ganger sier at jevnaldrende stiller masse spørsmål. De er bare nysgjerrige sånn som deg, som kontakter meg for spørsmål. Han forklarer at han velger jo selv at han vil svare på dem, og forklarer det med at de er bare nysgjerrige. Men han sier også at spørsmålene har endret seg veldig ettersom de har blitt eldre. Han forklarer at han dagen før hadde sittet på trampolinen med en gjeng jenter og at spørsmålene har endret seg fra: *Bader du fremdeles med t- skjorte?* Til spørsmål som: *Hvordan lager de utstyret ditt når du blir 18 år?* (hentet fra intervju med barn).

Det barnet forklarer vedrørende trampolinen, er lignende det de opplever i dokumentaren *Disclosure*. Der man så fort det var noen som brøyt med den tradisjonelle kjønnsnormen, ble

stilt spørsmål som gikk veldig på det private plan. Spørsmål som er alt for privat anliggende, man aldri ville hørt bli stilt en ciskjønned. Eksempler på dette er Bevis at du egentlig var gutt? Det kan se ut som at alt er lov å spørre om når noe bryter med det vante. Barnet forklarer selv at han synes det er litt rart, men at han heller foretrekker at folk spør rett ut til han en at de snakker om det bak hans rygg. Spørsmålene som er stilt barnet her har fremdeles kun en nysgjerrig karakter, som barnet sier: De spør bare fordi de ikke vet!

Derimot situasjonene der Pia blir truet av guttene i klassen, hvor hun måtte dra ned buksen på do, har en alvorlig karakter over seg. Årsaker til dette, kan slik jeg ser det fortsatt handle om en usikkerhet, at kanskje den som står bak disse «angrepene» egentlig sliter med å finne sin egen plass når det kommer til kjønnsidentitet. Det er ikke et forsøk på å forsvare, mer et forsøk på å vise enda flere grunner til at vi som pedagoger må ta et større ansvar når det kommer til å sette kjønn på dagsorden. Bare språket som ligger i lovverket vårt legger forskjellige føringer.

I rammeplanen står det at vi SKAL fremme mangfold og gjensidig respekt, i læreplanen står det BØR lære. Det kan for meg virke som at rammeplanen har tatt stilling til og at vi skal. Mens vi på skolen oppfordrer til. Et annet eksempel hentet fra læreplanen er at elevene trenger å lære om, det står fremdeles ikke skal. Det er rimelig å tenke at de som ikke er enig i at det finnes et mulighetsrom utenfor tokjønnsmodellen, kan tolke dette slik det passer inn i vedkommens undervisning og praksis. Det er jo eksemplene i Alskens folk et godt eksempel på. Det er snakket lite om kjønnsstatistikken, der de fremstår som veldig annerledes og det kan oppstå en form for avsky og avisning overfor denne gruppen, som igjen fører til at de føler seg annerledes eller feil (Van Der Ros, 2013, s. 44). Det kan se ut som basert på barnet i min case at der lærer har tatt tak, forklarer og er i forkant av situasjoner at disse elevene har møtt dette på en veldig åpen og imøtekommende måte. Derimot hvis ikke kjønnsnormene hadde vært så stramme, hadde det kanskje ikke vært samme behov for å forklare dersom noen var nøytrale, veldig maskuline eller feminine. Språket spiller en stor rolle når det kommer til den diagnostiske biten av dette også, det kan se ut som at det har blitt litt lettere å stå frem med en medisinsk diagnose, kontra en psykisk lidelse. Alt dette språket gjør, er med på hvordan disse barna ser på seg selv og hvordan andre ser på dem. Barnet forklarte tidlig i intervjuet at det ikke var noe galt med han, men han måtte likevel sitte i disse møtene med BUP for og i det hele tatt ha krav på helsehjelp. Historisk sett har vi kommet langt, likevel ligger det en makt innenfor denne kjønnsstatistikken som setter begrensinger for

mulighetsrommet. Aaserud skriver frem hvordan en kan snakke med barna i forhold til deres egen bevisstgjøring, dersom de får sette ord på hvem de er og hvilke ord og uttrykk de foretrekker blir brukt, er det lettere bli trygg i eget uttrykk og definere seg selv også (Aaserud, 2021, s. 109). I neste avsnitt går jeg nærmere inn på sammenhengen mellom kunnskap og forståelse.

6.8 Kunnskap og forståelse

Mor forklarer i intervjuet at det handlet mer om hvem hun traff på, enten det var i skole sammenheng eller jobb når det kom til aksept. Hun møtte flere negative reaksjoner jo eldre de var. Hun forklarte at han på jobben hadde møtt hun med: *stakkars, hva gjør du da?* Mor forklarer at det er ikke noe galt med han, likevel snakker de om han som han nærmest har en sykdom. Et annet eksempel fra SFO, der de eldre som jobbet der bevisst kalte han det gamle navnet hans fremfor å si det han identifiserte seg som. Det kan ha sammenheng med Frønes sine tanker rundt at den tiden man blir født inn i, også påvirker hvilket livsløp vi får når det kommer til kjønn (Frønes, 2016, s. 41). Det kan være rimelig å anta at deres tanker rundt kjønn er lite fleksible, grunnet de stramme rammene de selv har vokst opp under. En annen mulig årsaksfaktor er at det som er nytt og ukjent er skummelt. Slik som hovedfunnene fra Alskens rapport visste frem, at det er manglende kunnskap og kompetanse på området (Van der Ros, 2013). Det kan være rimelig å tenke at dette er en kombinasjon av manglende rollemodeller på kjønns mangfold under deres oppvekst, men også grunnet hvordan opplæringslovene har presentert kjønn i et historisk perspektiv.

Et annet eksempel fra nær relasjon er der mor forklarer at far først får større forståelse for barnet, etter han selv får snakke med en voksen transperson som forklarer litt rundt hvordan han har opplevd prosessen. Først da løsnet det til en mer løsningsorientert imøtekommenhet. Helt i starten når mor hadde fortalte omverden om prosessen med barnet, husker hun kommentarer som *Det finnes bare gutter og jenter, Hvis du har jentetiss så er du jente, hvis du har guttetiss så er du gutt*. Kommentarene mor og barn har fått helt i startfasen, kan for meg fremstå på lik linje med Wigestrands sine sammenligninger rundt kjønn, *Sørpolen er ikke Nordpolen, en bjørk er ikke en gran, en mann er ikke en kvinne og en jente er ikke en gutt*

(Utdanningsdirektoratet, 2020). Jenny Klinge som er stortingsrepresentant for Senterpartiet har kommet med en uttalelse i lignende gate *Det er ingen grunn til å rote det til: Vi mennesker har to kjønn, kar og kvinnfolk, på samme måte som høns består av hane og høne*», denne uttalelsen har hun i forbindelse med at hun mener man ikke skal rote det til i undervisning om kjønn for barn i skolen (Klinge, 2018). Basert på disse uttalelsen kan det fremstå som Wigestrang og Klinge har en trang meningsgang når det kommer til kjønn, læreplanen ber elever reflektere over variasjoner i identiteter og kjønnsuttrykk, utforske ulike sider ved mangfold og reflektere over alle menneskers behov for å tilhøre et felleskap (Utdanningsdirektoratet, 2020).

Slik jeg ser det handler læreplanen mer om å skape et større mulighets rom rundt kjønns mangfold, fremfor å rote det til. Tilnærmingen i denne oppgaven handler i utgangspunktet ikke hva verken stortingsrepresentanter eller førsteamanuensis mener om kjønn, men at vi som jobber med barn og unge blir bevisst våre egne holdninger og handler i tråd med disse barnas rettigheter til å bli møtt på en anerkjennende imøtekommende måte av samfunnet. Når en ikke mangler noe, eller alt tilsynelatende en lagt til rette for en, så legger man gjerne ikke merke til hva som mangler. Dersom du er ei jente født i en guttekropp eller motsatt og du skal gå på do, kan en helt nødvendig ting som et toalett skape en form for et utenforskap. Så vi har et lovverk som snakker om inkludering av ulike kjønnsidentiteter, kjønnsroller og mangfold, men vi har stereotypiske inndelinger fremdeles på veldig mange barnehager og skoler. Slik jeg ser det, er det ikke opp til cis- kjønnede å bestemme om dette er et problem eller ei.

Når det kommer til kommentarene mor fikk, forklarte hun at far tok dette opp på foreldremøte, der han snakket rundt hvordan situasjonen var for barnet og at hvis noen hadde noen spørsmål rundt dette var det bedre at de kom direkte til foreldrene, fremfor å si kommentarer i hjemmet som de forstod ikke kom fra barnemunn. Det kom ingen kommentarer, men hun opplevde en varm støtte i etterkant. I neste avsnitt tar jeg for meg andre ting som kan ha betydning for barns opplevelse i møte med skole og barnehager.

7 Avslutning

Tenk at de tilbake i 2024 har sånn gutt vs. jenter opplegg. De hadde til og med flere land som det kun fantes gutte- og jente skoler. I Norge på den tiden hadde de fortsatt inndelt i gutte- og jentelag. Tenk så heldige vi er som pedagoger i dag som kan få skape et inkluderende felleskap med verdifulle felleskap for alle. Det er jo ganske rart å tenke på, at de en gang tilbake i tiden følte de måtte velge det ene eller andre.

Scenario overfor kan en gang i fremtiden bli en realitet, for å kunne komme dit tenker jeg det er helt avgjørende at vi begynner å rocke litt ved de satte mønstrene våre.

I forhold til det å inkludere alle i de ulike aktivitetene også, er noe jeg anser som utelukkende positivt. På privaten er jeg fotballtrener og har selv der mikset lag ved flere anledninger og ser bare en positiv utvikling hos alle parter rundt dette. At man ikke gjør det, tror jeg en mulig årsak kan være den klassiske skremmende tanken at det bryter med sånn vi alltid har gjort. Derfor er det rimelig å tenke at mye vil løse seg, hvis vi som pedagoger går foran som et banebrytende eksempel på å utvide disse normene å skape rom for et større mangfold. Møte frykten med kunnskap. På denne måten kan vi sørge for at alle får innpass til idrett og en inkluderende barnehage og skole.

Funnene fra dette studiet viser at barnet er blitt behandlet på en anerkjennende og imøtekommende måte. Til tross for at det har vært enkelt tilfeller, der noen av de ansatte ikke har møtt på like forståelsesfull måte, har de signifikante andre vært så betydningsfulle at det er det som har fått plass. Som casen viser er det rimelig å anta at vi er på riktig vei når det kommer til det å ha plass til et rikere kjønns mangfold. Studien gir også innsikt i forhold til hvor viktig det er at vi begynner å bli bevisst egen praksis, både hvordan vi gjør kjønn, men også den ulike praksisen som skaper trangere rammer til å få utforske egen identitet uten skam. Når det gjelder helt konkrete råd man kan hente ut fra denne casen, tenker jeg dette går på bevisstgjøring av foreldregruppe, inndelinger og toalett og gym situasjon.

I forhold til bevisstgjøring, tenker jeg da spesielt på at vi som pedagoger bruker vår faglig kompetanse til eksempelvis bevisstgjøre foreldre rundt konsekvensene av denne trenden med

å kjønnet barna allerede før de ser verdens lys. Som jeg har argumentert for tidligere i oppgaven, er det ikke sikkert barn hadde hatt så store behov for å forflytte seg fra et kjønn til et annet eller definere seg som ingen kjønn, dersom det var litt mer mulighetsrom i stedet for båsér når det gjelder kjønn. Mor sa underveis i intervjuet at hun var glad det hadde vært et barn ved samme skole som hadde brutt med kjønnsnormen før han, på denne måten var det noen lærere som allerede hadde fått seg litt kunnskap og disse kunne formidle dette til de andre også.

Casen bidrar med å vise at anerkjennelse, inkludering og respekt har en dominerende effekt. At det å slå ned på uønsket adferd helt fra start, har en forebyggende effekt. Økt kunnskap, kan føre til mindre frykt for det ukjente. Da et av funnene i denne casen var at det er for lite kunnskap på emnet, vil jeg trekke frem det som et ekstra viktig poeng vi må jobbe videre med. Det at pedagoger har så sprikende holdninger til tema, gjør det ekstra viktig å få dette temaet opp i lyset. Vi må være bevisste våre holdninger, være bevisst hva slags muligheter vi kan berike eller frarøve barn dersom vi ikke handler mer aktsomt rundt kjønn. Casen viser også gode grunner for å hevde at de utnevnte lærerne sine imøtekommende holdninger, har smittet over på disse barna.

Basert på funnene i denne casen, ser man tydelig utfordringene barn med kjønnsinkongruens kan oppleve uavhengig av deres situasjon i barnehage og skole. Da refererer jeg til blant annet opplevelsen av og være i feil kropp, følelse av skam dersom de ikke innfrir forutinntatte forventninger, en opplevelse av å ikke passe inn, utfordringer som gjelder navn og identitet. For å konkludere vil jeg derfor oppfordre til viktigheten av at alle som jobber med barn og unge utfordrer sitt eget blikk på temaet. Barnet sier det fint når han summerer opp på spørsmål om han kan gi noen råd til mennesker som er i samme situasjon som han: [...] *Ikke tenk på når noen sier noe stygt til deg, de mener ikke noe vondt med det, de bare lurér siden de har null peil, da blir den eneste riktige kilden deg liksom [...]* (hentet fra intervju med barn). Når det gjelder en beskjed til samfunnet som helhet legger han til *Vi er bare mennesker med feil kropp, men riktig hode, og da gjelder det å bare se på hodet og forbi kroppen liksom!* (hentet fra intervju med barn). Mor kommer også med viktig innspill det er verdt å reflektere rundt *Det er ingen barn som går rundt og tenker at jeg tror det hadde vært kult hvis jeg bytta kjønn, det er ingen som tar på letthet med det. Jeg synes det er veldig bra at barnet mitt byttet*

så tidlig som det gjorde, hadde det vært på ungdomskolen hadde det vært mye tyngre, Jo tidligere en kommer ut, jo lettere er det. De yngste barna bryr seg jo katta om du hadde vært lilla, blå eller grønn! (hentet fra intervju med mor).

Referanser/litteraturliste

Andersen, S-S. (2013). *Casestudier: Forskningsstrategi, generalisering og forklaring* (2.utg.). Fagbokforlaget.

Bahus, M, K. (2024, 22. jan). Store medisinske leksikon; Juridisk kjøtt. Bolstad, E (Red.), *Store norske leksikon*. https://snl.no/juridisk_kj%C3%B8nn

Barnekonvensjonen. (1989). *Konvensjon om barnets rettigheter* (20-11-1989). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_8#KAPITTEL_8

Bolstad, S. H. (2019). Helse til alle kjønn, *Psykologtidsskriftet*
<https://psykologtidsskriftet.no/kronikk/2019/02/icd-11-helse-til-alle-kjonn>

Collin, F, 2021. *Sosialkonstruktivisme En introduksjon*. Samfundslitteratur

Elnæs, C, U. (2023, 4. jan). Over 2000 har endret juridisk kjønn. *Blikk*.
<https://www.blikk.no/bufdir-kjonn-kjonnssidentitet/over-2000-har-endret-juridisk-kjonn/228372>

Frønes, I. (2016). *De likeverdige: Om sosialiseringen og de jevnaldrenes betydning*. 3.utg. Gyldendal akademisk

Hestvik, H. (2022). *Hvilket land i verden har mest og minst likestilling*. Sølvberget

Hines, S. (2022). *Er kjønn flytende?: en innføring for det 21. århundre*. Mangschou

Hjerrild, M. (Red.). (2016). *Like muligheter: Om pedagogenes arbeid med kjønn, seksualitet og mangfold*. Gyldendal Akademisk

Jessen, R, S. (2023, 3. oktober). Store medisinske leksikon; Kjønnssidentitet. Bolstad, E (Red.), *Store norske leksikon*. <https://sml.snl.no/kj%C3%B8nnsidentitet>

Jessen, R, S. (2023, 20. mars). Store medisinske leksikon; Kjønnsuttrykk. Bolstad, E (Red.), *Store norske leksikon*. <https://sml.snl.no/kj%C3%B8nnsuttrykk>

Klinge, J. (2022, 22. juni) Hane, Høne, eller «Hene»? VG, *Meninger*.
<https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/dnKEaJ/hane-hoene-eller-hene>

Kleven, T & Hjordemaal, F. (2023). *Innføring i pedagogisk forskningsmetode: En hjelp til kritisk tolkning og vurdering*. Fagbokforlaget

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3.utg.). Gyldendal akademisk

Kultur- og likestillingsdepartementet. (2023). *Regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold (2023-2026)*. V-1041B. Kultur- og likestillingsdepartementet

Lie, A. K & Slagsstad, K. (2018). *Diagnosens makt*. Tidsskrift for Den Norske Legeforening. Utgave 11, 11. juni 2018. <https://tidsskriftet.no/2018/06/leder/diagnosens-makt>

Likestilling- og diskrimineringsloven (2017). *Lov om likestilling og forbud mot diskriminering* Lov- 2017-06-16-51 <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51>

Litschi, T. (2022). *Kjønns- og seksualitetsmangfold i skolen: En metodebok* Media AS Design https://issuu.com/osigraf/docs/kj_nns-og-seksualitetsmangfold_-i-skolen-metodebok

Lock, A. & Strong, T. (2014). *Sosialkonstruksjonisme: Teorier og tradisjoner*. Fagbokforlaget

NESH (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. Lastet ned fra <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>

NOU 2019:19. (2019). *Jenterom, gutterom, og mulighetsrom- Likestillingsutfordringer blant barn og unge*. Kultur- og likestillingsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-19/id2677658/?ch=3>

Redd Barna. (u.å). *Barn, kjønnsidentitet og seksuell orientering*. Hentet 1. mai 2024.
<https://www.reddbarna.no/vart-arbeid/barn-i-norge/barn-og-kjonnsidentitet/>

Sikt (hentet 02.03.2024) Sikt <https://sikt.no/>

Stiftelsen Stensveen. (2024, 29. apr). *Stiftelsen Stensveen – trygg i eget uttrykk*. Hentet 1. mai 2024 fra <https://stensveen.no/>

Tønseth, T. M. (2018). Jeg er en av «de behandlingsivrige sexologene som spanderer hårvekst og mørkere stemme på nasjonens døtre». *Aftenposten – meninger*.
<https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/vmP2vj/jeg-er-en-av-de-behandlingsivrige-sexologene-som-spanderer-haarvekst-og-moerkere-stemme-paa-nasjonens-doetre-thomas-moerk-toenseth>

Ukast. (27. feb 2024) *Hva skal man si – om kjønn?* [Audiopodkast]. Utdanningsnytt
<https://shows.acast.com/63bbf750d82e3600110d955c/episodes/65dda3310c144d00178db1ac>

Utdanningsdirektoratet. (2020). *Støtte til undervisning om kjønn og seksualitet*.
Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/stotte/Stotte-til-undervisning-om-kjonn-og-seksualitet/kjonn-og-seksuell-orientering/>

Utdanningsdirektoratet. (u.å). Fakta om grunnskolen, hentet 5. mai 2024 fra
<https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-grunnskole/analyser/2023/fakta-om-grunnskolen-20232024/fakta-om-grunnskolen/>

Van der Ros, J. (2013). Alskens folk. *Likestillingssenteret*. <https://likestillingssenteret.no/wp-content/uploads/2016/02/Alskens-folk.pdf>

Wammer, I. (2018, 22. sep). Eksplosiv økning i kjønnsskifte. *Dagsavisen*.
<https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/2017/09/22/eksplosiv-okning-i-kjonnskifte/>

Wennerberg, S- B. (2002). *Sosialkonstruktivisme, posisjoner, problemer, perspektiver* Samfunnslitteratur

Wæhre, A. Jessen, R, S. & Simonsen, M, M. (2024, 5. mars). Store medisinske leksikon; Kjønnsinkongruens. Bolstad, E (Red.), *Store norske leksikon*.
<https://sml.sn.no/kj%C3%B8nnsinkongruens>

Wigestrand, S. R. (2023) Vi bør snakke sant til barn – også om kjønn. *Utdanningsnytt*.
<https://www.utdanningsnytt.no/kjonn-laererstudiet-stig-r-wigestrand/vi-bor-snakke-sant-til-barn-ogsa-om-kjonn/372055>

Aaserud, R. (2021). *Kjønnsinkongruens hos ungdom: Hvordan kan man forstå ungdom som er usikre på egen kjønnsidentitet?* Gyldendal

Vedlegg

Vedlegg 1 – Intervju barn

Jeg fant ut av det, da jeg var sånn rundt 6 ish. Da ble det bare mer og mer spørsmål, så spurte jeg mamma, er det mulig å bytte kjønn? Hva om jeg vil gå i gutteklær? Så ble det bare sånn godtatt og så ble det bare mer og mer på en måte. Jeg husker spesielt godt en biltur, og vi skulle kjøpe jordbær eller noe, og jeg spurte selv for første gang, mamma, kan jeg bli gutt? Jeg vet at mamma godtar meg som jeg er, så da var det lettere å bare si det rett ut. Når det kommer til hvordan min egen familie håndterte det, så var mamma sånn: nå må vi klippe håret, siden du vil være gutt, nå må vi ordne navn og sånne ting, mens pappa var litt mer sånn, ta det i ditt eget tempo liksom, i stedet for å pushe det. Bestemor var ganske grei og åpen om det, hun var ganske lik pappa om det. Hun syns det var litt tidlig, så hun tenkte det var naturlig at jeg byttet senere. Ja, eller om det var min idé hadde det vært greit, men når de vet at det var mamma som pushet det litt frem.

Som intervjuer spør jeg om hva han tenker om dette selv, om han faktisk føler at mor har pushet han: *Nei, jeg føler ikke at mamma har pushet meg. Det er ikke noen forskjell, det hadde jo skjedd uansett, men bare det at det er gått videre med en tanke, det kan jo være den tanken var helt feil, men det skjedde heldigvis ikke hos meg da.*

Skolen

Det var første dag i 2. klasse. Jeg tror mamma hadde sendt melding i forkant. Jeg kom i dress første skoledag, det kjentes mer riktig ut en kjole. Jeg tror det var veldig stas for meg, å komme på skolen i de klærne jeg ville og sånne ting. Det var første gang jeg brukte det foran vennene mine. Jeg husker spesielt godt reaksjonen til den ene læreren min, hun visste jo at jeg var gutt, men hun ble så glad når jeg kom med navnet mitt, det var så stas for henne. Altså, barneskolelærerne mine var skikkelig åpne og fine. Jeg husker egentlig bare at hun viste sin reaksjon. Men jeg husker jo at min første lærer var sånn: Dette skal vi ordne, jeg skal prøve å rette på elevene hvis de sier noe feil eller sånn liksom. Rektor husker ikke jeg så mye fra, men det kan være at mamma eller pappa fikk et spørsmål rundt: Er det det han egentlig vil og sånn? ... Men det vet jeg faktisk ikke. Rektor var ikke en stor del for meg, det var nok mamma

og pappa som snakket med han. Jeg var ikke en del av det, kanskje fordi jeg var så liten også. Jeg hadde en veldig bra opplevelse. Jeg fikk jo liksom ikke noe press på meg eller noen ting, til liksom ikke gjør det. Jeg fikk ikke noe motstand.

Helsesøster

Jeg husker at jeg fikk veldig mange samtaler med ho. Men det kan ha vært for en annen grunn også, men jeg var veldig mye med henne. Det var sånn en gang i måneden med helsesøster, tror jeg faktisk. Jeg hadde oppfølging der. Ja for hun ville vite hvordan det gikk med meg. Og første spørsmålet jeg fikk hver gang jeg kom var liksom: Ja, hvordan har det gått denne uka? Eller har noen sagt noe stygt til deg? Så jeg fikk en veldig god oppfølging der, ja. Jeg tror hun hadde en avtale med mamma og pappa, som gjorde at hun fulgte opp. Eller avtale med rektor, at helsesøster skulle følge opp.

Inndeling på skolen

Jeg gikk på guttedo og var med i gutte-kanonball hvis det var inndeling i gymmen. Det var gutte- og jentedo, også ble det mer inndeling senere. Så på barneskolen var det mer sånn inndeling klassevis, det var først på ungdomsskolen det ble sånn inndeling i gymmen.

Informasjon til de andre elevene

Det var egentlig en ganske grei prosess. Da jeg hadde sagt det med navnet til læreren, så gikk jeg ut av klasserommet mens læreren sa det til de andre elevene. Så kom alle elevene løpende bort til meg og ropte det nye navnet mitt. Oda var raskest, sånn altså helt først. Det var gøy. Det var en veldig søt og koselig reaksjon. Jeg synes det var en skikkelig bra reaksjon på en måte. Jeg hadde ikke gruet meg, det var mer at det var spennende, hvordan reagerer de nå liksom? Men så ble jeg jo skikkelig overrasket på en bra måte da, når de kom løpende, for å si hei og det nye navnet.

Andre klasse

Jeg var i en vennegruppe med bare jenter og meg og Sigvart da, som var de eneste guttene. Men meg og Sigvart var jo bestevenner, vi likte å gå sammen med skjorte og sløyfe og sånn på skolen. Jeg tror ikke det var så mye uvant i andreklasse, bare at jeg så annerledes ut fra

utsiden. Mens jeg hadde tenkt hele livet at bare sånn, sånn er jeg. Og at jeg endelig fikk lov å gå med de klærne jeg ville da. Ikke det at mamma og pappa hadde nektet meg i fortiden, men det var bare det at nå kunne jeg velge liksom. Jeg har jo et bilde av meg fra da jeg var sånn tre år ca., der jeg gikk med supermann t-skjorte, hettegenser og caps og jeg ser skikkelig kul ut. Så det er ikke så stor forandring egentlig. Vi snakket mye om det gjennom sommeren, at hvis det var det jeg ville så skulle jeg gå med det. Ja, det var ikke noe skam.

Mest betydningsfullt

Jeg tror det var det med navnet mitt jeg, måten skolen gjorde det. Måten de presenterte det og at de tok meg imot på den måten. De lærerne jeg hadde var de beste jeg kunne hatt. De lot meg være som jeg var.

Samfunnet ellers

Jeg opplever at de får sjokk hvis jeg sier at jeg faktisk er ei jente. Det er nesten så de sier bevis det liksom. Når jeg var på hytta til bestemor på trampolinen sammen med noen andre jenter, så sa de faktisk bevis det liksom. De skjønner liksom ikke at jeg kan være det. Det syns jeg er kjempekoselig, at de faktisk ikke skjønner at jeg er en jente. Det booster meg og min hjerne i hvert fall. Så det er veldig gøy for meg. For min del er det ganske mye bedre at de tror jeg er en gutt. Men det er ikke noe farlig hvis jeg må fortelle dem, eller noe sånt. Det er ikke noe farlig det, men i min hjerne er jeg egentlig ikke trans. Jeg bare er gutt. Og så har jeg bare et lite handikap. Jeg kommer jo ikke bort til folk og sier hei, jeg er født jente. Det blir mer bare hvis det kommer opp. Eksempelvis hvorfor går du i singletten? Jeg går jo med singlet for å trykke ned brystet. Da blir jo det en del av samtalen. Men hvis det ikke kommer opp og jeg ikke kommer til å treffe de menneskene igjen, så gidder jeg ikke si det. For det er mennesker som bare tror jeg er gutt.

Idrett

Jeg møtte reaksjoner når jeg byttet lag fra guttelag til jentelag, men det var egentlig bare positive reaksjoner. Jeg byttet lag fordi mamma begynte å snakke om hva hvis det skjer noe eller hvis... Vi skulle begynne med garderober og sånn, og da stakk det meg i hodet. Men når jeg kom til jentelaget tenkte jeg jo bare at det ikke er så farlig. Det er bare for meg å ikke

dusje. Det er jo ingen som dusjer uansett! Jeg husker ikke alt hva jeg tenkte da jeg byttet til jentelaget igjen, men tenkte i hvert fall at det var jo ikke helt feil i forhold til min biologiske motstand. Det var jo hardt å løpe med guttene, men samme året byttet jeg tilbake til guttelaget igjen. Det var litt mer seriøst på guttelaget. Jeg byttet på begge lagene, både fotball og håndball. Fordi guttene gjorde mye mer avanserte ting, stod jentene bare og tøyde mens guttene begynte med sånn tre criss- cross- greier. Det var så mye kulere. Så jeg byttet bare fordi jeg ville ha mer avansert sport.

Kontakt med andre i lignende situasjon

Jeg var på flere sånne vikingtreff med LGBTQ pluss community people. LGBTQ er hele regnbuen liksom. En leir med regnbuen, der vi lærer om vikinger. Da jeg kom dit, så jeg ikke hva andre var. Det var veldig spesielt. Nå er jeg gutt, men var jente, hva er du? Jeg følte at jeg ikke er trans, jeg er bare gutt. Jeg følte at det ikke var nødvendig for meg å møte andre som var i min situasjon. For jeg er ikke trans, jeg er bare meg, men andre gangen jeg var der, så møtte jeg også en trans gutt. Altså jente til gutt, samme som meg da, og han var kjempehyggelig. Han bor veldig langt unna da, det er litt vanskelig. Jeg skulle ønske jeg fortsatt hadde kontakt med han. Men vi fikk også kontakt med en annen, som er ett år eldre enn meg. De trengte hjelp fra meg. For jeg var mer komfortabel enn han med å si det til venner og familie. Så da skulle jeg være med han når han skulle si det til klassen sin. Vi møttes to ganger på McDonalds. Så var han klar for å si det til klassen hans, så jeg ble med han på skolen. Vi lekte først, boksen-går i friminuttet og så neste time, så sa han det. Jeg sa ikke noe, jeg var bare med som en mental støtte jeg. Reaksjonene han fikk var kjempefne, i hvert fall det jeg så. Men jeg tror ikke han hadde det like bra som meg på måten han så på seg selv da. Fordi mamma foreslo jo til meg at jeg kunne dusje med lyset av. Fordi man ikke er enig med det man ser, og det gjorde han. Men ikke jeg, for jeg er komfortabel med det jeg er. Men det var ikke han. Så han sleit jo litt mer enn meg, men altså, det med skolen så ganske greit ut.

At man tenker at man er noe annet enn man ser

Det var nok bare vanskelig for han å se seg selv. Sånn noe hjernen ikke tenker man er, så man tenker at man er noe annet enn det man ser. Da blir man ganske forvirra, og da blir man litt sånn... Litt lei seg, litt sur. Litt sånn... Hvorfor er jeg ikke det jeg er i hodet? Ganske

annerledes. Jeg har ikke noe problem med det jeg ser, men det er jo noen ganger sånn... kan jeg ikke bare starte på medisiner snart? Så jeg får et bedre syn, men jeg må vente til neste år med å starte på medisiner.

Medisiner og operasjon

Rikshospitalet har en gruppe mennesker som snakker med meg. De diskuterer hva som er best for meg og hva som skal gjøres med meg. Sist gang jeg var der, så diskuterte vi når jeg skal operere og når jeg skal ta medisiner. Da ble jeg så lei meg, fordi jeg ikke kunne operere når jeg trodde jeg skulle. Jeg trodde jeg skulle operere når jeg var 16 år. Men nå er det 18 år. Men siden jeg ble så lei meg for det, så ble det iallfall sånn at jeg kan begynne på medisiner veldig tidlig det året jeg fyller 16 da. Sånn typ februar, mars, april kanskje, i stedet for oktober. Grunnen til at jeg trodde jeg kunne tidligere var fordi de guttene jeg hadde truffet på Vikingtreff hadde operert da de var 16, men de hadde gjort det privat, de hadde gjort det enten privat eller i utlandet. Men vi blir fulgt opp veldig close up med sykehuset. Det er nok en grunn for at norske sykehus gjør det på sin måte. Så det blir operasjon når jeg er 18. Jeg tenkte allerede på å operere så fort jeg fikk vite at man kunne operere seg. Jeg tenkte fy søren, det skal jeg gjøre! For da kan jeg være det jeg vil, eller ikke være det jeg vil, men være det jeg er.

Kontakt med andre

Det har ikke betydd så mye for meg å ha kontakt med andre i lignende situasjon. Fordi jeg har ikke hatt noe behov for anerkjennelse fra andre som er like meg, men jeg skjønner godt at de har satt pris på meg da, fordi de har slitt med seg selv. Og da at de ser at jeg har det kjempebra. Ja, og er trygg i situasjonen.

Nysgjerrige spørsmål

Det er stort sett bare sånne nysgjerrige som deg, som kontakter meg for spørsmål. Ja, sånn skoleelever med nysgjerrige spørsmål. Ja, eller sånn i går satt jeg med vennene mine, hele jentegjengen i klassen og svarte på spørsmål. Det er ikke tull engang. Jeg må ikke svare på spørsmålene, men jeg valgte å gjøre det. Det er jo veldig spesielle spørsmål. Fordi man tenker veldig spesielt. Nå er det sånn, nå er jeg i den alderen også da. Det er jo ikke spørsmål

som bader du med t- skjorte lenger? Nå er det mer sånn... Hvordan lager de utstyret ditt når du blir 18 år?

Ny skole

Første dag sa alle lærerne det i klassen før jeg kom inn. Det var etter mitt ønske. Alle lærerne sa, det begynner en ny elev i dag. Han er trans, men han er gutt. Det er ikke noe hokus pokus, det bare er sånn. Han var født jente og nå er han gutt. Det er ikke noe frem og tilbake, han bare er det. Så kom jeg inn i klasserommet og satte meg, det var ikke noe mer spesielt enn det egentlig. Men i første friminutt kom de løpende å spurte, er dette deg på Snapchat? På den nye skolen henger jeg mest med jenter. Fordi guttene snakker ikke med meg. Det vet jeg ikke hvorfor. Men det er nok sikkert bare sånn, det er deres gruppe liksom. Det er litt kjipt selvfølgelig, men jeg tror ikke det har med at jeg er trans å gjøre... Egentlig. Bare at det er vanskelig å komme inn, ja vanskelig å komme inn i gruppa da. Jentene er veldig gamle for deres alder og alle guttene er veldig unge. Det var et litt spesielt kull. Så jeg ble tatt veldig godt imot fra jentene, og guttene bare dreit i meg på en måte. På den gamle skolen kjente alle meg. Uansett hvilken klasse jeg gikk inn i, så hadde jeg to bestevenner, og det var både gutter og jenter. Men at ikke disse guttene i den nye klassen min snakker med meg er ikke noe jeg får gjort noe med da. Det hjelper absolutt ikke å gå til lærer å si at de ikke snakker til meg. Det hjelper jo ikke.

Har du noen gang angret?

Null, niks, null. Jeg har sånn noen ganger, hvor jeg bare, hvordan hadde jeg sett ut som jente nå? Hadde jeg dratt gutter liksom? Det er litt gøy å tenke på. Men det er jo ikke... Det er ikke noe jeg tenker på konstant, eller blir skikkelig stresset for, eller... Det er bare sånne morsomme spørsmål jeg spør mamma, liksom. Hadde jeg dratt gutter eller mamma? Altså bare sånn morsomt å tenke på. Jeg kan også komme inn på skolen og spørre «Tror dere jeg hadde vært skikkelig hot?» Bare sånn for å få folk til å le, eller noe sånt?

Informasjon

Jeg er egentlig selvlært. Så internett da, og mamma. Når mamma hadde spørsmål, satte jeg meg ned for å svare på dem sammen med henne. Hun kunne eksempelvis se en dokumentar

eller video eller lignende, så satte hun seg ned med meg for å vise den til meg. Uten at jeg spurte.

Utfordringer

Nei, ikke direkte utfordringer, men det var jo det her med pappa og bestemor at de ikke var helt med på det her, at det skulle gå så fort. Men det var jo ikke store problemer. Det var jo liksom bare sånn at mamma ordnet det, men pappa og bestemor var ikke helt enige. Jeg spurte mamma om jeg kunne bytte navn, så ordnet hun det med en gang. Jeg er jo litt enig i at det gikk fort, men jeg hadde jo ikke sagt at vi skulle bytte navn hvis det ikke var jeg som kom med tanken først. Pappa og bestemor hang liksom litt igjen, men nå henger de ikke igjen. Eller bestemor nevner det aldri lenger. Jeg er ikke så mye med bestemor heller. Hun bor jo ikke her.

Identitet

Jeg byttet navn da jeg var ca. 10 år. Ikke bare navn, men kjønn og alt i passet. Jeg byttet alt på en gang. Jeg måtte ha hatt det navnet i et år før jeg fikk bytte. Det var sikkert fordi jeg hadde vekslet mellom tre navn, at mamma måtte sette en sånn regel.

Søsken

Jeg hadde bare bror 1 og bror 2 på den tiden. Bror 1 som da er sønnen til stemor og bror 2 som er sønnen til stefar, eller eks stefar da, altså eksmannen til mamma. Han har akkurat flyttet ut. Begge de to, tok det kjempefint. Jeg har jo 5 brødre, men bror 3 var ikke inne i bildet, fordi bror 3 kuttet kontakt med stefaren min. Så han var ikke en del av familien, og når bror 4 og 5 kom, så var jeg jo bare gutt, nei de hadde ikke noe å si. De er jo halvbrødre, bror 4 er på mamma sin side og bror 5 er på pappa sin side. Da bror 4 var to år, byttet jeg. Og bror 5 var - 2 år. Så de stiller ikke spørsmål, for de er jeg jo bare gutt.

Fremover melding til samfunnet

Mitt beste råd til mennesker som er i samme situasjon som meg er: Ikke tenk på om noen sier noe stygt til deg, eller noe. Bare svar på spørsmål folk spør deg. Det er ikke noe farlig, og de mener ikke noe vondt i å spørre spørsmål. De bare lurer. De har bare null peil på hva det er

selv. Så da blir den eneste kilden deg, liksom. Den sanne kilden, så mitt råd til alle i samfunnet er: Vi er ikke noe annerledes enn deg, på en måte. Vi er bare et menneske med feil kropp, men med riktig hode, og da blir det bare å se på hodet og forbi kroppen liksom.!

Dokumentasjon på kjønn

Når jeg endelig byttet kjønn i passet og byttet navn, ja altså vi byttet alt på en gang. Da var det sånn, se her, jeg er gutt. Det var det første passet det sto «male» på. Det kjentes sykt herlig ut, for det er bare sånn, man vil vise passet så ofte man kan. Det er bare sånn, se her, jeg er gutt. Det var kjempegøy, det var en skikkelig god følelse. Ja, for før det stod jo alltid det andre navnet i parentes. Det var tungt for meg, så når det ble endret i passet, så snakket mamma og de med skolen, sånn at de fjernet det. Det er ikke nødvendig å ha det andre navnet, for jeg er jo mitt nye navn, og da trenger ikke jentenavnet å stå i parentes.

Vedlegg 2 – Intervju mor

I intervjuet forklarer mor at hun oppfattet barnet sitt tidlig som guttejente. Barnet hatet sitt eget lange, blonde og krøllete hår, som rakk henne til midten av ryggen. Mor forklarer at barnet foretrakk skateboard, Lego og andre gutteleker, fremfor jenteleker som dukker, Roda og den slags. Da mor anså seg selv som en guttejente også, tenkte hun bare at det var greit, siden de var på samme plan.

Men så kommer barnet selv og spør om han kan bli gutt, selv om han er født jente. Dette er når han er 6 år. Det var flere episoder i barnehagen før dette, da de hadde lagt merke til at han spesielt ved utkledning osv. var veldig tøffe karakterer som Ninja blant annet. Mor hadde alltid kledd han i sånn jentete bekleddning, men på en avslutning hadde han fått være en ordentlig guttekarakter, en mann med bart i et avslutningsnummer og ho hadde tenkt spesielt på hvor fornøyd han var i denne rollen. Mor forklarer at ho har tenkt tilbake på dette og syns det forklarer mye at han så gjerne ønsket den rollen, at han antageligvis hadde hatt disse tankene veldig lenge.

Da barnet først delte, delte han med stemoren først. Så tok stemor det med far og de begge tok det videre opp med mor. Mor forklarer at hun umiddelbart ble bekymret for hvordan livet hans kom til å bli. Både vedrørende mobbing, utfrysning og at man blir bekymret for om barnet får et godt liv da. Man går direkte i frykt. Så snakker mor, far og stemor sammen og blir enig om å se hvordan dette går. De måtte barnet på enkelte ting, leste seg opp og kontaktet ulike grupper. Blant annet Stensveen ressurscenter. Hun tok også kontakt med Harry Benjamin, men opplevde Stensveen ressurscenter som en tryggere havn. Hun kontaktet disse for å få mer informasjon om hvordan man skal gjøre ting og for å få informasjon

Mor forklarer også at hun tenkte tilbake til egen skolegang og hun husker skjellsord som lesbisk og homofil ligge løst. Tanken da på at hun skulle ha en egen som skulle være et annet kjønn. Nei, de tankene hadde jo ikke vært i hodet i det hele tatt. Hun forklarer at hun opplever at barnet har vært skråsikker, helt fra starten. Mor forklarer videre om at han helt fra starten ønsker å være han og at han er veldig trygg og sikker på hvordan han vil ha ting, og at han har

en kjempe fordel som er så flink til å prate for seg. Det er en viktig styrke inn i hans historie. Hun forklarer at dersom han hadde vært sjenert og tilbaketrukket hadde det vært mye verre.

Når det kommer til navn forklarer mor at barnet har gått igjennom en del navn før han landet på det som er dagens navn. Hun hadde en klar regel om at han skulle ha båret navnet 1 år før hun gikk med på at han fikk "offisielt" bytte det.

Jeg spør om hvordan det var i starten da hun delte denne prosessen med omverden. Mor forklarer at det var mye tanker og bekymringer. Som forelder går du på en måte gjennom en sorgprosess. En følelse av å ha mistet jenta si, man har jo ikke mistet barnet sitt, men det er fortsatt litt skam. Hun fikk en helt vanlig kroppslig reaksjon.

Hvor lang tid det gikk fra mor fikk vite det til hun fortalte omverdenen husker hun ikke helt, men de fleste ho snakket med husker hun som åpne. Bortsett fra hennes egen mor. Altså mormor. Det var nok mer besteforeldre som syntes det var vanskelig, og far til barnet synes også det var vanskelig i starten. De var liksom ikke helt med på det barnet hadde bestemt seg for. Så det var sånn at han møtte litt motstand i starten. Mor forklarte at barnet ville ha på seg badebukser, men ble tvunget av til å gå i badedrakt. Det gjorde jo at han da begynte å vegre seg for enkelte ting. Han ville ikke i svømmehall med far eller mormor. Dette skapte en del diskusjoner, som løste seg etter at far og kona fikk snakket med en voksen transperson, hvor de fikk litt bedre innsikt hvordan det følte for barnet. Bedre innsikt i forhold til hvordan han følte det, og dette gjorde at han snudde. Etter at far fikk en større forståelse for hvordan det følte for barnet, så løste det seg veldig.

Mormoren kunne komme mer sånn: *Hva om han angrer?* Og holdt på veldig sånn. Jeg som mor måtte bare si at jeg ikke kunne ta høyde for hva som kunne skje, men at jeg måtte ta vare på barnet her og nå. Ting kan skje om ti år. Jeg så stor forskjell på barnet når han fikk lov til å være den han ville være, det var det som gjorde meg mer åpen til forandringen. På denne tiden bodde barnet hos meg 80% og var bare hos far annenhver helg. Et eksempel mor nevner der barnet blir veldig glad når han får være den han vil være, er når de skal i en bursdag. Han er nede for å hente pentøy og kommer opp igjen pyntet, men ikke så glad. Mor sier, gå ned og

ta på deg det du egentlig vil. Altså gleden i ansiktet hans når han kommer tilbake til det han ønsker, er noe som gjorde at mor visste hun tok riktig avgjørelse i de valgene hun tok.

Han ble jo kledd opp før, i kjoler og sånn. Han har aldri visst noe glede til det, man kunne se han var ubekvem i kjole. Han har aldri likt kjoler og har aldri vært en jente-jente på noen måte.

Mor forklarer at han elsker pentøy. Han er den av de guttene hun har som elsker å kle seg opp i dress. Hans store drøm er en ordentlig dress. Han fikk en dress til en bursdag, da vi var på turer, kledde han seg opp i denne. Han fikk komplimenter fra andre menn at han var skikkelig tøff og sånn. Da kunne jeg som mor se han vokse. Hva det gjorde med han når han fikk være seg selv. Hvor folk så på han som gutt. Han fikk være seg selv. Dette gjorde at vi dro på flere sånne turer. For det var et annet barn når vi kom hjem igjen. På tur kunne han slippe forventninger og alt sånn. Bare være den han ville være.

Når det kommer til skolestart, kom det an på de ulike klassetrinnene, hvordan vi ble møtt. De eldre på SFO syntes det var mer vanskelig. Unge personer, altså de yngre lærerne hadde større forståelse for det. Det hjalp at det hadde vært et annet barn som hadde brutt ut noen år før også. Det tror jeg lettet for barnet sin del. For da hadde allerede skolen gått gjennom en tilsvarende prosess.

Skolen

Vi sendte en melding til lærer for å forklare at dette er situasjon. Vi vet ikke hva som vil skje videre, men vi som foreldre velger å håndtere det på denne måten, og vi ønsker at skolen også er åpen for hvordan ting kommer til å gå, at han nå er gutt. Som mor opplevde jeg kun at det var de eldre dette var vanskelig for. Eksempelvis brukte de navnet han var født med fremfor å bruke det navnet han ville hete. Barnet sier selv han vil identifisere seg med dette navnet, men de fortsetter å si fødselsnavnet. Vi prøvde bare å forklare det med at det kan være vanskelig for folk å lære seg nye navn. Så for meg som mor, så er det hver gang jeg sier hans fødselsnavn nesten sånn bismak, fordi at for meg har det blitt et negativt ord. Jeg konsentrerer meg hvis jeg skal si navnet. Jeg var redd for å si feil.

Navnet og bistand fra skole

Jeg tror ikke det var før i 4. klasse vi bytta juridisk kjønn og navn, altså sann på papiret. Jeg mener det var i 4-klasse, sann ca. 10-11 år. Nå har jo det endret seg, nå kan man bytte tidligere, etter den nye loven kom. I forhold til informasjon fra skolen sin side eller bistand opplever hun det som både ja og nei. De visste jo ingenting, de visste veldig lite selv. Alt av informasjon måtte jeg hente selv.

Toalett og garderobe

Han har hatt egen garderobe i gym i alle år nesten, og en periode hadde han eget toalett. Eget toalett i lærerbygget. For det var perioder der det var feil for han å gå på guttedo, ikke det at det var feil for han, men det ble ikke akseptert fra de eldre klassene. Jo flere av de eldre klassene som forsvant ut jo bedre ble det for han. For det er det som er og som møtte han på toalettet, han ser jo ut som en gutt, så ble også jaget ut av jentetoalettet, han hørte ikke til der, men heller ikke guttedoen. Så da begynte han å holde seg på skolen, og det gjorde at vi måtte lage egne avtaler med skolen. De har vært veldig fine og imøtekommende. De har vært veldig klare på hvilke løsninger man kan finne ut av. Vi prøvde å få barnet inn i guttegarderoben, men det ble ikke godtatt, fordi han var biologisk født jente. Så kroppen var annerledes. Så da fikk han lærergarderoben, et lite rom på ett kvadrat.

Svømmehallen

Mor fortsetter, det er ikke bare skolen, det gjelder også svømmehallen. Der opplevde hun en veldig lite ålreit situasjon. Hun prøver å ringe svømmehallen for å høre hva hun skal gjøre. Han er på dette tidspunktet ikke så gammelt og hun spør hva hun skal gjøre i forhold til garderobeløsning. Han ser ut som en gutt, så hun kan ikke ta han med inn i jentegarderoben heller. De var usikre på hva de kunne ordne, men svarer at hvis handicap toalettet er ledig kan han låne det, hvis ikke kan de ikke ordne noe. Som mor ble jeg litt sann, da drar vi bare til svømmehallen så skifter du bare i guttegarderoben, så sier vi bare ikke noe. Det ble løsningen. Du bare går inn på toalettet og skifter. Nå bryr han seg ikke noe om sånt. Han bare går i herregarderoben og skifter på egen luke, men bruker herredusjen som vanlig.

Fortsettelse med skolen

Skolen var i hvert fall mer imøtekommende en den svømmehallen. Ja de var bedre på å finne løsninger. De var ikke i forkant, altså ingen informasjon på den måten. De hadde jo lite informasjon og erfaring selv, spesielt siden barnet var så ungt. De hadde jo det barnet på ungdomskolen, men på barneskolen lurte de litt mer hvordan de skulle få det til. Ja og hvordan de skulle gjøre det. Da jeg spør mor om hun har noen råd til skolen i forhold til andre som står overfor samme situasjon sier hun tydelig det å informere ansatte, og det å være i forkant med mobbing. Slå ned på det tidlig.

Reaksjoner fra tidligere elever

Altså i starten var det noen kommentarer, men vi løste det ved at vi tok det på foreldremøte. Vi sto å gråt på foreldremøte. Du hører det som blir sagt til barnet, ikke kommer fra barnemunn. Det er det som er greia, det var liksom kommentarer som det er bare jenter og gutter. Hvis du har jentetiss, så er du jente og hvis du har guttetiss så er du gutt. Men det er jo ikke et tilfelle. De som møter barnet nå, de ser jo en gutt. Han ser jo veldig mye mer gutt ut en andre, men vi var åpne med foreldrene og sa at vi vet ikke hva som skjer fremover, altså om han går tilbake eller ikke er det kun barnet som kan styre det. Vi som foreldre må bare støtte han i den situasjon han er i nå og jeg kan ikke tenke på de tingene som er i fremtiden. Så ga jeg de informasjon osv. statistikk på hvem som går tilbake, og tall forstår de fleste. Men la veldig trykk på, jeg vet ikke hva det ender med, men velger å støtte barnet mitt her og nå. Så spiller det ingen rolle hvilken vei det skal gå i etterkant, jeg ber dere bare å møte barnet mitt sånn han vil bli møtt. Og etter dette møtet har det så og si ikke vært noe problem i etterkant. Da har det vært fra de klassene som er eldre, men med klassen til barnet har jeg vært utrolig heldig. Det kunne jo gått så mye verre.

Reaksjonen til foreldrene

Som mor husker jeg veldig godt en ting. Jeg var mer nervøs første skoledag i andre klasse, en jeg var første skoledag. Da stilte barnet mitt opp i dress, flosshatt og kort hår. Da sto jeg faktisk å gråt. Så nervøs var jeg! Fordi jeg var så redd for hvordan han ville bli mottatt, og hvordan reaksjonen til andre foreldre kom til å bli. Det var noe av det tøffeste jeg hadde opplevd på den biten, fordi jeg var så redd. Da hjalp det veldig mye at foreldrene sine

reaksjoner var, så tøft, dette er kjempebra, bare det å oppleve støtte på at måten jeg håndterte situasjonen til barnet og det han ønsket var riktig. Det hjelper mye. Jeg er en åpen person og jeg synes det er bra at folk stiller spørsmål, men det var bare det at det å bli møtt av mødre som støttet meg i det som... Det var bra at jeg støttet barnet. At jeg møtte barnet som barnet. Den støtten fra foreldrene gjorde godt for meg.

Reaksjoner fra de andre barna

Det var jo litt start problemer, men da var far til barnet veldig god å ha. For han bare kalte inn lærere og rektor til møte, forklarte sånn og sånn og da opplevde vi at lærerne var veldig flinke til å slå ned på det. Og det at barnet er veldig flink til å snakke for seg, gjør det enklere å forsvare seg, han er veldig god med ord. Han stod foran hele klassen og forklarte hvordan han selv følte det. Slik at de skulle få en større forståelse for hvordan det kunne være. Han var åpen om at noe kan endre seg å ønske å gå tilbake. Han hadde den informasjonen han også. Men akkurat nå er jeg sånn her liksom, det er gutt jeg føler meg som og det har jeg egentlig gjort hele tiden.

Informasjon til samfunnet for øvrig

Det kommer veldig an på hvem man sier det til, men jeg opplever at de eldre har en mer konservativ tankegang. Man kan møte unge med konservativ tankegang også, men da opplever jeg det som at de har mangel på informasjon. At de ikke har kunnskap om det, at det blir en frykt, eller at det er bakgrunn for tankene de sier. For det er det som gjorde en forskjell for meg som mor, det endret tankegangen min da jeg så hva det gjorde med han, så glad han ble når han fikk lov til å være seg selv. Jeg er åpen med ting og synes det er bra at det er flere som vet om det, sånn på jobben min så gir jeg jo drypp av hvordan det er og har vært og da synes jeg det er bra at folk er genuint nysgjerrige og spør. Jeg forklarer bare hvordan det har følt for han, og de stiller spørsmål, for de aller fleste er det noe de har hørt om, men det er ikke nødvendigvis positivt. Det er gjerne pride parader og nakne mennesker, det som blir satt i media er kanskje både på godt og vondt.

Media

Som mor har jeg ingenting å skamme meg over. Jeg har bare et barn som ønsker å få være den han vil være. Jeg tenker at media har unødvendig mye fokus på de som vil reversere. De burde vise mer av de personene som faktisk har det bra og ikke vil reversere også. Når vi vokste opp (ca 80-tallet) så var det vi fikk se på filmer med transseksuelle, det var stygge menn i kjoler. Det er på en måte det som ble vist frem, dette er en trans. Transpersoner var menn i kjole. Kanskje mediene kunne vist litt andre eksempler og ikke kun de ekstreme.

Stensveen ressurscenter og trygg i eget uttrykk

Vi ble satt i kontakt med et barn som var et år eldre en vårt, da de trengte hjelp når de var i en lignende situasjon som vår. Men sånn for vår egen del har vi brukt Stensveen ressurscenter når vi har trengt informasjon eller lignende. De har hatt sommerleir også, det er noe av den beste avgjørelsen jeg noen gang har gjort. Stensveen sin sommerleir har barn opp til 14 år. Det er en helg de kaller for vikingleir, og det er rett og slett familier med barn som trans som møtes. Og så har vi litt forskjellig tema og aktiviteter i løpet av dagen. Men jeg vil også trekke frem samholdet, det er en åpen arena hvor man kan stille spørsmål, og barna får møte andre som er i samme situasjon. Det var en av de første tingene barnet mitt kom og sa til meg første gangen vi var der *Det er så mange barn her, men jeg vet ikke om det er gutt eller jente, og det er egentlig litt deilig. For du ser det ikke på barnet liksom og det har ingen betydning.* De hadde også med noen 16-17 år gamle barn som ledet aktivitetene, som hadde gjennomført operasjon og den biten der og da kunne de spørre disse ungdommene hvis det var noe de lurte på. Hun som driver det, Marion, hun er helt fantastisk og barnet mitt er så glad i henne. Hun er så imøtekommende. Facebook gruppen *Trygg i eget uttrykk* var de som satte meg i kontakt med Stensveen første gang. Det er en arena hvor man kan spørre andre om løsninger. Eksempelvis kan det å finne løsninger til badetøy eller hva man gjør når menstruasjon dukker opp. Så kan man få hjelp der, høre hvordan andre har gjort det.

Tilbake til skole og informasjon

Jeg spør mor om skolen har tipset henne om disse sidene, eller helsesykepleier. Det er ikke fra skolen i det hele tatt, jeg har funnet all min informasjon selv, via internett og disse Facebook sidene. Helsesykepleier hadde ikke vært borti det før, så hun visste ingenting. Det er det som

er, fortsetter mor, da barnet var i denne prosessen ble jo kjønnsinkongruens sett på som en psykisk sykdom, eller nei faktisk psykisk lidelse. Så han fikk pålagte møter med Bupa og helsesykepleier og sånne type ting. Selv om barnet sa: *Jeg har ikke behov for det, det er ingenting galt med meg!* Men vi måtte gjennomføre alle møtene for å få muligheten til å komme videre til Rikshospitalet og slike ting. Ja, altså for å få hjelp veien videre måtte vi på de møtene, men i 2018 ble gikk de bort fra det og etter dette ble fjernet har ikke barnet vært på Bupa.

Fordommer vedrørende tema

Mor har opplevd fordommer vedrørende tema, men igjen så handler det om generasjoner. Hvis jeg har sagt det til noen kollegaer for eksempel, så kan jeg ha fått den *åh så synd, eller så trist, stakkars barn*. Det har jeg opplevd fra de eldre kollegaene, som at det er et problem, men de fra 70 tallet og oppover, der er det mye lettere, men man møter fordommer ja. Jeg holder meg bevisst unna kommentarfelt for eksempel. Jeg vil ikke vite, det jeg ikke legger merke til har jeg ikke vondt av. Heldigvis har ikke barnet Facebook, folk er syke. Det er på Facebook man gjerne har de som ikke har lært å filtrere tanker. Der har du plutselig besteforeldre som kan si helt absurde ting. Sånn som mamma som fortsatt har bildet av barnet i kjole på profilbildet.

Besteforeldre

Jeg spør selvsagt om ikke bestemor vil fjerne bildet når ikke barnet lenger identifiserer seg med personen ho har avbildet, men det har ho ingen planer om. Mor forklarer at barnet sier det ikke bryr seg, men jeg vil tro han gjør det selv om han ikke sier det. Ho er veldig bestemt, det er gjerne den generasjonen. Mor fortsetter, ja det at man ikke har forståelse for at ting er mer enn det kjønnsorganet man har. Mer en innover tiss og utover tiss rett og slett. De største utfordringene jeg har hatt rundt dette har jo vært med min egen mor. Mor forklarer hvordan hun informerte nærmeste familie, sa hvordan ting føltes ut for barnet. Søsknene mine har ikke vært noe problem, de møter barnet som barnet.

Barnefar

Det var også vanskelig å samarbeide med barnefar i starten, for vi hadde litt forskjellige tilnærminger. Barnefar og jeg gikk fra hverandre når barnet var ca. 2 år. Samarbeidet var bra, frem til dette. Det handlet mer om at vi håndterte dette så ulikt i starten. Barnefar kunne for eksempel tvinge han til at han skulle ha badedrakt på svømminga. Det syntes ikke jeg var greit. Han hadde kjole i stua, tilfelle han hadde lyst til å ha den på seg. Han ville ikke bytte navn på guttungen, sånne små ting.

Søsken

Det var en periode det var vanskelig med hans halvbror også. Han er egentlig veldig glad i han, men som tenåringer flest kan de ha sine perioder. Han sa blant annet at han hadde valgt å bytte kjønn og kalte han det kjønn han var født som. Det var en veldig sår periode, fordi jeg ville at barnet skulle være trygt i eget hjem, slippe sånne kommentarer hjemme. Så da måtte vi løse opp i ting. Jeg tror det handler om at han hadde lite kunnskap om det. Han kunne komme å si *at hvis du har depresjon, så må du bare skjerpe deg. Eller hvis du tenker sånn så må du bare ordne deg litt.* Mor tilføyer, det er jo ingen som har valgt det selv. Det er ingen som velger og ta valg utenfor det verden anser som normalen. For det er jo sånn at vi fortsatt har en "normal".

Noe du ville gjort annerledes som forelder

Nei, jeg tror barnet er ganske trygg der han er. Han har vært trygg, han har hatt det greit på skolen, han har møtt klassekamerater og kamerater på trinnet. Det har gått veldig bra. Jeg tror ikke jeg ville gjort noe annerledes. For noe av dette handler jo om og ikke tenke at man kunne gjort ting annerledes, for du får ikke gjort noe med det. Jeg har hatt åpen dialog med han. Sagt at han er nødt til å komme hvis det er noe han lurer på. Jeg tror man kommer langt hvis man setter litt krav til hverandre. Ikke krav da, men at man er nødt til å snakke om ting. Nødt til å møte det sammen, men det er jo små ting jeg angreer på. Eksempelvis som at jeg ikke informerte tannlegen om at det kom til å sitte en annen der enn ho kunne lese ut fra papiret. De gangene jeg har glemt å informere på forhånd, at det de forventer ikke er det de ser. Mor forklarer videre, en annen ting som plager meg er at det på skolen og klasselister går ut ifra personnummer. Så det var jo mange år det sto barnet (så med fødselsnavn i parentes) eller

fødselsnavn og navnet han bruker i parentes. Ja for når de legger det inn i systemet så velges det etter personnummer. Så i mange år når jeg logget meg inn i den skoleappen, så sto det jo to navn. Ja egentlig helt frem til han var 11 i forbindelse med navneskiftet på papiret. Det burde jo kunnet gå an å gjøre noe med.

Mor sine tips til samfunnet for øvrig

Vær kritisk til hvor du henter informasjonen fra. Det beste er førstehåndsinformasjon. Bli kjent med folk. Tør å spørre. Det ligger veldig mange videoer der ute som folk gjør seg til på, som ikke samsvarer med hvordan folk er til vanlig, de er også gjerne ekstreme, og ofte de som ønsker å bli vist frem. Men det finnes mange som min sønn, som ikke ønsker oppmerksomheten, som bare har lyst og være i fred som det kjønnet han er. For han har ikke behov for å være synlig, han har ikke behov for å være på internett, men svarer gjerne dersom noen spør.

Født som jente

Jeg er veldig glad barnet ble født som jente og ble gutt, enn å ha født gutt og blitt jente. Fordi fortsatt viser samfunnet at kvinner er svake, på en måte. En av de tingene min mor sa først: *Hva om menn utnytter han i herregarderoben?* Det finnes kvinnelige overgripere også, bare ikke like mange. Selv om han er seriøs som gutt og sånne ting, med en gang de får vite at han er født jente, så blir han automatisk sett på som svakere. Det er litt mindre synd på han. Det er ikke mindre synd på han, men han mottar mye mindre stigma enn gutter som blir til jente. Som forsker synes jeg det er spesielt interessant dette mor sier her og spør videre. Mor forklarer: Det ene er at gutter får slengt etter seg homo, og hvis du er feminin gutt, så er det fortsatt veldig sett ned på. Men det er også det at når de går fra gutt til jente i uttrykk, så blir det fortsatt slengt kommentarer, de blir banka og får juling. De opplever vold både på og utenfor skolen. Mens det skjer sjelden motsatt vei, da er det mer utfrysning og den biten der.

Avslutningsvis

Mor sier det går riktig vei, uansett om det er rasisme eller synet på folk. Eller hvordan andre ønsker å leve livet sitt, så har det blitt bedre, men det kommer jo an på hvor mange hatere det er på en plass selvfølgelig. Hvis det er flertallet som er hatere så er det selvsagt vanskelig å

komme ut på den plassen. Jeg kjenner et barn som måtte bytte skole. En vi har snakket med på ressurscenteret. Fordi de ikke ble godtatt i den gruppa de var i.

Oppsummering

Er det andre ting du tenker jeg burde fått med her?

Mor: Ja, undervisning. Som sagt informasjon er viktig, sånn at man får kunnskap. For meg var det en trøst at det var et annet barn på samme skole. Da var det noen lærere som hadde litt kunnskap, og de lærerne kunne informere de andre lærerne. At du har noen som er innforstått med hvordan ting blir, for de vil få elever som bryter med kjønnsnormen. Så generelt mer kunnskap i skolen, informasjon og kunnskap. I den generelle forståelsen at det ikke er et valg. Det er ikke et valg verken barn eller foreldre har tatt. Det er ingen barn som går rundt og tenker at, jeg tror det hadde vært kult hvis jeg bytta kjønn. Det er ikke noe man tar med letthet da. Så man ikke går rundt og tenker det. Ja eller at det er på grunn av oppmerksomhet. Jeg synes det var veldig bra at mitt barn kom ut tidlig, for når de kommer ut på ungdomskolen så tar de det mye tyngre. Jo tidligere du kommer ut, jo lettere er det tror jeg. For de yngste barna bryr seg katta om du hadde vært lilla, blå eller grønn!

Vedlegg 3 – Intervjuguide barn

Innledning

Tusen takk for at dere tar der tid til denne forskningen. Det syntes jeg er modig av dere og jeg er helt sikker på dere kommer til å bidra med viktig innsikt rundt team, som kan hjelpe andre i samme situasjon senere.

Alt blir anonymisert, ingen kan gjenkjennes. Jeg har taushetsplikt.

Jeg har tenkt å dele opp den neste timen slik:

Først: Dersom det er spørsmål dere ikke ønsker å svare på, så er det helt greit. Hvis dere ikke ønsker å svare, kan dere bare si « *neste*», så går vi direkte videre til neste spørsmål.

Dere har til enhver tid mulighet til å trekke dere som informanter. Alle spørsmål er frivillig.

I hoveddelen stiller jeg spørsmål og dere svarer på de spørsmålene dere ønsker å svare på.

Avslutningsvis oppsummerer vi, både hvordan du opplevde denne samtalen. Her blir det også anledning for dere til å legge til informasjon som dere tenker er relevant, men som vi ikke har dekket gjennom spørsmålene. Helt til slutt oppsummerer vi sammen, slik at vi er omforent om de viktigste punktene og avklarer eventuelle misforståelser.

For å sikre at jeg får med meg alt, og for å slippe å notere alt underveis, har jeg tenkt å gjøre lydopptak av samtalen. Lydopptaket vil jeg slette etter oppgaven er ferdigstilt, er dette greit for dere?

Har du noen spørsmål til meg før vi starter?

Spørsmål Barn

Familie og andre nære

- Kan du fortelle litt rundt når du oppdaget at det ikke var samsvar mellom det kjønnnet du var født som og det kjønnnet du følte deg som?
- Delte du tidlig dine tanker om dette, eller var dette følelser du holdt for deg selv?
 - Oppfølging: Hva gjorde at du valgte å holde dette for deg selv lenge?
 - Oppfølging: Hva gjorde at du valgte å dele dette så tidlig?
- Hvem var de/den første du delte dette med, og hvorfor ville du dele det?
- Fortell litt rundt hvordan du følte det og hvordan forberedte du deg når du skulle dele disse tankene med familien din?
 - Hvordan husker du reaksjonene fra familien din?
 - Hvordan følte du det etter du hadde delt dette med familien din?
- Fortell litt rundt hvordan du følte det og hvordan forberedte du deg når du skulle dele disse tankene med vennene dine?
 - Hvordan husker du reaksjonene fra vennene dine?
 - Hvordan følte du det når du hadde delt det med vennene dine?
- Hva husker du best fra den tiden du delte dine tanker rundt dette?
- Hvordan har dere som familie opplevd overgangen?

Barnehagen

- Hvordan ble informasjon rundt dette med kjønnsidentiteten din delt med de ansatte i barnehagen?
 - Hvordan ble du/dere møtt av de ansatte i barnehagen?
 - Hvordan vil du beskrive reaksjonene fra de ansatte?
 - Hvordan følte du barnehagen var forberedt på situasjonen?
 - Var det noen som bisto ekstra med støtte og informasjon rundt ting du/dere lurte på?
 - Ble du satt i kontakt med helsesykepleier eller andre fagpersoner ifbm prosessen?
 - Hva er ditt beste råd til barnehagen?
 - Hvordan var gruppeinndelingen i barnehagen i forhold til gutter / jenter?
 - Bidro denne inndelingen til noen utfordringer eller ubehageligheter?
 - Hvordan var inndelingen når dere skulle på svømming, turer og i grupper?
 - Bidro denne inndelingen til noen utfordringer eller ubehageligheter?
- Hvordan var prosessen rundt deling av informasjon med barna?
 - Hvordan var reaksjon til barna?

- Hvordan var reaksjon fra barnas foreldre?
- Hva fra årene i barnehagen husker du aller best i forbindelse med dette tema?
- Hva er det barnehagen har gjort, som har vært mest betydningsfullt for deg?
- Hva slags råd vil du gi i fremtiden til de ansatte i barnehagen når det kommer til noe lignende din situasjon?

Skolen

- Hvordan var overgangen fra barnehage til skole?
- Hvordan ble informasjon rundt dette delt med de ansatte i skolen?
 - Hvordan ble dere møtt av de ansatte i skolen?
 - Hvordan vil du beskrive reaksjonene fra de ansatte?
 - Hvordan følte du skolen var forberedt på situasjonen?
 - Var det noen som bisto ekstra med støtte og informasjon rundt ting dere lurte på?
 - Ble du satt i kontakt med helsesøster eller andre fagpersoner ifbm prosessen?
 - Hva er ditt beste råd til skolen?
 - Hvordan var gruppeinndelingen i skolen i forhold til gutter / jenter?
 - Bidro denne inndelingen til noen utfordringer eller ubehageligheter?
 - Hvordan var inndelingen når dere skulle på turer og i grupper?
 - Bidro denne inndelingen til noen utfordringer eller ubehageligheter?
- Hvordan var prosessen rundt deling av informasjon med de andre elevene?
 - Hvordan var reaksjon til elevene du kjente fra før? Hva tenker du om reaksjonen?
 - Hvordan var reaksjon fra elever du ikke kjente fra før? Hva tenker du om reaksjonen?
 - Hvordan var reaksjonene fra elevenes foreldre? Hva tenker du om reaksjonen?
- Beskriv ditt første år på skolen
- Hva fra den tiden husker du aller best i forbindelse med dette tema?
- Hva er det skolen har gjort, som har vært mest betydningsfullt for deg?
- Hva slags råd vil du gi i fremtiden til de ansatte i skolen når det kommer til lignende din situasjon?

Samfunnet – kunnskap - annet

- Hvordan har informasjon rundt dette blitt delt med andre rundt deg?
- Hvordan har reaksjonene vært fra andre? Idrett, venner utenfor skole/barnehage, foreldres kollegaer og omgangskrets?
- Har du blitt satt i kontakt med andre barn/unge som har stått i samme situasjon?

- Hva har evt. dette betydd for deg gjennom prosessen?
- Har du opplevd at noen har villet snakke med deg om valget ditt?
- Har du i ettertid noen gang kjent på usikkerhet rundt valget ditt?
 - Dersom det er tilfellet, fortell litt rundt dette.
- Hvordan har dere fått eller tilegnet dere informasjon og kunnskap rundt tema?
 - Er det spesielle bøker, litteratur, nettsider eller annet som har vært ekstra viktig?
 - I forhold til litteratur og bøker, har det vært noe du har kunnet kjenne deg igjen i?
 - For deg/dere som har stått i dette, hva er ditt/deres inntrykk av informasjon og kunnskap på området?
- Hvordan har du opplevd fordommer rundt det å bytte kjønn?
 - Har det vært store forskjeller? Venner, andre barn, unge voksne, eldre, lærere.
- Hvilke utfordringer har dere blitt møtt med i løpet av disse årene?
- Hva vil du si har vært det vanskeligste med å stå i prosessen?
- Hva har vært det beste med å gjennomgå prosessen?
- I ettertid, ville du gjort noe annerledes hvis du skulle gjennom prosessen på nytt?
- Hvis du kommer i kontakt med andre som er i samme situasjon som deg, hva vil ditt beste råd til disse være?
- Hva er ditt beste råd til alle andre rundt i samfunnet?
- Før vi oppsummerer, er det andre viktige ting vi ikke har snakket om, som jeg bør få med meg?

Hvordan opplevde dere som familie prosessen?

Hvordan er det i forhold til dokumentasjon på kjønn, utdyp gjerne det.

Vedlegg 4 – Intervjuguide mor

Kan du fortelle litt rundt når du oppdaget at det ikke var samsvar mellom kjønnet barnet var født som og det kjønnet han følte seg som?

Delte du dine tanker om dette med noen, og i tilfelle med hvem?

Husker du hvordan deres reaksjoner var? Kan du fortelle litt rundt det?

Hvordan følte du det etter at du hadde delt?

Hvordan opplevde dere som familie overgangen?

Hvordan ble informasjonen rundt dette med hans kjønns identitet delt med de ansatte i barnehagen?

Husker du hvordan du ble møtt av de ansatte?

Hvordan følte du at de ansatte var forberedt på situasjonen?

Var det noen som bisto ekstra med støtte og informasjon rundt ting du lurte på?

Ble du satt i kontakt med helsesykepleier eller øvrige fagpersoner ifbm med prosessen?

Hva er ditt beste råd til barnehagen?

Hvordan var prosessen rundt delingen av informasjonen med barna?

Hvordan var reaksjonen til barna?

Hvordan var reaksjonen til barna sine foreldre?

Hva fra årene i barnehagen husker du best i forbindelse med dette temaet?

Hva er det barnehagen har gjort, som har vært ekstra betydningsfullt for deg som forelder?

Hva slags råd vil du gi i fremtiden til de ansatte i barnehagen når det kommer til noe lignende din situasjon?

Skolen

Hvordan opplevde du som forelder overgangen fra barnehage til skole?

Hvordan opplevde du at de ansatte forhold seg til tematikken?

Hvordan følte du at skolen var forberedt på tematikken?

Var det noen som bisto ekstra med støtte og informasjon rundt ting du lurte på?

Hva er ditt beste råd til skolen i møte med andre som står overfor samme situasjon?

Hvordan var reaksjonen fra øvrige elever?

Hvordan var reaksjonen fra elevenes foreldre?

Hva er det skolen gjorde som var mest betydningsfullt for deg?

Hva slags råd vil du gi i fremtiden til de ansatte i skolen når det kommer til lignende deres situasjon?

Samfunnet forøvrig

Hvordan har informasjon rundt dette blitt delt med samfunnet forøvrig?

Hvordan har reaksjonene vært fra andre? Idrett/ Venner utenfor skole/barnehage? foreldres kollegaer eller omgangskrets?

Har du blitt satt i kontakt med andre som har vært i lignende situasjon?

Hva har det evt. betydd for deg i denne prosessen?

For deg som har stått i dette en stund, hvordan opplever du informasjon på området har vært?

Har du opplevd noen fordommer rundt dette temaet?

Hvilke utfordringer husker du best fra disse årene?

I ettertid, er det noe du ville gjort annerledes i denne prosessen som forelder?

Hva er ditt beste råd til samfunnet i forbindelse med tematikken?

Før vi oppsummerer, er det andre viktige ting du tenker er viktig at jeg får med her?